

Zorg voor kinderen bij aanhouding van ouders

Zorg voor kinderen bij aanhouding van ouders

Best practices uit binnen- en buitenland

Onderzoeksrapport in het kader van de call 2016, programma Politie en Wetenschap

J. Reef
N. Ormskerk

In opdracht van:
Programma Politie & Wetenschap

Foto omslag:
Basil

Ontwerp:
Mediaeval Tekst en Vorm & Martien Frijns

ISBN: 9789012404822
NUR: 600

Realisatie:

Sdu, Den Haag
© 2019 Politie & Wetenschap, Den Haag; Universiteit Leiden

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opname of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoud

	Voorwoord	9
1	Inleiding	11
2	De formele werkwijze	17
	2.1 Formele politieële werkwijze bij aanhoudingen	17
	2.1.1 Heterdaad en buiten heterdaad	18
	2.1.2 Betrokken organisaties	20
	2.2 Sleutelfiguren bij aanhoudingen	25
	2.3 De Kindcheck	31
3	Aard, omvang, schade	33
	3.1 Aard en omvang van aanhoudingen waarbij kinderen aanwezig zijn	33
	3.1.1 De huidige situatie in Nederland	36
	3.1.2 Prison Project	36
	3.2 Schade bij kinderen die bij aanhouding aanwezig zijn	38
	3.2.1 Trauma tijdens en kort na aanhouding van ouders	38
	3.2.2 Langetermijnschade bij kinderen	39
	3.2.3 Bewustwording	41

4 De knelpunten en successen 43

4.1	De zorg voor kinderen bij aanhoudingen in Nederland: een kwalitatieve studie	43
4.1.1	Procedure en deelnemers	44
4.1.2	Interviews, codering en analyse	45
4.1.3	Resultaten	47
4.2	Knelpunten	47
4.2.1	Voor de aanhouding	47
4.2.2	Tijdens de aanhouding	52
4.2.3	Na de aanhouding	56
4.3	Successen	58
4.3.1	Voor de aanhouding	58
4.3.2	Tijdens de aanhouding	61
4.3.3	Na de aanhouding	62
4.4	Conclusies	63

5 De internationale voorbeelden 67

5.1	Effectieve werkwijzen in het buitenland	67
5.2	Bruikbare elementen uit internationale werkwijzen	69
5.3	Voor de aanhouding	69
5.3.1	Bewustwording en checklists	70
5.3.2	Kindcheck in officiële systemen	70
5.3.3	Kindcheck door observatie	70
5.3.4	Overwegen alternatieve aanhoudingen	71
5.4	Tijdens de aanhouding	71
5.4.1	Observatie	71
5.4.2	Wapengebruik	72
5.4.3	Gerichte aandacht voor het kind	72
5.5	Na de aanhouding	73
5.5.1	Opvang kind	73
5.5.2	Actief opsporen kinderen	74
5.5.3	Nazorg en rapportage	74
5.6	Conclusie	75

6	De adviezen	77
6.1	Best practices voor Nederland	78
6.2	Het vergroten van bewustwording	78
6.3	Interdisciplinair werken	80
6.4	Best practices voor de Nationale Politie	82
6.4.1	Tijdens opsporingsonderzoek	82
6.4.2	Vlak voor de aanhouding	84
6.4.3	Tijdens de aanhouding	85
6.4.4	Na de aanhouding	88
6.5	Best practices voor ketenpartners	89
	Literatuur	93
	Over de auteurs	97
	Bijlagen	99
1	Samenstelling begeleidingscommissie	99
2	Belangrijke afkortingen en begrippen	100
3	Informatie interviewrespondenten (kwalitatief deelonderzoek, hoofdstuk 4)	101
4	Toestemmingsverklaring interviewrespondenten	102
5	Overzicht internationale protocollen	103

Voorwoord

Kinderen van justitiabelen vormen in ons land een vergeten groep kwetsbare kinderen. Als hun ouder wordt aangehouden, wordt een deel van deze kinderen, terwijl zij al uit een fragiele gezinssituatie komen, onverhoeds belast met de abrupte afwezigheid van vader en/of moeder. Er is in Nederland weinig aandacht en zorg voor deze kinderen, omdat zij een relatief onzichtbare groep vormen. Door angst voor het stigma dat verbonden is aan het hebben van een criminele ouder, tonen zij zich zelden.

Sinds tien jaar richt ik mij in onderwijs en onderzoek op het kind, het gezin en ouders in de strafrechtsketen. Op het Instituut voor Strafrecht en Criminologie, aan de faculteit Rechtsgeleerdheid te Leiden, werk ik binnen het *Criminal Justice* onderzoeksprogramma aan meer kennis over dit thema in alle fases van de strafrechtsketen. Binnen het *Prison Project* werkte ik samen met Paul Nieuwbeerta en Anja Dirkzwager aan het vergroten van kennis over de onbedoelde effecten van detentie op vaders in Nederlandse gevangenissen, en over de gevolgen voor hun achterblijvende kinderen en gezinnen. Met Pauline Schuyt wijd ik mij aan onderzoeksvragen op het gebied van gezinsgerichte straftoemeting, en richtte ik de Landelijke Werkgroep 'Kind en Ouder in de Strafrechtsketen' op. Met Jennifer Doekhie zal ik het thema aan bod laten komen in het *Inside-Out Prison Exchange* onderwijs dat wij zullen verzorgen in Nederlandse gevangenissen. Niet alleen met Nederlandse collega's, maar ook in internationale werkgroepen proberen wij oplossingen te vinden voor de sociale ongelijkheid die het straffen van ouders met zich meebrengt. Het is bekend uit talloze onderzoeken dat straffen van ouders kinderen en gezinnen schaadt. Wij kennen ook geen enkele functionaris, op welk niveau dan ook, die dat koud laat. Het zwaartepunt ligt dus bij de vraag hoe wij de schade kunnen beperken; in elke fase van de strafrechtsketen.

Voor het huidige rapport richtte ik mij samen met Naomi Ormskerk op een vroege fase in die keten. Wij deden onderzoek naar de zorg voor kinderen van ouders die aangehouden worden en onderzochten hoe de zorg voor kinderen in Nederland verloopt tijdens aanhoudingen, en waar behoefte is aan en ruimte voor verbetering van de huidige werkwijze. Als een fanatiek team plozen wij de organisatie van de Nationale Politie uit, doorgrondde wij het systeem van aan-

houden en interviewden wij allerhande bijzonder geëngageerde mensen uit heel Nederland.

Dit onderzoek had niet kunnen plaatsvinden zonder de hulp van een groot aantal mensen. Ten eerste danken wij het onderzoeksprogramma Politie en Wetenschap voor het financieel mogelijk maken van dit onderzoek en de leden van onze begeleidingscommissie voor waardevolle suggesties en praktische hulp: Adriaan Rottenberg, Marta Dozy, Ton Liefwaard, Winie Hanekamp, Anne-Marie Slotboom en, in het bijzonder, Jolanda Boere. Ook danken wij Wesley van der Zaag voor het meedenken en delen van kennis. Een laatste dankwoord gaat uit naar alle politiemensen, zorgmedewerkers, rechercheurs, officieren van justitie, maatschappelijk werkers, vrijwilligers, rechter-commissarissen en onderzoekers die tijd hebben vrijgemaakt voor deelname aan dit onderzoek. Het was bijzonder om te zien hoe gedreven, soms verwonderd, maar altijd geïnteresseerd, onze deelnemers waren.

Joni Reef

Leiden, 9 februari 2019

Inleiding

Op 4 april 2018 riep de Raad van Europa alle politiemensen in de 47 lidstaten op om adequater om te gaan met aanhoudingen waarbij kinderen aanwezig zijn.¹ Nederland mag zich aangesproken voelen; er zijn in ons land geen formele politieprocedures voor dit gevoelige type aanhouding. De Raad vraagt zijn lidstaten om de kinderrechten in acht te nemen bij aanhoudingen van ouders, en om de aanwezigheid van kinderen bij aanhoudingen te vermijden hetzij de aanhouding kindvriendelijk uit te voeren. De Raad verzoekt om bewustwording van het fenomeen te vergroten en om de praktijk handvatten te bieden voor adequate werkmethoden. In 2017 concludeerde ook de Nationale Kinderombudsvrouw na onderzoek onder kinderen van gedetineerde ouders: ‘Politie, justitie en hulpverleners moeten zich inspannen om de belasting en beschadiging die deze situatie meebrengt voor kinderen, tot een minimum te beperken.’² De Nationale Politie zal zich binnen de portefeuille Zorg & Veiligheid meer richten op het herstel en waarborgen van de veiligheid van kwetsbare personen. Hierbij is verbinding van het sociale en veiligheids- en juridische domein essentieel. Wij richtten ons in dit onderzoek op het ontwikkelen van werkmethoden voor politie en ketenpartners. Hierin keken we verder dan alleen ‘kindvriendelijk’ aanhouden; het uitgangspunt bij dit onderzoek is een verbetering van de aanhoudingssituatie voor zowel kinderen als politiemensen.

Sommige aanhoudingen zijn zorgvuldig gepland en langdurig voorbereid, andere aanhoudingen zijn ongepland en vereisen een korte acute voorbereiding. De werkwijze en de compositie van het aanhoudingsteam is afhankelijk van een verscheidenheid aan factoren. Bij elke aanhouding wordt vooraf zorgvuldig afgewogen hoe gevaarlijk de situatie kan worden en met hoeveel mensen en op welke manier de aanhouding plaatsvindt. Voor het bepalen van de gevaarstelling wordt ook nagegaan of er tijdens de aanhouding van de verdachte andere personen mogelijk aanwezig zijn. Zeker als de aanhouding in een woning plaatsvindt, zijn er extra aandachtspunten. Ook kinderen van verdachten kunnen

---

1 <https://www.dekinderombudsman.nl/Kinderombudsman-Ziejemijwel-kinderenmeteenouderindetentie-webversie.pdf>

2 <https://www.dekinderombudsman.nl/Kinderombudsman-Ziejemijwel-kinderenmeteenouderindetentie-webversie.pdf>

betrokken raken bij een aanhouding. Deze achterblijvende kinderen vormen een complicatie. Een geplande risicovolle aanhouding van een potentieel gewelddadige verdachte gaat in principe niet goed samen met de zorg voor een aanwezig kind.

Getuige zijn van de aanhouding van een vader of moeder is meestal een beangstigende en ongewenste ervaring. Het kan trauma's veroorzaken en het welzijn aantasten. Uit internationaal onderzoek blijkt dat meer dan de helft van de kinderen die een aanhouding meemaakte langdurige emotionele problemen ervaart zoals angsten, schuldgevoelens, schaamte, woede, verdriet, onbegrip en eenzaamheid. Passende zorg voor deze kinderen tijdens en na aanhoudingen kan veel leed voorkomen. Toch lijkt hier binnen de politie slechts geringe aandacht voor te zijn. Daarbij is de zorg voor achterblijvende kinderen bij aanhoudingen een gecompliceerde kwestie. Een team wordt regelmatig geconfronteerd met conflicterende doelen en verantwoordelijkheden als er kinderen betrokken zijn bij een aanhouding: focus op de verdachte of op de kinderen? Hoe wordt de veiligheid van alle aanwezige personen gewaarborgd? Bovendien is het niet altijd duidelijk wie op welk moment verantwoordelijk is of kan zijn voor de achterblijvende kinderen. We geven een voorbeeld van een situatie waar de politie regelmatig mee te maken krijgt:

Na zorgvuldig en maandenlang vooronderzoek accordeert de officier van justitie op 20 december de inval bij verdachte H. van M. Net na middernacht ramt het arrestatieteam de deur van de verdachte in. De risicovolle aanhouding verloopt goed. Ondanks de hoge gevaarstelling wordt de wapengevaarlijke man van zijn bed gelicht en geweldloos ingerekend. Na doorzoeking van de woning vindt een teamlid twee kinderen die zich hebben verstopt in hun slaapkamer. Ze zijn in shock. De bivakmuts wordt afgezet en de kinderen worden gerustgesteld. Hierna volgt een uren durende poging om de kinderen onder te brengen bij familie of andere bekenden. Die mislukt. De kinderen worden meegenomen naar het bureau om daar in de politiecel te wachten op een medewerker van Veilig Thuis.

De zorg voor betrokken kinderen heeft als doel om trauma's te beperken. Dit is belangrijk om verschillende redenen. Allereerst draagt het bij aan het verminderen van acute en langetermijnproblemen bij kinderen, zoals psychische, fysieke en emotionele schade (Roberts e.a., 2014; Arditti, 2012; Cook-Cottone, 2004).

Ten tweede helpt speciale aandacht tijdens aanhouding bij het beperken van de schade aan de ouder-kindrelatie. Dit is weer bevorderlijk voor een gezonde geestelijke ontwikkeling van het kind (Snyder e.a., 2012). Als laatste draagt het bij aan het minimaliseren van een negatief beeld van politie en justitie dat bij het kind kan ontstaan, wat toekomstige bereidheid tot samenwerking met de politie kan bevorderen (Nieto, 2002; Puddefoot & Foster, 2007).

Niet alleen in Nederland, maar ook internationaal is er groeiende aandacht voor de ontwikkeling van protocollen en trainingen om het fysieke en emotionele welzijn van kinderen te beschermen tijdens een aanhouding. Buitenlandse onderzoeken laten zien dat training en begeleiding bijdragen aan efficiëntere procedures (Nieto, 2002; Puddefoot & Foster, 2007; International Association of Chiefs of Police, 2014). Steeds meer landen hebben de omvang van het probleem in kaart gebracht en protocollen ontwikkeld om de schade te beperken. Maar in Nederland is er geen inzicht in de situatie rondom de zorg voor betrokken kinderen. Onderzoek naar de meest succesvolle aanpak om trauma te beperken is eveneens nog niet gedaan. Ondanks de groeiende aandacht blijkt het thema relatief onbekend in onderwijs op de politieacademie en politieprocedures, en is de zorg voor achterblijvende kinderen een ingewikkelde uitdaging voor politie en zorginstellingen.

Een aanhouding met kinderen als getuige is een aangelegenheid waarbij meerdere partijen (gecertificeerde instellingen, crisisdiensten, advocatuur, scholen, etc.) betrokken zijn. Acute situaties behoeven strakke protocollen met heldere afspraken; meer expertise is wenselijk. In het buitenland is relatief veel praktijkervaring op dit gebied, maar internationale deskundigheid is pas waardevol wanneer zorgvuldig nagedacht wordt over de inpassing in de Nederlandse praktijk. Voor een goede inpassing is het belangrijk om inzicht te krijgen in kenmerken, knelpunten en effectieve werkwijzen van aanhoudingen waarbij kinderen aanwezig zijn in Nederland. Aan de hand van systematisch verkregen informatie over de werkwijzen die nu gebruikt worden, kan worden onderzocht of er onderdelen van internationale, succesvolle werkwijzen toegepast kunnen worden in de Nederlandse situatie. Op basis hiervan kunnen *best practices* worden ontwikkeld voor teams in Nederland die te maken krijgen met zorg voor achterblijvende kinderen. Deze *best practices* zullen handvatten bieden voor een werkwijze met een optimaal evenwicht tussen 1) minimale onbedoelde effecten voor betrokken kinderen, 2) optimale veiligheid van politiemensen en andere betrokken personen en 3) maximale effectiviteit van (on)geplande aanhoudingen. Hiertoe zijn de volgende vijf onderzoeksvragen opgesteld:

Onderzoeksvragen

- 1 **Waar krijgen politieteams mee te maken**; wat zijn kenmerken van aanhoudingssituaties waarbij kinderen aanwezig zijn?
- 2 **Op welke punten is het lastig voor politieteams en ketenpartners**; wat zijn knelpunten van aanhoudingen waarbij kinderen aanwezig zijn?
- 3 **Wat werkt er op dit moment goed**; wat blijken effectieve handelingen te zijn tijdens aanhoudingen waarbij kinderen aanwezig zijn?
- 4 Welke **internationale kennis** kan bijdragen aan gerichtere en effectievere omgang met achterblijvende kinderen in Nederland?
- 5 Welke **best practices voor Nederlandse politieteams en ketenpartners** komen hieruit voort?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden, hebben we een uitgebreide *mixed methods* studie uitgevoerd. In het eerste deelonderzoek hebben we een kwantitatieve methode gebruikt om de omvang van het probleem in kaart te brengen. We hebben nationale surveydata geanalyseerd en gekeken hoe vaak er kinderen aanwezig zijn bij aanhoudingen. In het tweede deelonderzoek hebben we belangrijke actoren uit de praktijk geïnterviewd en met dit kwalitatieve onderzoek inzicht gecreëerd in de huidige politieke werkwijzen. In het derde deelonderzoek hebben we een literatuurstudie uitgevoerd om in kaart te brengen welke buitenlandse effectieve procedures er op dit moment zijn op dit gebied. De drie resultaatdomeinen van de deelonderzoeken hebben we uiteindelijk geïntegreerd om *best practices* op te stellen voor de Nederlandse praktijk.

In dit rapport zal allereerst in hoofdstuk 2 worden beschreven hoe de huidige zorg voor de betrokken kinderen formeel geregeld is in Nederland. In hoofdstuk 3 bieden we inzicht in de kenmerken en gevolgen van aanhoudingen voor het welzijn van kinderen. In hoofdstuk 4 zetten we de knelpunten en successen van de huidige politieke werkwijzen uiteen. Hierin geven we ook een overzicht van de belangrijkste problemen zoals die gerapporteerd worden door ervaringsdeskundigen. In hoofdstuk 5 gaan we uitvoerig in op effectieve methoden en procedures die in de internationale literatuur beschreven staan. Tot slot laten we zien hoe internationale succesvolle werkwijzen toegepast kunnen worden in de Nederlandse situatie; we presenteren in hoofdstuk 6 *best practices* die de conclusie omvatten van het onderzoek.

We geven met deze omvangrijke studie gehoor aan de aanbevelingen van de Kinderombudsvrouw (2017) en de Raad van Europa (2018) en hebben in onze

adviezen de doelstellingen van Zorg & Veiligheid als leidraad aangewend. We hopen dat de resultaten van deze studie in de komende jaren zullen leiden tot verbetering van de zorg voor kinderen van aangehouden ouders.

De formele werkwijze

Achtergrond Voordat wij ingaan op de verschillende methoden en resultaten van ons onderzoek, waarin we 1) de omvang van het fenomeen, 2) de knelpunten en successen, 3) internationale werkwijzen en 4) best practices onderzochten, willen we een overzicht geven van de huidige formele werkwijzen binnen het thema.

Doel Om alle betrokken partijen helder inzicht te bieden in de huidige officiële werkwijzen, bespreken we in dit hoofdstuk de politieke werkwijze bij geplande en ongeplande aanhoudingen, de Kindcheck en, onder andere, de formele werkwijze van Veilig Thuis en het Crisis Interventie Team als primaire ketenpartners.

Methode Voor het maken van dit overzicht hebben wij verschillende bronnen geraadpleegd. We hebben niet alleen literatuur en bestaande protocollen gebruikt, maar ook sleutelfiguren uit de praktijk geïnterviewd over de huidige formele werkwijze. De details van de kwantitatieve interviewprocedure wordt besproken in hoofdstuk 4.

Resultaten In dit hoofdstuk wordt duidelijk dat er een grote verscheidenheid aan partijen betrokken is bij aanhoudingen met achterblijvende kinderen. Niet alleen Justitie en Politie, maar ook de gemeente speelt een belangrijke rol in het werkproces. Hoe de partijen samenwerken verschilt per regio. Procedures die gebruikt worden zijn oorspronkelijk ontworpen voor kinderen die betrokken zijn bij huiselijk geweld en mishandeling, en niet specifiek voor achterblijvende kinderen bij aanhoudingen. We kunnen concluderen dat formele procedures voor deze groep kinderen er niet zijn in Nederland.

2.1 Formele politieke werkwijze bij aanhoudingen

Een kind heeft in Nederland recht op veiligheid en een omgeving waarin het gezond kan opgroeien. Ouders dragen hiervoor de verantwoordelijkheid. Als ouders de verantwoordelijkheid niet meer kunnen dragen, of de veiligheid in gevaar brengen, moeten gemeenten zelf jeugdhulp inzetten voor hun minderjarige inwoners. Met de komst van de Jeugdwet in 2015 is de gemeente in acute situaties verantwoordelijk voor een dag en nacht bereikbare crisisdienst jeugd-

hulp. Daarnaast kunnen burgers en professionals de organisatie ‘Veilig Thuis’³ (VT) contacteren als ze twijfels hebben over de veiligheid van kinderen, zoals bij kindermishandeling of huiselijk geweld.

Een aanhouding van een ouder buiten heterdaad kan resulteren in een acute situatie als de ingerekende ouder de enige is die de veiligheid van het kind kan waarborgen. In dit geval is de politie verantwoordelijk voor het informeren van VT, zodat er snelle actie van een crisisdienst jeugdhulp volgt. Er kunnen ook *onverwachte* kinderen *aanwezig* zijn, of er kunnen *verwachte* kinderen *afwezig* zijn op het moment van de inval; in beide gevallen moet de politie contact met VT leggen en de veiligheid van de kinderen garanderen. Heterdaad zaken zijn altijd spoedeisend. In het geval van betrokkenheid van kinderen bij huiselijk geweld of mishandeling doet de politie in de regel melding bij VT.

Om de veiligheid van kinderen te waarborgen is efficiënte samenwerking tussen een groot aantal partners zoals politie, gecertificeerde instellingen en de gemeente essentieel. In het eerste deel van dit hoofdstuk bespreken we de formele politieke werkwijze en geven we een overzicht van de taken van betrokken organisaties. In het tweede deel maken we de formele werkwijze van alle sleutelfiguren inzichtelijk.

2.1.1 Heterdaad en buiten heterdaad

In het Nederlandse Wetboek van Strafrecht wordt er een onderscheid gemaakt tussen enerzijds aanhouding op heterdaad en anderzijds aanhouding buiten heterdaad (Art. 53 en 54 Sv). Dit onderscheid is voor de strafrechtelijke praktijk van belang omdat het bepaalt in welk geval wie bij welke strafbare feiten bevoegd is om de verdachte aan te houden. In een heterdaadsituatie wordt het strafbare feit ontdekt terwijl het begaan wordt, en wordt de dader ter plekke aangehouden.

---

3 Veilig Thuis wordt uitgevoerd onder de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

Casus

Aanhouding op heterdaad

Zwolle. Een Roemeens koppel steelt telefoons in verschillende Mediamarkten. Man en vrouw worden beiden aangehouden door medewerkers van de Mediamarkt en afgezonderd van elkaar in een kamer van de Mediamarkt gezet om te wachten op de politie. Als de politie komt, melden ouders dat hun kind van twee maanden in de auto zit. Moeder wordt met baby naar het bureau gebracht, vader gaat apart. Op het bureau aangekomen wordt rond 16.00 uur Veilig Thuis (VT) ingeschakeld. De verdachten blijken geen sociaal netwerk in Nederland te hebben. VT gaat op zoek naar een crisisgezin en vindt dit snel. Aan het eind van de avond komt een medewerker van VT het kind ophalen om het naar het crisisgezin te brengen. In de tussentijd verblijft de moeder met haar baby in de cel. De dag erop neemt een medewerker van VT contact op met de afdeling Recherche om terugkoppeling te geven over de gang van zaken. Beide ouders zitten drie dagen vast. Ouders halen het kind niet zelf op bij het crisisgezin. Het kind wordt door VT naar het bureau gebracht, waar hereniging plaatsvindt.

Bron: Hoofdagent, Oost-Nederland

Situaties waarbij een verdachte niet wordt aangehouden wanneer het strafbare feit begaan wordt, betreffen *buiten heterdaad*. In *buiten heterdaad* situaties kan een verdachte bijvoorbeeld thuis of op het werk aangehouden worden. De officier van justitie geeft het bevel om *buiten heterdaad* aan te houden. De aanhouding vindt plaats door een opsporingsambtenaar. In dit onderzoek richten wij ons in principe op beide typen aanhoudingen, maar in de praktijk zien we dat internationale protocollen en Nederlandse knelpunten vooral gericht zijn op *buiten heterdaad* situaties. Wij gebruiken in dit rapport de termen *geplande* en *ong geplande* aanhouding. Van *geplande* aanhouding wordt gesproken als er tussen verdenking van een strafbaar feit en de aanhouding een fase zit waarin uitgebreid opsporingsonderzoek wordt verricht. Bij een *ong geplande* aanhouding is deze uitgebreide voorbereiding niet mogelijk (zie figuur 2.1).

Casus

Aanhouding buiten heterdaad

Wassenaar. Na weken voorbereiding licht een team verdachte R. R. en zijn vrouw S. R. om 6 uur 's ochtends van hun bed. Na de aanhouding van beide ouders blijken hun twee zonen nog te slapen. Na kort beraad over het lot van de onverwacht aanwezige jongens melden de ouders dat zij hun oudste, meerderjarige zoon de zorg toevertrouwen over de jongste. Voordat de verdachten worden afgevoerd geven ze hun zoon een flink pak geld uit de keukenkast.

Tijdens de urenlange doorzoeking die volgt stellen de opgeschrikte jongens veel vragen over de aanhouding van hun ouders en over hun eigen lot. Het team improviseert als het gaat om de communicatie met de jongens, maar kan niets loslaten. Ze laten de jongens alleen achter in het doorzochte huis.

Bron: Recherchekundige in opleiding

2.1.2 Betrokken organisaties

In dit deel van het hoofdstuk bespreken we eerst de teams binnen de Nationale Politie die betrokken zijn bij aanhoudingen en vervolgens de betrokken ketenpartners.

Betrokken teams binnen de Nationale Politie

De Nationale Politie houdt jaarlijks ruim 200.000 verdachten aan. Aanhoudingen worden hoofdzakelijk uitgevoerd door basisteams en districtsrecherche. In 2% van de gevallen wordt een geplande aanhouding vanwege de gevaarstelling of complexiteit verricht door een team dat daarvoor bovengemiddeld is toegerust; de Aanhoudingen- en Ondersteuningsteams of de Ondersteuningsteams.

Sinds de reorganisatie van de Nationale Politie in 2013, zijn de Vaardigheden Aanhouden in Groepsverband (VAG) en Aanhoudingsteams (AT's) opgegaan in het Aanhoudingen- en Ondersteuningsteam (AOT). De AOT treedt op wanneer er een verhoogde kans is op omstandigheden die levensbedreigend kunnen zijn voor de politie of voor anderen.⁴

---

4 <https://www.politie.nl/over-de-politie/organisatie—nationaal.html>

De Dienst Speciale Interventies (DSI) is een overkoepelende dienst speciale eenheden bij de landelijke eenheid. Deze dienst voert de algemene leiding over het inzetten van speciale eenheden (of units) bij terrorisme gerelateerde situaties van grof geweld of in bijzondere gevallen. De Aanhoudingen- en Ondersteuningsteams van de politie zijn een onderdeel van deze dienst.

Er zijn tien Regionale Eenheden en één Landelijke Eenheid binnen de Nationale Politie (zie tabel 2.1). Elke regionale eenheid heeft aan het hoofd een politief. Onder de regionale korpsen valt ook de recherche. De recherche houdt zich bezig met opsporingsonderzoek van strafbare feiten en spoort verdachten op. De regionale eenheden zijn opgedeeld in districten. Ieder district heeft meerdere basisteams (zie tabel 2.1).⁵

Tabel 2.1: Organisatie Basisteams

Eenheid		Aantal districten	Aantal basisteams
1.	Noord-Nederland*	3	16
2.	Oost-Nederland*	5	28
3.	Midden-Nederland*	5	18
4.	Noord-Holland*	3	10
5.	Amsterdam*	4	17
6.	Den Haag*	7	29
7.	Rotterdam*	6	17
8.	Zeeland-West-Brabant*	4	12
9.	Oost-Brabant	3	9
10.	Limburg*	3	12
11.	<i>Landelijke Eenheid</i>		
Totaal		43	168

* Deze eenheid is vertegenwoordigd in het huidige onderzoek; respondenten uit deze regio werden geïnterviewd voor het huidige onderzoek (zie hoofdstuk 4).

De regionale recherche onderzoekt delicten met een hoge impact op slachtoffers, zoals moord en georganiseerde criminaliteit. De dienst richt zich ook op thema's als kinderporno, mensenhandel, zeden en cybercrime.

De Ondersteuningsgroep (OG) valt in het gebied tussen basispolitiezorg en het Aanhoudingen- en Ondersteuningsteam (AOT) en wordt ingezet bij complexere aanhoudingen met verhoogd risico. De OG werkt in teams van acht personen die uit de verschillende districten komen en regulier werken in het basisteam. De Ondersteuningsgroep kan in het gehele werkgebied van de regionale eenheid ingezet worden.

5 <https://www.politie.nl/over-de-politie/een-politie-elf-eenheden.html>

Districten vallen onder de regionale eenheden en zijn opgedeeld in gemiddeld 16 lokale basisteams (zie tabel 2.1). Elk district heeft een districtsrecherche (DR) en lokale basisteams. Bijna 99% van de aanhoudingen wordt door de basispolitiezorg (BPZ) en de districtsrecherche uitgevoerd (in een solo-, duo-, dan wel groepsaanhoudingen-procedure). De basisteams zijn actief in een of meerdere gemeenten. In de grote steden is een aantal basisteams actief. De basisteams houden zich onder andere bezig met het handhaven van de openbare orde en het bestrijden van veelvoorkomende criminaliteit. De wijkagent heeft een belangrijke rol. De wijkagent is verantwoordelijk voor de politiezorg binnen de toegewezen wijk. De wijkagent is op de hoogte van kleinere problemen in het sociaal welzijn en van de criminaliteit van de bewoners in de wijk. Hij of zij signaleert en geeft advies, en wordt ondersteund door andere leden van het basisteam. De basiseenheid voert zowel geplande als ongeplande aanhoudingen uit (Van der Zaag, 2017) (zie figuur 2.1). Een basisteam werkt ook samen met externe partners op lokaal niveau, zoals gemeenten, reclassering, Veilig Thuis (VT), en gecertificeerde zorginstellingen.⁶ De districtsrecherche (DR) ondersteunt het basisteam bij de bestrijding van veelvoorkomende criminaliteit en houdt zich bezig met delicten die een grote impact hebben op het slachtoffer.

Veilig Thuis

Veilig Thuis (VT) is het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling.⁷ VT geeft adviezen aan slachtoffers, professionals of anderen die te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling. VT is georganiseerd in 26 regio's en is in 2015 in de plaats gekomen van de Steunpunten Huiselijk Geweld (SHG) en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK).

VT dient bij een VT-melding van de politie te beoordelen of de veiligheid van de betrokkenen in het geding is en, zo ja, op zoek te gaan naar passende hulpverlening. VT kan contact leggen met de familie en onderzoek doen naar de feitelijke situatie. De organisaties van VT kunnen een Verzoek tot Onderzoek (VtO) indienen bij de Raad van de Kinderbescherming als zij van mening zijn dat een jeugdbeschermingsmaatregel mogelijk noodzakelijk is. Indien het

6 <https://www.politie.nl/over-de-politie/organisatie-regionaal-en-lokaal.html>

7 Vereniging van Nederlandse Gemeenten 2016, Factsheet Samenwerkingsafspraken gemeenten en Veilig Thuis, <https://vng.nl/onderwerpenindex/maatschappelijke-ondersteuning/veilig-thuis/publicaties/factsheet-samenwerkingsafspraken-gemeenten-en-veilig-thuis>

Figuur 2.1: Schematische weergave van het verloop van ongeplande en geplande aanhoudingen en de betrokken actoren in elke afzonderlijke fase

bevorderlijk is voor een veilige situatie voor het kind, worden VT en de politie gestimuleerd om gezamenlijk actie te ondernemen.

Gecertificeerde (zorg)instellingen

Wanneer ouders geen zorg meer kunnen dragen voor hun kind en de veiligheid en ontwikkeling van het kind bedreigd wordt, is soms jeugdbescherming nodig. Jeugdbescherming bestaat uit het uitvoeren van jeugdbeschermingsmaatregelen door zogenoemde gecertificeerde instellingen.

Sinds 2015 is de jeugdzorg gedecentraliseerd. Dit betekent dat de gemeenten verantwoordelijk geworden zijn voor jeugdzorg, Jeugdzorg Plus, jeugdbescherming en jeugdreclassering, jeugd-GGz en jeugd-LVB. De Jeugdwet schrijft voor dat gemeenten deze zorg alleen mogen uitbesteden aan gecertificeerde

instellingen. Een instelling die in opdracht van de gemeente de jeugdbescherming en jeugdreclassering wil uitvoeren, moet voldoen aan normen die geformuleerd zijn door het ministerie van Veiligheid en Justitie.⁸ De crisisdiensten die over het algemeen als eerste gebeld worden bij situaties waarin acuut hulp nodig is voor kinderen/ gezinnen, vallen binnen deze gecertificeerde instellingen (bijvoorbeeld Stichting Jeugdbescherming Regio Amsterdam, Stichting Bureau Jeugdzorg Limburg, Stichting Samen Veilig Midden-Nederland, etc.).

Jeugdbeschermingsmaatregelen zijn maatregelen die een rechter oplegt ter bescherming van het kind. Deze maatregelen kunnen zijn: 1) een (voorlopige) ondertoezichtstelling (OTS) waarbij de ouder verplicht hulp en ondersteuning bij het opvoeden krijgt, 2) een gezagbeëindigende maatregel waarbij de ouder gezag over het kind verliest of 3) een uithuisplaatsing. De kinderrechter beslist of deze kindbeschermingsmaatregel nodig is.⁹

Sommige jeugdbeschermingsmaatregelen zijn tijdelijk, en juist gericht op het versterken van de eigen kracht van het kind of het gezin. Er hoeven namelijk niet altijd gedwongen maatregelen genomen te worden voor het gezin. Deze vrijwillige vorm van bescherming kan ontstaan uit een overleg tussen meerdere partijen, zoals de gecertificeerde instelling, de gemeente en andere betrokken jeugdhulporganisaties (de ‘jeugdbeschermingstafel’). Dit heet ‘preventieve jeugdbescherming’.¹⁰

Crisisdienst

Een crisisdienst is 24 uur per dag bereikbaar. Kinderen die acuut in hun veiligheid bedreigd worden, krijgen direct noodzakelijke hulp van de crisisdienst. Politie, VT, sociale wijkteams, ziekenhuizen, huisartsen, scholen, hulpverleners, maar ook ouders en kinderen zelf kunnen zich melden bij een crisisdienst. Bij het eerste telefonische contact wordt de ernst en urgentie van de situatie beoordeeld. Met alle betrokkenen wordt overlegd wat er nodig is om zo snel mogelijk veiligheid te creëren voor het kind en het gezin. Een crisisdienst kan vier verschillende typen hulp inzetten:¹¹

8 vng.nl; 201406-normenkader_gecertificeerde-instellingen_jeugdbescherming-jeugdreclassering.pdf

9 <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdbescherming/maatregelen-jeugdbescherming>

10 <https://www.jeugdzorgnederland.nl/jeugdbescherming/algemeen/>

11 Geldend voor alle punten 1 tot en met 4: <https://jeugdbeschermingrotterdamrijnmond.nl/wat-wij-doen/crisisinterventie/>

- 1 *Korte interventie.* Er vinden op vrijwillige basis een aantal bemiddelingsgesprekken plaats met medewerkers van de crisisdienst. Indien de crisis voorbij is, bekijkt de crisisdienst samen met de ouders of er verdere hulp en ondersteuning nodig is en of de veiligheid gewaarborgd is.
- 2 *Intensieve hulp.* Er wordt een kortdurende, intensieve vorm van hulp ingezet. In een korte periode werken ouders en kinderen gericht aan doelen die samen zijn bepaald. De medewerkers van de crisisdienst hebben de regie op de hulp. Lukt het niet om de doelen te behalen, dan kan de crisisdienst een melding doen bij het Jeugdbeschermingsplein of de Raad voor de Kinderbescherming.
- 3 *Jeugdbeschermingsmaatregel.* Soms is de veiligheid van een kind dusdanig in gevaar, dat er direct ingegrepen moet worden. In dit geval kan de rechter, op verzoek van de Raad voor de Kinderbescherming, nog dezelfde dag een voorlopige ondertoezichtstelling of een voorlopige voogdijmaatregel uitspreken. De rechter kan ook de desbetreffende Raad voor de Kinderbescherming machtigen om het kind uit huis te plaatsen of het gezag over de kinderen over te nemen. Het crisisteam voert deze jeugdbeschermende maatregelen ook uit.
- 4 *Melding bij de Raad voor de Kinderbescherming of het Jeugdbeschermingsplein.* Als er geen acuut gevaar dreigt, maar er wordt geconcludeerd dat vrijwillige, ambulante hulp niet toereikend zal zijn om een veilige opvoedsituatie te creëren, meldt de crisisdienst het gezin aan bij de Raad voor de Kinderbescherming en, in sommige regio's, het Jeugdbeschermingsplein. Er zal 'jeugdbescherming met drang' worden ingezet of de Raad voor de Kinderbescherming doet onderzoek of een jeugdbeschermingsmaatregel noodzakelijk is. Een jeugdbeschermer van de desbetreffende Jeugdbescherming neemt de regie op de hulpverlening over van het crisisteam.

2.2 Sleutelfiguren bij aanhoudingen

In dit deel van hoofdstuk 2 worden de processen in kaart gebracht met betrekking tot alle sleutelfiguren die betrokken zijn bij een aanhouding en de zorg van kinderen na de aanhouding. Niet alleen de Nationale Politie is betrokken bij de aanhoudingsprocedure. Ook de rechterlijke macht en justitie vervullen belangrijke rollen. Voor het beantwoorden van onderzoeksvragen 2 en 3 interviewden wij 26 sleutelfiguren (de dataverzamelingsprocedure wordt beschreven in hoofdstuk 4). Wij vroegen deze respondenten ook naar de formele

werkwijze bij aanhoudingen met achterblijvende kinderen. De verkregen informatie is gebruikt voor dit hoofdstuk. Wij richtten ons specifiek op de mensen en de middelen. Met *mensen* wordt bedoeld; wie doet wat tijdens de aanhouding en hoe wordt dit uitgevoerd? Onder *middelen* wordt verstaan: wat gebeurt er tijdens de aanhouding en welke ‘tools’ worden hiervoor gebruikt?

De sleutelfiguren die achtereenvolgens in dit hoofdstuk besproken worden, zijn:

- Officier van justitie (Justitie)
- Rechter-commissaris (Justitie)
- Hulpofficier van justitie (Politie)
- Overige politiemensen (Politie)
- Triagist Veilig Thuis (Regionale dienst)
- Maatschappelijk werker Crisis Interventie Team (Regionale dienst)

Officier van justitie (OvJ)

De officier van justitie (OvJ) vertegenwoordigt het Openbaar Ministerie (OM). De OvJ geeft leiding aan de politie tijdens het opsporingsonderzoek en zorgt dat dit zorgvuldig en volgens de regels gebeurt. Tijdens het opsporingsonderzoek heeft de OvJ nauw contact met het team dat het draaiboek voor de aanhouding maakt. Voor het maken van het draaiboek wordt gebruikgemaakt van checklists. Hierin staat bijvoorbeeld of de Gemeentelijke Basisadministratie Personen (GBA) geraadpleegd is over ingeschreven kinderen op het adres. De OvJ controleert dit draaiboek. De OvJ mag bepaalde beslissingen nemen binnen het onderzoek. In de wet is ook geregeld dat de OvJ toestemming moet vragen aan de rechter-commissaris voor bevoegdheden, zoals wanneer hij de telefoon van een verdachte wil afluisteren of een woning wil doorzoeken. Het draaiboek voor geplande aanhoudingen wordt door de OvJ ter controle aan de rechter-commissaris voorgelegd. Dit draaiboek bevat geen vast onderdeel over aanwezigheid van kinderen.¹²

Rechter-commissaris (RC)

De rechter-commissaris (RC) is een rechter (ook wel ‘onderzoeksrechter’) die toezicht houdt op de voortgang en rechtmatigheid van het opsporingsonderzoek dat

---

12 www.om.nl/organisatie/officier-justitie

onder leiding staat van de OvJ. De taken van de RC zijn: 1) het horen van getuigen, 2) het toestemming geven aan politie en OM om bepaalde opsporingsmethoden in te zetten, zoals het tappen van telefoons en 3) het beslissen of iemand in het kader van de voorlopige hechtenis langer mag worden vastgehouden. Bepaalde opsporingsmiddelen, zoals een telefoontap of doorzoeken van een mailbox, mag het OM alleen toepassen met toestemming (een machtiging) van de RC. De RC kan ook dieper op de persoonlijke situatie van de verdachte ingaan dan de politie. Zo kan de RC de reclassering vragen een voorlichtingsrapport over de verdachte te maken, en eventueel kan hij een psychiatrisch rapport opvragen.¹³ De RC is verantwoordelijk voor de rechtmatigheid van de huiszoeking en is daartoe fysiek aanwezig. De RC is bevoegd om preventief zorg voor mogelijk aanwezige kinderen in te zetten. De mogelijkheden hiertoe zijn sterk afhankelijk van de termijn waarop de RC het draaiboek van de OvJ ontvangt.

Hulpofficier van justitie (hOvJ)

De hulpofficier van justitie (hOvJ) is een opsporingsambtenaar met bijzondere strafrechtelijke bevoegdheden. De hOvJ heeft de bevoegdheid beslissingen te nemen namens de OvJ en geeft samen met de OvJ leiding aan het opsporingsonderzoek.¹⁴ De hOvJ vertegenwoordigt niet het Openbaar Ministerie (OM) maar is politieambtenaar of ambtenaar van de Koninklijke Marechaussee. De hOvJ heeft meer bevoegdheden dan een gewone opsporingsambtenaar, maar minder dan een OvJ. Zo kan een hOvJ wel tot inverzekeringstelling van een verdachte besluiten, maar niet tot verlenging daarvan. De hOvJ moet in het bezit zijn van het Certificaat voor hOvJ en moet, als hij/zij deze functie wil blijven uitoefenen, aan bepaalde criteria voldoen, zoals elke drie jaar een nieuw examen afleggen.

Politiemensen

Binnen de Nationale Politie spelen politiemedewerkers met verschillende taakaccenten een rol bij het tot stand komen van aanhoudingen. We gaan kort in op de functies en bijbehorende taken van deze politiemedewerkers in aanhoudingssituaties met kinderen.

---

¹³ www.om.nl

¹⁴ Politieacademie. (2014, Januari 1). hulp officier van justitie, <https://thesaurus.politieacademie.nl/Thesaurus/Term/2034>

Een Operationeel expert gebiedsgebonden politiezorg (GGP) (Respondent (R) 1, R2, R3, R5, R6, R10) heeft uiteenlopende taken. Veelal bestaat de functie uit het maken van beleid. Dit kan te maken hebben met zaken omtrent criminele jongeren, huiselijk geweld, eerwraak en verwarde personen. Voor dit onderzoek ligt de nadruk vooral op beleid voor jeugd en in mindere mate gezin. De operationeel specialisten GGP die wij hebben geïnterviewd maakten onder meer beleid voor jeugdigen die zelf werden aangehouden en/of maakten beleid dat te maken had met achterblijvers na een aanhouding (niet alleen kinderen, maar ook bijvoorbeeld huisdieren, gehandicapten en anderen die zorg behoeven). Niet alle operationeel specialisten hebben executieve status, maar alle geïnterviewde operationeel specialisten hebben te maken met beleid rondom achterblijvende kinderen.

De Politie adviseur en liaison in Veiligheidshuizen (R7) kan ook een rol spelen bij aanhoudingen waarbij kinderen betrokken zijn. Het Veiligheidshuis is een samenwerkingsverband van organisaties uit de bestuurlijke, straf- en civielrechtelijke, en zorgketen. Er wordt op één centrale plek samengewerkt aan de persoonsgerichte aanpak van mensen of gezinnen met ‘complexe en ketenoverschrijdende problematiek’, zoals ernstig overlast gevende personen of verdachten van strafbare feiten bij wie sprake is van ernstige en hardnekkige multiproblematiek.¹⁵ Indien er sprake is van multiproblematiek, wordt er ook met een multidisciplinair team gewerkt. Dit team komt voort uit verschillende domeinen (justitie (straf- en civiel recht), zorg en gemeente). Vanuit iedere ketenpartner is een vertegenwoordiger werkzaam in het Veiligheidshuis. De politie levert de meeste cases aan en bespreekt de aanpak van complexe zaken met ketenpartners die vanuit eigen expertise kunnen bijdragen aan het vinden van de juiste oplossingen.

De Coördinator Jeugdzaken (R8) beoordeelt met een ‘kwaliteitscheck’ of een VT-melding die binnenkomt van dien aard is om dat ze naar VT gestuurd moeten worden. Ook is de respondent verantwoordelijk voor preventie op middelbare scholen.

De districtsrechercheur (specialisme jeugd) (R9, R23, R25) ondersteunt het basisteam bij de bestrijding van veelvoorkomende criminaliteit en is belast met de aanpak van delicten met een grote impact op het slachtoffer.¹⁶ Specifiek kijkend naar het focusgebied jeugd, kan er gedacht worden aan zaken die te maken hebben met huiselijk geweld en jeugdcriminaliteit. De recherche doet vaak verzoeken voor een aanhouding bij de OvJ.

De wijkagent (R24) is verantwoordelijk voor de totale politiezorg binnen de

---

¹⁵ www.veiligheidshuizen.nl

¹⁶ <https://www.politie.nl>, 2016

wijk. Hij of zij signaleert sociale problemen of criminaliteit en speelt hierin een (adviseerende) rol. De wijkagent signaleert, adviseert en regisseert en kan daarbij worden ondersteund door een basisteam of recherche. Indien nodig krijgt dit team hulp van andere gespecialiseerde politiediensten. In samenwerking met collega's van bijvoorbeeld de incidentafhandeling, recherche, milieu en jeugd werkt de wijkagent aan het verbeteren en vergroten van de veiligheid in de wijk of buurt. De wijkagent onderhoudt ook contact met externe partners, zoals de gemeente en maatschappelijke organisaties en het eerder besproken Veiligheids-huis. Met deze organisaties worden problemen besproken en wordt overlegd hoe de problemen adequaat aangepakt kunnen worden, en door wie.¹⁷

De opsporingsambtenaar in de basispolitiezorg (R25) krijgt te maken met alle aspecten van het praktische politiewerk. Deze opsporingsambtenaar bemiddelt, treedt op, verleent hulp en zorgt voor rechtshandhaving. Tevens is de medewerker belast met de administratieve afhandeling. Dit houdt in dat de situaties waarin de opsporingsambtenaar heeft opgetreden, nauwgezet gerapporteerd moeten worden. Hiermee kan alle relevante informatie worden vastgelegd in de politieregisters en voor verdere procesgang worden overgedragen aan bijvoorbeeld justitie.¹⁸

Recherchekundigen (R12 en R20; in opleiding) vervullen in opsporingsonderzoeken verschillende rollen zoals tegenspreker, ambtelijk secretaris, verhoorcoördinator, projectvoorbereider of onderzoeksevaluator. Een recherchekundige maakt meestal deel uit van een onderzoeksteam, maar werkt soms zelfstandig aan deelonderzoeken. Een recherchekundige heeft altijd inhoudelijke verantwoordelijkheid binnen een onderzoeksteam.

Triagist bij Veilig Thuis

Binnen de VT-organisatie hebben wij gesproken met een triagist. Triage is een werkwijze voor het bepalen van de urgentie en expertise die nodig zijn om bijvoorbeeld huiselijk geweld te stoppen. De triagist krijgt alle VT-meldingen van politie, scholen, burens, familie, etc., binnen via het Collectieve Opdracht Routevoorzieningsstelsel (CORV). De triagist haalt de meldingen uit het CORV en beoordeelt deze op urgentie. Dit wordt gedaan met behulp van het triage-instrument VT.

¹⁷ <https://www.politie.nl/themas/wijkagent.html>

¹⁸ www.kombijdepolitie.nl

Het triage-instrument is bestemd voor alle professionals die zich bezighouden met de aanpak van huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel misbruik.¹⁹ Het triage-instrument biedt VT-medewerkers aanknopingspunten om te beoordelen welke urgentie en expertise bij ingrepen nodig zijn om direct en op lange termijn de fysieke en emotionele veiligheid van gezinsleden te garanderen. Het instrument heeft als doel om VT-medewerkers handvatten te geven om: 1) de aard en de ernst van de onveiligheid te beoordelen, 2) op grond daarvan te besluiten of gezinsleden/personen op korte termijn veiliggesteld moeten worden en 3) te besluiten wie de vervolgstappen gaat nemen om op langere termijn de veiligheid te borgen.²⁰ Het triage-instrument bevat geen onderdeel voor situaties waarbij minderjarigen aanwezig zijn bij de aanhouding van hun ouder(s). VT-meldingen worden door de politie gedaan bij situaties van huiselijk geweld en kindermishandeling en als er (andere) zorgen zijn om een minderjarige. Voor spoedhulp kan VT 24 uur per dag gebeld worden.

Maatschappelijk werkers bij Crisis Interventie Team (CIT)

Wij hebben voor dit onderzoek ook met maatschappelijk werkers binnen het CIT gesproken. Wanneer een professional (in dit geval de politie) belt met het CIT vraagt de medewerker van het CIT (de maatschappelijk werker) eerst naar uitleg over de situatie. Vervolgens bepalen medewerker en de politie of de veiligheid van kinderen acuut gevaar loopt. Als dat niet het geval is, krijgt de beller advies over de beste vervolgactie. Mocht directe actie wel nodig zijn, dan gaat de medewerker van het CIT binnen twee uur naar het adres van de betrokkenen of naar de plek waar de betrokkene verblijft. Het CIT bekijkt dan eerst of de crisis kan worden opgelost met hulp uit het eigen netwerk, zodat betrokkenen in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven.²¹ In dit geval wordt aan de aangehouden ouder(s) gevraagd waar de kinderen het beste kunnen verblijven. Als er geen netwerk is waar de kinderen terecht kunnen, krijgen betrokkenen hulp bij een (jeugd)zorgorganisatie zoals Stichting Samen Veilig, Stichting Jeugdbescherming, Stichting Bureau Jeugdzorg (zie ook de voorgaande bespreking van ‘gecertificeerde instellingen’).

---

19 <https://www.movisie.nl/tools/triageinstrument-veilig-thuis-herkennen-signalen-huiselijk-seksueel-geweld>

20 Advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling, maart 2015.

21 <http://www.sjsbrabant.nl/thema-s/actuele-thema-s/item/426-crisisinterventieteam>

2.3 De Kindcheck

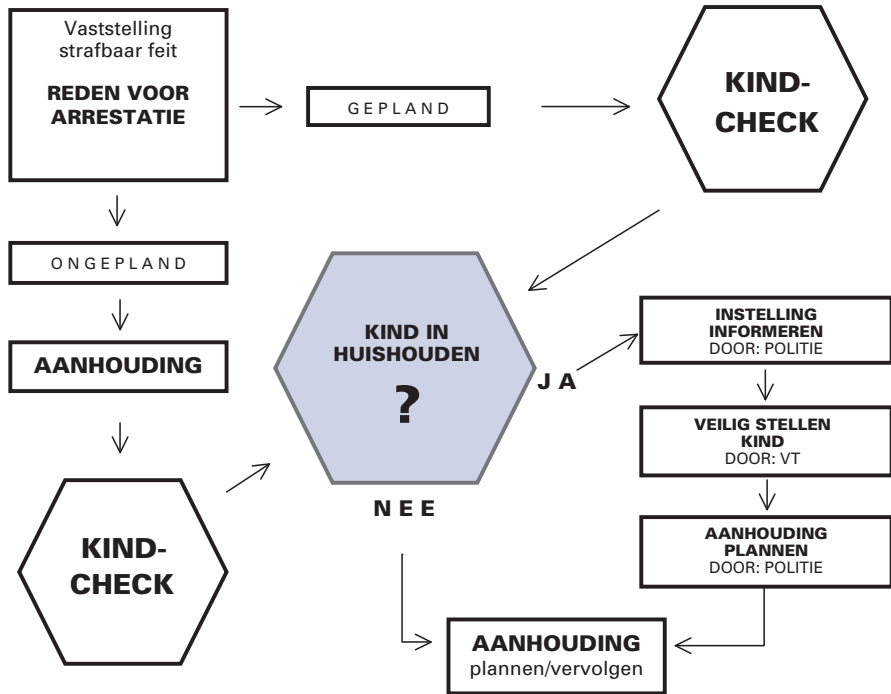
Zoals gezegd is er geen formele politieprocedure in Nederland die zich richt op een aanhouding waar achterblijvende kinderen bij betrokken zijn. Er is voor de Nationale Politie wel een procedure ontworpen die ‘de Kindcheck’ genoemd wordt.²² Deze procedure is in 2015 gepubliceerd door het ministerie van Veiligheid en Justitie, het ministerie van Volksgezondheid en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) naar aanleiding van de invoering van de Jeugdwet, waarmee gemeenten verantwoordelijkheid kregen voor de zorg voor jeugdigen. In sommige Nederlandse gemeenten zijn er afspraken gemaakt tussen de politie en dienstdoende jeugdhulp of crisisdiensten om de Kindcheck te kunnen uitvoeren.

Volgens de procedure controleert de politie of de arrestanten zorg dragen voor minderjarige kinderen (zie figuur 2.2). De check houdt in dat de politie voor een geplande aanhouding in de GBA opzoekt of er kinderen op het in te vallen adres staan ingeschreven. Bij een ongeplande aanhouding moet de politie informeren of er kinderen zijn voor wie zorg geregeld moet worden. Hier komt de organisatie Veilig Thuis (VT) in beeld. Wanneer uit die Kindcheck blijkt dat er mogelijk kinderen wonen, doet de politie een VT-melding. Deze VT-melding bestaat uit contact leggen met VT. Het is de bedoeling om vervolgens de aanhouding te plannen in overleg met VT, zodat een medewerker van VT of een andere hulpverlener aanwezig kan zijn bij de aanhouding en de kinderen kan opvangen. De medewerker beoordeelt de veiligheid van de kinderen (conform de uitvoering van de Jeugdwet).²³ De VT-meldingen bij aanhoudingen werken hetzelfde als VT-meldingen over de zorg voor kinderen bij huiselijk geweld en kindermishandeling.

---

22 Factsheet ‘Kindcheck bij aanhouding van ouder’ (2015).

23 Wet van 1 maart 2014 inzake regels over de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen.

Figuur 2.2: Schematische weergave van de Kindcheck

Bron: Factsheet 'Kindcheck bij aanhouding van ouder' (2015)

Aard, omvang, schade

Achtergrond Na de uiteenzetting van formele werkwijzen in het voorgaande hoofdstuk, is het belangrijk om inzicht te bieden in de concrete context waarin politiemensen werken als het gaat om achterblijvende kinderen na een aanhouding. Algemener kennis over hoe dit type aanhoudingen in Nederland verloopt, kan politiemensen en zorgmedewerkers helpen bij het goed handelen in individuele cases.

Doel In dit hoofdstuk beschrijven we ten eerste de aard van aanhoudingen waarbij minderjarigen aanwezig zijn. Daarna rapporteren we over de omvang van het fenomeen. Als laatste bespreken we de schade die het kan toebrengen bij kinderen, alsook het belang van het beperken van de aanhoudingen waar kinderen bij aanwezig zijn.

Methode Door middel van literatuuronderzoek alsook kwantitatieve analyses van nationale data is inzicht verkregen in het vóórkomen van dit type aanhoudingen. Aan de hand van wetenschappelijk literatuuronderzoek beschrijven we de schade die het meemaken van aanhouding van ouders kan aanrichten.

Resultaten Na onderzoek onder verdachte vaders blijkt dat bij een op de drie aanhoudingen in woningen van vaders, kinderen aanwezig waren bij de aanhouding. Literatuur laat zien dat getuige zijn van aanhouding van een ouder, trauma kan veroorzaken en op korte en lange termijn het welzijn van kinderen kan aantasten. In hoofdstuk 4 gaan we in op de verhalen van politiemensen en hun ketenpartners.

3.1 Aard en omvang van aanhoudingen waarbij kinderen aanwezig zijn

Slachtoffer R, 19 jaar, is vier keer aanwezig geweest bij een gewelddadige aanhoudingen van haar vader en vertelt (interview januari 2018, Ormskerk en Reef):

‘Ik herinner me elke aanhouding nog precies. De eerste keer dat mijn vader werd opgepakt was ik acht. Mijn moeder en zus waren de agenten aan het smeken om mijn vader los te laten en niet mee te nemen... Ik herinner me de angst daarna en het trauma dat heel mijn familie moest meemaken. Eigenlijk heb ik geen jeugd gehad. Ik was zo bang dat mijn ouders weer zouden worden opgepakt met al dat geweld. En ik schaamde me ook.’

Zowel nationaal als internationaal is er weinig kennis over aanhoudingen waar kinderen bij aanwezig zijn, laat staan over de omvang van het voorkomen. Dit komt voornamelijk doordat gegevens over aanhoudingen niet op routinematige wijze worden bijgehouden in aanhoudingverslagen of worden verzameld door een centrale autoriteit (IACP, 2014). Er zijn wel onderzoeken naar het welzijn van kinderen van al gedetineerde ouders, maar specifieke kenmerken van aanhoudingen waar kinderen bij aanwezig geweest zijn worden nauwelijks meegenomen in onderzoeken. Wellicht is er tot nu toe ook te weinig besef van het belang van dit soort onderzoek. We hebben enkele internationale onderzoeken gevonden waarin het fenomeen wordt beschreven. Deze studies richten zich hoofdzakelijk op de *geplande* aanhouding.

In deze studies worden de volgende karakteristieken van aanhoudingssituaties beschreven. Allereerst is het tijdstip van geplande aanhoudingen kenmerkend. Niet alleen in Nederland, maar ook in andere landen wordt de geplande aanhouding van verdachten vaak vroeg in de ochtend uitgevoerd. Dit is ook de periode waarin verdachten het meest waarschijnlijk thuis zijn met hun gezinnen (Braman, 2004). Ten tweede vinden geplande aanhoudingen plaats bij ouders die vermoedelijk betrokken zijn bij ernstigere criminele activiteiten en spelen illegale drugs en alcoholverslavingen regelmatig een rol in deze gezinnen (Phillips e.a., 2004). Ten derde zijn geplande aanhoudingen voor de verdachte meestal onverwachts en kan er, afhankelijk van de gevaarstelling, dreigende taal en geweld jegens de ouders gebruikt worden. In een Amerikaans onderzoek onder 192 gedetineerde ouders bleek dat bij 27% van de aanhoudingen wapens getrokken werden. Bij 20% van de aanhoudingen legden de politieagenten aan de kinderen uit waarom hun ouder(s) werden opgepakt. Bij 3% van de aanhoudingen van vaders en 30% van de aanhoudingen van moeders werd het omdoen van handboeien uitgesteld tot zij buiten het zicht van hun kind(eren) waren (Harm & Phillips, 1998).

Naar schatting heeft de helft van gedetineerden in Amerikaanse staatsgevangenis²⁴ minderjarige kinderen (Glaze & Maruschak, 2008). Voor gedetineerden die in een federale gevangenis zitten ligt dit percentage nog hoger, name-

lijk 63%. Bij minderjarigen blijkt dat 22% van de kinderen van gevangenen in de staatsgevangenis en 16% van de kinderen van gevangenen in het federale systeem, onder de vier jaar oud zijn (Glaze & Maruschak, 2008). Volgens de meest recente gegevens van het U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics (BJS)²⁵ heeft meer dan de helft van de moeders die in de staatsgevangenis zat in de maand voor de aanhouding met ten minste een van hun kinderen samengewoond. Dit gold voor 36% van de vaders. Van de ouders die voor hun detentie met hun minderjarige kinderen woonden, meldde meer dan 75% van de moeders en 25% van de vaders het grootste deel van de dagelijkse zorg van hun kinderen op zich te nemen.

Als het gaat om de omvang van het fenomeen vonden we uiteenlopende resultaten in internationale studies. Covington (1995) en Johnston (1991) rapporteren dat in de Verenigde Staten ongeveer 20% van de kinderen van wie de ouder in detentie zit, getuige was van de aanhouding. Kampfner (1995) vermeldt een percentage van 83% voor moeders in de Verenigde Staten. Uit een recenter artikel van Nolan (2003) bleek dat onder gedetineerde ouders in New Mexico, 32% van de moeders en 26% van de vaders aangaven dat hun kind(eren) getuige was van hun aanhouding.

Voor Nederland is het onbekend hoe vaak en hoeveel kinderen er aanwezig zijn bij aanhoudingen. Dit wordt niet vanzelfsprekend geregistreerd in officiële systemen en niet systematisch gerapporteerd in verslagen. Wel werd in een recent rapport van Van der Zaag (2017) voor de provincie Flevoland in kaart gebracht hoeveel Nederlandse minderjarigen in de registratie vermeld werden als getuige van de aanhouding van hun ouder. Van de 4690 aanhoudingen was er in 19% van de aanhoudingen gerapporteerd dat er een kind of meerdere kinderen aanwezig waren. In totaal was er van 468 unieke kinderen gerapporteerd dat zij aanwezig waren bij een aanhouding thuis. Van der Zaag concludeert dat dit hoe dan ook een onderrapportage is, gezien het feit dat de aanwezigheid van kinderen niet formeel gerapporteerd hoeft te worden. De bevinding is waardevol omdat deze tot dusver de beste indicatie geeft van de omvang van het fenomeen in Nederland. Naar ons beste weten zijn er geen overige Nederlandse cijfers over de aanwezigheid van kinderen bij aanhoudingen.

---

24 In de VS bestaat het systeem van gevangnissen uit zowel federale als staatsgevangnissen. Federale gevangnissen bewaren overtreders van de nationale wet, zoals ook politieke gevangenen. Staatsgevangnissen worden beheerd door de 50 deelstaten, die verschillende wet- en regelgeving navolgen.

25 U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics, *Special Report, Parents in Prison and Their Minor Children*, revised March 30, 2010. <http://www.bjs.gov/content/pub/pdf/pptmc.pdf>

3.1.1 De huidige situatie in Nederland

Om een grondiger beeld te krijgen van de omvang van het fenomeen in Nederland zijn voor dit rapport survey-data van het grootschalige Nederlandse Prison Project (Dirkzwager e.a., 2018) geanalyseerd. Met beschrijvende statistische analyses hebben wij in kaart kunnen brengen hoe vaak er aangehouden is in aanwezigheid van kinderen.

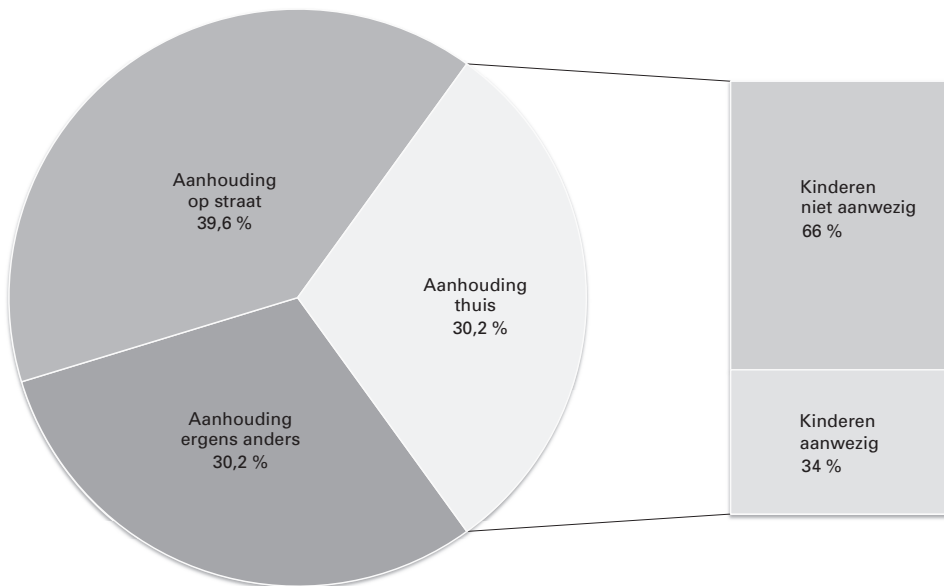
3.1.2 Prison Project

Het Prison Project is een onderzoek naar de bedoelde en onbedoelde effecten van detentie voor gedetineerden, partners en kinderen, waarin onderzoekers van de Universiteit Utrecht, Het Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) en de Universiteit Leiden samenwerken. In dit nationale, prospectieve en longitudinale onderzoek, zijn de effecten onderzocht van detentie onder gedetineerden die in de periode oktober 2010 tot en met maart 2011 in een huis van bewaring in Nederland zijn binnengekomen. Aanvullende selectiecriteria waren dat de gedetineerde tussen de 18 en 65 jaar was, in Nederland was geboren en gedurende twee tot drie weken in voorlopige hechtenis vastzat. Alle potentiële deelnemers werden gedurende de eerste weken na binnenkomst benaderd door medewerkers van het onderzoek. Deelname aan het onderzoek gebeurde op vrijwillige basis en alle gedetineerden zijn vooraf uitgebreid geïnformeerd over het doel van het onderzoek.

In totaal zijn 2.837 gedetineerden benaderd voor de eerste meting. Hiervan vulden 1.748 (62%) een gestandaardiseerde vragenlijst in. Met behulp van gegevens van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) kon de onderzoeksgroep op een aantal achtergrondkenmerken vergeleken worden met de gedetineerden die niet benaderd konden worden en met de gedetineerden die niet wilden deelnemen aan het Prison Project. De drie groepen waren vergelijkbaar qua leeftijd, burgerlijke staat en het type delict. Een percentage van 42% van de gedetineerden ($n = 694$) rapporteerde een of meer kinderen te hebben. Alle deelnemers in het Prison Project werd gevraagd om vragen in te vullen over de omstandigheden tijdens de aanhouding en de aanwezigheid van eventuele kinderen.

Voor dit rapport analyseerden we de antwoorden op de volgende survey-vragen: 1) Waar bent u aangehouden (thuis/op straat/bij anderen thuis/op werk/andere plaats), 2) Wie waren erbij toen u aangehouden werd? Eigen

kinderen (ja/nee). Uit een analyse onder gedetineerde vaders ($n = 681$) blijkt dat 30% ($n = 206$) thuis werd aangehouden. Van de groep die niet thuis werd aangehouden, werd bijna 40% ($n = 270$) op straat aangehouden. Het overige deel ($n = 205$) werd ergens anders (bijvoorbeeld werk, ziekenhuis, snelweg, vliegveld) aangehouden. Van alle vaders gaven 91 vaders (meer dan 13%) aan dat een kind aanwezig was bij de aanhouding. Van de vaders die thuis aangehouden werden, gaven 69 vaders aan dat hun eigen kinderen aanwezig waren bij hun aanhouding (34%) (zie figuur 3.1).

Figuur 3.1: Percentage aanhoudingen thuis met aanwezigheid van kinderen

Als we naar de resultaten van dit kwantitatieve onderzoek kijken, betekent dit dat bij een aanhouding van een vader thuis, er in een op de drie aanhoudingen kinderen aanwezig zullen zijn.

Het is echter heel belangrijk om op te merken dat dit onderzoek uitgevoerd is onder vaders. Vermoedelijk zal dit aantal veel hoger liggen als de kinderen meegenomen worden die getuige zijn van aanhouding van moeders. Ook moet rekening gehouden worden met het feit dat kinderen van niet-gedeteneerde ouders, maar van ouders die wel zijn aangehouden, niet voorkomen in dit

onderzoek. Dit betekent dat er zeer aannemelijk nog een substantieel aantal kinderen kunnen bijkomen die getuige waren van de aanhouding van hun ouders. Dit meegenomen, vinden we dat deze cijfers zeker aanleiding geven om de zorg voor achterblijvende kinderen te verbeteren en de schade onder deze kinderen te beperken.

3.2 Schade bij kinderen die bij aanhouding aanwezig zijn

3.2.1 Trauma tijdens en kort na aanhouding van ouders

Getuige zijn van de aanhouding van ouders geeft kinderen hoe dan ook veel stress en heeft onbetwistbaar een enorme impact. De aanhouding zelf kan leiden tot trauma, maar ook de veranderingen in het dagelijks leven kunnen negatieve gevolgen hebben voor kinderen. In studies die het effect van aanhouding van ouders onderzochten worden uiteenlopende verschijningsvormen van die impact gerapporteerd. Uit deze onderzoeken blijkt dat kinderen die getuige waren van de aanhouding van hun ouder een grote kans hebben om een post-traumatische stressstoornis (PTSS) te ontwikkelen (Kampfner, 1995; Phillips e.a., 2006; Phillips & Zhao, 2010). Volgens Phillips en Zhao (2010) is dit zelfs bij 57% van de kinderen aan de orde.

Grofweg zijn de effecten in te delen in kortetermijn- en langetermijnsymptomen. Kinderen kunnen emotionele schade oplopen die meteen tijdens de aanhouding al zichtbaar is. Als de gebeurtenis niet goed verwerkt wordt, kan het langdurige problemen geven op allerlei vlakken, zoals problemen op school, mentale problemen en crimineel gedrag. Deze gevolgen zijn niet alleen een belasting voor individuen en hun gezinnen maar ook voor de samenleving in haar geheel.

Het voorkomen van het ontwikkelen van probleemgedrag op de lange termijn begint bij het herkennen van de emotionele schade vlak na de aanhouding. Politie mensen kunnen hierin een belangrijke bijdrage leveren. Als zij zich bewust worden van de gedragingen die passen bij trauma en het gedrag leren herkennen, kunnen ze adequate vervolgstappen inzetten om langetermijnschade te beperken. Hieronder worden tien veelvoorkomende gedragingen van kinderen samengevat die gezien kunnen worden bij aanhoudingen van ouders (Roberts e.a., 2014; Arditti, 2012; Cook-Cottone, 2004; zie tabel 3.1).

Tabel 3.1: Tien veelvoorkomende gedragingen bij trauma van kinderen

1.	Angst	◆ Kinderen zijn bang om hun ouder te verliezen, maar ook om hun huis, speelgoed of huisdieren te verliezen. Ze zijn bang dat ze nooit meer bij hun ouder mogen zijn. Ook kan de aanhouding zelf beangstigend zijn. Ze kunnen angstig of teruggetrokken gedrag vertonen.
2.	Eenzaamheid	◆ Kinderen voelen zich eenzaam als ze, soms uit bescherming, buitengesloten worden van de gebeurtenissen rondom de aanhouding. Ze kunnen ook met veel vragen zitten die ze niet kunnen of mogen stellen.
3.	Pijn	◆ Ook lichamelijke pijn kan een gevolg zijn van heftige emotie.
4.	Schaamte	◆ Kinderen ervaren schaamte over de aanhouding van hun ouder. Soms overschreeuwen kinderen pijnlijke schaamte en gaan ze bijvoorbeeld opscheppen.
5.	Schuld	◆ Kinderen voelen zich vaak schuldig over het gedrag van hun ouders. Zij kunnen zichzelf als de oorzaak zien van de zorgelijke situatie.
6.	Kinderlijk gedrag	◆ Kinderen kunnen terugvallen in kinderlijk gedrag zoals duimzuigen of broekplassen als reactie op de (te) hoge spanning.
7.	Verwarring	◆ Kinderen kunnen verward raken omdat hun niet goed of niet eerlijk verteld wordt wat er aan de hand is. Als het wel verteld wordt, is het vaak te overweldigend of te moeilijk om te bevatten.
8.	Verdriet	◆ Kinderen ervaren veel verdriet door de heftigheid van de aanhouding en door de scheiding van ouders en huis.
9.	Woede	◆ De aanhouding kan bij kinderen tot veel boosheid leiden. Sommige kinderen uiten hun verdriet en zorgen door boos te worden.
10.	Zorgen	◆ Kinderen rapporteren dat ze zich veel zorgen maken over hun ouder die meegenomen is. Ze maken zich ook zorgen over de toekomst van hun relatie met hun ouder, maar ook over het achterlaten van hun ouder, broertjes en zusjes.

Bron: Cook-Cottone, 2004; Arditto, 2012; Roberts e.a., 2014

3.2.2 Langetermijnschade bij kinderen

Ondanks het feit dat er geen longitudinale studies gedaan zijn naar de langetermijneffecten van het specifiek meemaken van een aanhouding van een ouder op het welzijn van kinderen, is in veel studies een evidente relatie gevonden tussen de blootstelling aan een trauma en gedragsproblemen in het latere leven (Anda e.a., 2006; Felitti e.a., 1998; Pynoos, 1993; Roth & Friedman, 1998). Uit onderzoek blijkt dat ongeveer twee op de vijf kinderen die twee jaar of ouder zijn en wiens ouders aangehouden zijn, significante klinische emotionele en gedragsproblemen krijgen (Costello, 1996). Dit is twee keer zoveel als bij kinderen zonder aangehouden ouder.

De beschreven negatieve effecten na het meemaken van een aanhouding beperken zich niet tot de mogelijke ontwikkeling van PTSS. Studies rapporteren over slaapproblemen, scheidingsangst, angststoornissen, somatische problemen, agressief gedrag, depressieve klachten, teruggetrokken gedrag, concentratieproblemen en suïcide (Kampfner, 1995; Phillips e.a., 2006; Phillips & Zhao, 2010; Snyder e.a., 2012). Kinderen kunnen schade oplopen in sociale en emo-

tionele ontwikkeling en ook op school problemen gaan vertonen (Myers e.a., 1999; Poehlmann, 2005). Studies rapporteren dat problemen zich op latere leeftijd uiten in drugsgebruik en alcoholmisbruik. Getraumatiseerde kinderen gaan ook vaker de criminaliteit in op latere leeftijd (Kinner, 2007). Sommige studies hebben aangetoond dat er na een traumatische gebeurtenis, zoals de aanhouding van een ouder, veranderingen kunnen optreden in het brein van kinderen. Er kan schade optreden in hersengebieden, zoals de amygdala, de hippocampus en de frontale cortex. Deze zijn belast met emotieregulatie en geheugenfuncties (Carrion e.a., 2009; McCrory e.a., 2011).

Kinderen die getuige zijn van een aanhouding hebben ook een grotere kans om meerdere traumatische situaties door te maken; studies laten zien dat zij een aanzienlijke kans hebben om slachtoffers en getuige te worden van een breder scala aan gewelddadige en niet-gewelddadige misdaden in hun leefomgeving (bijvoorbeeld lichamelijk misbruik, drugshandel, zie Kolko e.a., 2009; Phillips & Zhao, 2010). Phillips en Zhao (2010) vonden dat kinderen die getuige waren van een aanhouding, hoogstwaarschijnlijk ook getuige zijn geweest van meerdere soorten geweld in huis, zelf slachtoffer zijn geweest van meerdere soorten geweld, getuige zijn geweest van niet-gewelddadige misdaden en vaker tot gezinnen behoorden die problemen hadden in de voorziening van de basisbehoeften van de kinderen. Toch bleek dat specifiek getuige zijn van de aanhouding van een ouder, voorspellend is voor verhoogde posttraumatische stresssymptomen. Deze kinderen hebben ook een grotere kans op het ontwikkelen van ernstigere problemen dan kinderen van wie de ouders geen geschiedenis hebben met aanhoudingen (Dannerbeck, 2005; Murray & Farrington, 2005; Murray e.a., 2012) en ook dan kinderen uit risicopopulaties (Phillips e.a., 2004).

Het effect van blootstelling aan aanhouding kan variëren, afhankelijk van de leeftijd van een kind en het stadium van cognitieve ontwikkeling. Johnston (1992) vond emotionele gedragsproblemen in de vroege kindertijd en gedragsproblemen in de latere kindertijd (antisociaal gedrag zoals liegen en stelen, agressieve gedragsstoornissen, opstandige stoornis en depressie). Voor elk minderjarig kind geldt dat de strategieën om om te gaan met stress (copingstrategieën) nog niet genoeg ontwikkeld zijn, of niet toereikend zijn om hevige onverwachte stress te incasseren (Baker & Cunningham, 2005; Lieberman & Knorr, 2007). Als het gaat om zeer jonge kinderen en baby's, kan de scheiding van een ouder ernstige verstoring geven in het gevoel van veiligheid. Kleuters kunnen de neiging hebben om zichzelf als oorzaak te zien, wat weer andere emotionele stress veroorzaakt. Schoolgaande kinderen zijn weer gevoeliger voor de mening van vrienden en houden zich bezig met rechtvaardigheid. Bij

tieners speelt de langetermijnrelatie met politiemensen de grootste rol. Tieners kunnen zich vernederd voelen of juist hun onafhankelijkheid overschatten (Puddefoot & Foster, 2007).

We kunnen concluderen dat schade na het meemaken van een aanhouding vergaand kan zijn. Politiemensen bevinden zich in de unieke positie om de schade te beperken. Ten eerste kunnen ze de aanhoudingprocedures aanpassen om het trauma voor kinderen te beperken. Ten tweede kunnen ze ervoor zorgen dat een kind op een veilige plek terecht komt na een aanhouding. Als laatste kan de politie optreden als unieke verbinder tussen zorginstellingen en andere hulpdiensten, zodat kinderen gepaste zorg krijgen.

3.2.3 Bewustwording

Niet alleen op Europees niveau, maar ook in Nederland groeit de bewustwording. Er is een aantal recente ontwikkelingen dat dit laat zien. Allereerst heeft vrijwilligersstichting Exodus in 2015 een wensenlijst van kinderen van gedetineerden aan de Tweede Kamer overhandigd. Boven aan de lijst met tien wensen staat ‘Wij willen graag dat we ons veilig voelen in huis tijdens de arrestatie van onze ouders’ (zie figuur 3.2). Exodus Nederland is de grootste landelijke organisatie die met professionals en vrijwilligers opvang en begeleiding biedt aan (ex-)gedetineerden en hun familieleden.²⁶

Het project dat de Nationale Kinderombudsvrouw in 2017 publiceerde heet ‘Zie je mij wel?’²⁷ De Kinderombudsvrouw concludeerde na gesprekken met kinderen van gedetineerden dat deze kinderen beter begeleid moeten worden en dat de behoefte van deze kinderen en jongeren te vaak onopgemerkt blijft. Ook zei ze dat zowel voor, tijdens, als na de detentie van hun ouder de kinderen te vaak aan hun lot worden overgelaten.

Het project van de Nationale Kinderombudsvrouw heeft geleid tot een samenwerking tussen vrijwilligersstichting Exodus en Avans Hogeschool die gezamenlijk een expertisecentrum KIND in Den Bosch oprichtten, dat als aanspreek- en informatiepunt dient voor achterblijvende kinderen, partners en praktijkmensen.

Mede naar aanleiding van de aanbevelingen van de Raad van Europa werd in 2018 de Landelijke Werkgroep Kind en Ouder in de Strafrechtketen (KOS)

²⁶ www.exodus.nl

²⁷ <https://www.dekinderombudsman.nl/Kinderombudsman-Ziejemijwel-kinderenmeteenouderindetentie-webversie.pdf>

opgericht.²⁸ De werkgroep heeft als doel de zichtbaarheid en behandeling van ouders en kinderen in de Nederlandse strafrechtssketen te verbeteren door een combinatie van centralisatie, advies en onderzoek. Het Instituut voor Strafrecht en Criminologie van de Universiteit Leiden nam het initiatief voor de vorming van een multidisciplinaire landelijke groep van experts uit de Nederlandse strafrechtspraktijk. De werkgroepleden willen ten eerste inzichtelijk maken hoe het Nederlandse beleid en de praktijk eruitzien ten aanzien van ouderschap in de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf. Ten tweede willen zij voor Nederland relevante aanbevelingen ontwikkelen die obstakels voor gedetineerden en hun kinderen verminderen. Als laatste willen zij bewustwording creëren bij relevante beleidsmakers in Nederland.

DE WENSELIJST

Wij willen graag dat ...

- 1 We ons veilig voelen in huis tijdens de arrestatie van onze ouders.
- 2 Heel snel duidelijk is voor ons bij wie we voor informatie terecht kunnen.
  - 3 Wij makkelijker op bezoek kunnen gaan bij onze ouders.
- 4 Het personeel van gevangenisvriendelijk en begripvol met ons omgaat.
  - 5 We contact kunnen krijgen met onze ouders als we ze nodig hebben.
    - 6 We altijd bij iemand terecht kunnen om ons verhaal te doen.
- 7 Leraren op school weten wat het betekent als je vader of moeder in de gevangenis zit.
  - 8 Hulpverleners niet alleen óver ons praten maar ook mét ons.
- 9 We niet nagewezen en uitgesloten worden omdat onze ouders gevangenzitten.
- 10 Dat gemeenten zorg hebben voor ons welzijn, ook als we niet bekend zijn bij instanties.

Figuur 3.2: Wensenlijst opgesteld door kinderen van gedetineerden, op initiatief van vrijwilligersstichting Exodus²⁹

28 <https://www.universiteitleiden.nl/onderzoek/onderzoeksprojecten/rechtsgeleerdheid/landelijke-werkgroep-kos>

29 <https://www.exodus.nl/artikelen/problematiek-kinderen-van-gevangenen-staat-op-de-kaart>

De knelpunten en successen

Achtergrond De zorg voor achterblijvende kinderen bij aanhoudingen is een lastige opgave. Naast het waarborgen van veiligheid en inrekening van de verdachte, kan een politieteam te maken krijgen met conflicterende doelen en verantwoordelijkheden als er kinderen bij betrokken zijn. Het was vooralsnog onduidelijk hoe werkprocessen eruitzien in Nederland en waar ze verbetering behoeven.

Doel In dit hoofdstuk rapporteren we over knelpunten bij aanhoudingen waar kinderen bij betrokken zijn en over effectieve werkwijzen van Nederlandse politieteams; zoals gesteld in onderzoeksvragen 2 en 3.

Methode We hebben hiertoe kwalitatief onderzoek uitgevoerd. We interviewden 26 volgens criteria geselecteerde sleutelfiguren binnen de Nationale Politie, justitie en gecertificeerde zorginstellingen, in negen van de tien politieregio's in Nederland.

Resultaten Uit de resultaten blijkt dat er bij aanhoudingen drie belangrijke tijdvakken te onderscheiden zijn waarbinnen werkprocessen plaatsvinden. Zowel in de aanloop naar de aanhouding, alsook tijdens de aanhouding en in de nazorg, werd door respondenten gerapporteerd over successen en knelpunten. Knelpunten zitten voornamelijk in bewustwording en samenwerking tussen politie en ketenpartners. Echter, we zien dat de politie proactiever gaat werken om schade bij achterblijvende kinderen te beperken. In hoofdstuk 5 betrekken we internationale werkwijzen bij de resultaten uit hoofdstuk 4.

4.1 De zorg voor kinderen bij aanhoudingen in Nederland: een kwalitatieve studie

In dit hoofdstuk maken we inzichtelijk hoe in Nederland omgegaan wordt met aanhoudingen waarbij kinderen aanwezig zijn. We hebben enerzijds in kaart gebracht hoe politiemensen werken, waar ze tegen aanlopen en hoe ze problemen oplossen, bijvoorbeeld in het samenwerken met ketenpartners. Anderzijds maken we inzichtelijk waar de ketenpartner tegen aanloopt.

Veerkracht in samenwerking wordt vergroot door elkaar te begrijpen. Betrokken partijen zullen door dit hoofdstuk beter in staat zijn om het perspectief van de andere partij te zien. Betrokken partijen kunnen uit dit hoofdstuk ook leren dat hun doel gezamenlijk is; zowel bij de politie als bij ketenpartners heeft men de ambitie om schade bij kinderen te voorkomen. Derhalve rapporteren wij de resultaten vanuit de verschillende perspectieven.

4.1.1 Procedure en deelnemers

In het huidige deelonderzoek is gekozen voor kwalitatief onderzoek met semi-gestructureerde diepte-interviews. Om een accuraat beeld te kunnen vormen van de kenmerken en knelpunten bij de Nationale Politie, justitie en bij ketenpartners die betrokken zijn bij de aanhoudingen met achterblijvende kinderen, hebben wij ervoor gekozen om data te verzamelen volgens de sneeuwbalsteekproefmethode. Voor deze methode werd gekozen om ervoor te zorgen dat respondenten kennis hebben over het onderwerp, kunnen praten over het onderzoeksonderwerp en ervaring hebben met het fenomeen (Decorte & Zaitch, 2009). Op deze manier wordt materiaal verzameld dat niet omvangrijk is in de breedte, maar wel in de diepte. Dit is belangrijk voor het huidige onderzoek, omdat de focus hoofdzakelijk ligt op het verbeteren van werkwijzen bij de Nationale Politie.

Voor de sneeuwbalmethode is het van belang om goede respondenten te selecteren die als startpunt dienen. Daartoe hebben we advies gevraagd aan portefeuliehouders Jeugd van de Nationale Politie. We hebben met experts een lijst opgesteld van relevante respondenten, ofwel 'sleutelfiguren' uit het werkveld. Volgens de sneeuwbalmethode wordt tijdens het contact met respondenten gevraagd naar andere waardevolle respondenten die betrouwbare informatie kunnen aanleveren over het te onderzoeken thema. Zo groeit de steekproef. Wij hebben dit bij elke respondent gedaan en gerapporteerd.

Tot de selectiecriteria behoorde allereerst dat de respondent affiniteit had met het thema. Niet in alle gevallen waren er respondenten binnen een bepaalde beroepsgroep te vinden die aantoonbare affiniteit hadden met de betrokkenheid van kinderen bij aanhoudingen. Derhalve hebben we van elke beroepsgroep waarvan de portefeuliehouders Jeugd van de Nationale Politie ons adviseerden deze te betrekken in de studie, respondenten geïncludeerd. Ten tweede, omwille van een goede ruraal-urbane verdeling, werden respondenten geïnterviewd die verspreid over heel Nederland werken (in negen van de tien

politieregio's; zie tabel 2.1). We vroegen de respondenten om, volgens de sneeuwbalmethode, te adviseren over een nieuwe respondent, in een bepaalde regio. Wij verzamelden via deze methode contactgegevens van uitvoerende politiemedewerkers, medewerkers van Veilig Thuis (VT), gemeentelijk beleidsadviseurs en professionals die direct of indirect betrokken zijn bij de zorg voor kinderen bij aanhouding van ouders, zoals medewerkers van crisisteams (zie bijlage 3). Na verzameling van de eerste contactgegevens van sleutelfiguren werden zij bij voorkeur telefonisch of anders per e-mail, benaderd. Wij hebben hun gevraagd 1) of zij bereid waren mee te werken aan een interview, 2) welke relevante onderwerpen zij vonden dat er aan bod moesten komen in de semigestructureerde interviews, 3) of zij relevante schriftelijke bronnen uit hun organisatie of instelling wilden verstrekken en 4) of ze wilden adviseren over andere relevante respondenten binnen de hierboven beschreven selectiecriteria.

Halverwege de dataverzamelingsperiode hebben we bij wijze van tussentijdse analyse, opnieuw advies gevraagd bij een portefeuillehouder Jeugd van de Nationale Politie. We hebben gevraagd om de respondenten te bekijken om zo te garanderen dat we geen essentiële sleutelfiguren misten in onze sample. Het laatste stadium van de sneeuwbalmethode werd bereikt zodra respondenten dezelfde namen gingen noemen. In dat geval weet de onderzoeker dat de steekproef de maximumomvang bereikt heeft (Decorte & Zaitch, 2009).

4.1.2 Interviews, codering en analyse

Aan de hand van de onderwerpen die door respondenten tijdens het wervingsproces werden genoemd (zie punt 2 in de vragenlijst hierboven), en de onderzoeksvragen van de onderzoekers, is een 'topiclijst' opgesteld (zie tabel 4.1). Deze lijst van onderwerpen heeft als leidraad gediend in alle interviews. De schriftelijke bronnen (bijvoorbeeld factsheets, samenwerkingsafspraken en onderzoeksrapporten) zijn geanalyseerd en gebruikt om de topiclijst te vervolledigen.

Om nader in te gaan op de werkwijze bij aanhoudingen waar kinderen bij betrokken zijn, zijn 26 diepte-interviews gehouden. Allereerst hebben interviews plaatsgevonden met achttien politiemensen. Elf respondenten werden geworven via portefeuillehouders Jeugd en zeven via het netwerk van de onderzoekers. Van deze groep werkten vijf respondenten bij de recherche. Onder hen zaten hoofdzakelijk districtsrechercheurs, maar ook recherchekundigen in opleiding. De rapportages van deze laatste respondenten zijn in het bijzonder interessant door hun relatief ongedeformeerde beroepsinzichten. Zes respondenten hadden het taak-

Tabel 4.1: Topiclijst kwalitatieve interviews

Introductie & achtergrond van het onderzoek	
1.	Functie van de respondent, zijn/haar werkzaamheden
2.	Vorm van betrokkenheid van respondent bij aanhoudingen waar kinderen getuige van (kunnen) zijn. Onderverdeeld in: • <i>Aanhoudingen op heterdaad</i> • <i>Aanhoudingen buiten heterdaad</i>
3.	Uitleg hoe een aanhouding waar kinderen bij aanwezig (kunnen) zijn in zijn werk gaat
4.	Knelpunten bij aanhoudingen waar kinderen bij aanwezig (kunnen) zijn
5.	Successen bij aanhoudingen waar kinderen bij aanwezig (kunnen) zijn
6.	Adviezen voor aanhoudingen waar kinderen bij aanwezig (kunnen) zijn
7.	Bespreking van overige punten die voor belang zijn voor het onderzoek die niet uitgevraagd zijn door de onderzoeker(s)
8.	Verzamelen van contactgegevens van nieuwe respondenten die verder kunnen helpen met het onderzoek

accent ‘operationeel expert’. Twee respondenten waren jeugdcoördinator. Twee respondenten waren hulpofficier van justitie. Verder interviewden we een teamchef van een basiseenheid, een wijkagent en een hoofdagent.

Naast politiemensen interviewden we ketenpartners die betrokken worden bij aanhoudingen door de politie. Ook hier selecteerden we volgens de sneeuwbalmethode respondenten met bijzondere affiniteit met het onderwerp. Ten eerste spraken we bij het Openbaar Ministerie met een officier van justitie. Ten tweede interviewden we een rechter-commissaris die veel opsporingsonderzoek heeft geleid. Ten derde interviewden we een beleidsadviseur Jeugd bij de gemeente. Ten vierde een vrijwilligster van de vrijwilligersorganisatie Exodus Nederland. Ten vijfde interviewden we een inhoudelijke specialist en veiligheidskundige die eerder lokaal onderzoek heeft uitgevoerd naar het fenomeen. Ten zesde namen we een interview af met een respondent bij VT. Als laatste namen we interviews af bij twee maatschappelijk werkers die werken in een Crisis Interventie Team (CIT).

De respondenten zijn bezocht op een door hen gekozen locatie. De interviews duurden tussen de 45 en 60 minuten en werden opgenomen en vervolgens letterlijk getranscribeerd. Elke respondent heeft een toestemmingsformulier ingevuld en ondertekend (zie bijlage 4). De getranscribeerde interviews zijn geanalyseerd met Atlas-Ti (Lewins & Silver, 2007). Op basis van het interviewprotocol en de literatuur is vooraf een codeboom opgesteld (a priori coderen, Popping, 1987); dit is gedurende het analyseproces aangevuld met codes die vanuit het materiaal zijn ontstaan. Om de objectiviteit te bevorderen zijn de uitgeschreven interviews onafhankelijk door twee onderzoekers gelezen en beoordeeld. De door de twee onderzoekers voorgestelde sets aan codes kwam zeer overeen.

4.1.3 Resultaten

De resultaten laten zien dat er aanhoudende knelpunten voorkomen in de werkwijzen. Uit dit onderzoek blijkt ook dat er in sommige regio's in Nederland al werkvormen ontstaan zijn die deze knelpunten omzeilen. We rapporteren eerst over de knelpunten en daarna over de successen.

Uit de resultaten komt ook duidelijk naar voren dat er in drie verschillende fases knelpunten en successen gerapporteerd worden. Ten eerste in de voorbereidende fase. Hierbij hebben we het over geplande aanhoudingen, buiten heterdaad. Ten tweede blijkt uit de analyses dat er specifieke knelpunten zijn die tijdens aanhoudingen voorkomen. Als derde zien we knelpunten en successen die in de nazorg plaatsvinden. De resultaten worden binnen de structuur van deze 3 fases gerapporteerd.

4.2 Knelpunten

4.2.1 Voor de aanhouding

Hoewel er in vergelijking met een aantal jaar geleden veel, in positieve zin, is veranderd in het besef dat kinderen die getuige zijn van een aanhouding van hun ouder(s) negatief beïnvloed kunnen worden, is er nog een groot *gebrek aan bewustwording* op dit gebied. Enkele uitspraken van respondenten:

‘Op de eerste plaats schort het bij ons aan bewustwording dat zo’n aanhouding een negatieve impact kan hebben op zo’n kind.’ – Teamchef

‘Ik denk, omdat we er nog niet zo heel veel van weten, dat we er (de kinderen, red.) nooit aan denken. Ik denk bijvoorbeeld: de jeugdagenten, die weten natuurlijk heel veel van de jeugd, dus die weten wel alles.’ –
Rechercheur

De focus van de politie ligt tijdens een aanhouding het meest op de veiligheid van het team en de verdachte(n). Dit is vanzelfsprekend. Het feit dat er kinderen aanwezig kunnen zijn bij een aanhouding is niet het primaire focusgebied. Dit werd onderstreept door een van de respondenten die het volgende zegt:

‘Het klinkt misschien lullig, maar voor mij zijn op dat moment (de aanhouding, red.) de kinderen een randvoorwaarde.’ – Rechter-commissaris

Met deze uitspraak willen wij niet suggereren dat geen enkele opsporingsambtenaar of rechter-commissaris/onderzoeksrechter zich niet verantwoordelijk voelt voor de achterblijvende kinderen, maar het is een karakteristiek voorbeeld. Achterblijvende kinderen vormen, net als achterblijvende huisdieren, een zaak van minder belang. Hoewel voor de hond de dierenambulance gebeld kan worden, weet de politie niet altijd wie er nu precies verantwoordelijkheid moet nemen voor de achterblijvende kinderen. Zij laten kinderen niet alleen en zorgen dat deze kinderen worden opgehaald door ofwel het netwerk of een zorginstantie. Toch lijken politiemensen niet altijd te weten of en in welke gevallen bijvoorbeeld een zorgmelding moet worden gemaakt.

Andere respondenten geven aan dat het besef van de hulpbehoefte van kinderen er wel is, maar dat er weinig verantwoordelijkheid genomen wordt om proactief iets voor aanwezige kinderen te doen:

‘... en daar wordt dan toch geen rekening mee gehouden, terwijl we wel weten dat het een enorm traumatische ervaring is voor kinderen om getuige te zijn van zo’n aanhouding. En dat die gevolgen heel verstrekkend kunnen zijn, wat weer kan leiden tot criminaliteit.’ – Operationeel expert

En:

‘Zeker in dit geval, waar ouders worden aangehouden waar kinderen bij zijn, heb je een best groot grijs gebied. En het is vaak dat er alleen een zorgmelding wordt opgemaakt op het moment dat er iets gebeurd is wat zich tegen het kind richt of direct invloed heeft op het kind, zoals huise-lijk geweld. Dan weet waarschijnlijk 100% van de mensen dat er een zorgmelding opgemaakt moet worden. Of als er bewijs is van illegaal vuurwerk wat onder een kinderbedje gevonden wordt, dan snapt ook iedereen dat. Je hebt er een heel groot gebied tussen, waarvan de een zegt: “Ik kijk naar objectieve dingen, hoe ziet het huis eruit, is het helemaal vervallen”, en de ander zegt weer: “Ik kijk op het moment van de aanhouding ook naar de emoties, hoe reageren vader en moeder, maar ook: hoe gaan de kinderen ermee om?” Dat vraagt best veel van je als agent.’ – Onderzoeker/expert Veiligheidskunde

Soms probeert de politie wel hulpverlening in te schakelen voordat er een geplande aanhouding plaatsvindt. Dit doen zij als zij bijvoorbeeld weten dat er veel speelt in het gezin waar de aanhouding gaat plaatsvinden of wanneer het van tevoren duidelijk is dat er geen zorg voor de achterblijvende kinderen zal zijn. Het op voorhand inschakelen van zorginstanties blijkt niet altijd makkelijk te zijn. Dit komt vooral omdat er geen informatie kan worden gegeven aan de zorginstantie vanwege de vertrouwelijkheid van de zaak. Zo stelt een respondent:

‘Je wil aan de ene kant voor het kind zorgen, maar aan de andere kant denk je ook dat je wel wat beters te doen hebt. En dat zijn de dilemma’s. Daar zijn we dus wel wat terughoudend mee, omdat de lijntjes tussen Jeugdzorg en kinderen er vaak zijn en snel zijn gelegd. Ze zijn heel vertrouwelijk met elkaar en vertellen elkaar alles; natuurlijk in pure onschuld. Dan zegt Joyce van Jeugdzorg: “Morgen kom ik bij je, want dan komt de politie.” Kind gaat naar mam, mam gaat naar pap en pap is niet meer te vinden. Dag zaak.’ – Hulpofficier van justitie

Ook de AVG-wet (*Algemene verordening gegevensbescherming*) vormt een knelpunt in de aanloop naar een aanhouding met eventueel aanwezige kinderen. De grootste hindernis in het vooraf inschakelen van instanties zit vooral in de *privacywetgeving* en het feit dat er geen informatie kan worden gegeven aan de zorginstantie vanwege de gevoeligheid van de zaak. Zo stellen respondenten:

‘... eigenlijk mogen die kinderen niet het slachtoffer worden van die privacywetgeving. Want in feite gebeurt dat dus wel.’ – Medewerker Exodus

En:

‘Het blijkt bij te veel Veilig Thuis-meldingen dat er veel te strak verscho- len wordt achter privacy. Daardoor blijkt dat het niet altijd een werkbare situatie is.’ – Operationeel expert

Gelijksoortige voorbeelden zijn door meerdere respondenten genoemd. Er lijkt dus geen sprake van onwil te zijn, maar qua zaakgevoeligheid kan het lastig zijn om van tevoren zorg in te schakelen.

Een van de manieren waarop de AVG-wet geen obstakel hoeft te vormen bij het inwinnen van informatie is door de wijkagent in te schakelen. Wijkagenten zijn veel aanwezig in wijken en hebben vaak contact met de burgers, waardoor zij

veel informatie over de burgers hebben of kunnen verzamelen. Uit ons onderzoek blijkt dat er niet veel gebruikgemaakt wordt van de informatie die een wijkagent kan hebben over een gezin en de samenstelling van een gezin. Sommige wijkagenten weten meer over het gezin en de samenstelling dan politiemensen in een andere functie. Zo stelt een wijkagent:

‘Nu ik niet meer bij de recherche zit en als wijkagent ben gaan werken, zie ik hoe weinig wij gebruikmaakten van de wijkagent. De wijkagent komt binnen en heeft die informatie. Gebruik hem meer.’ – Wijkagent

Een ander knelpunt betreft het *gebrek aan alternatieve, kindvriendelijke procedures*. Een procedure om ouders in de gelegenheid te stellen om opvang te regelen voor hun kinderen voor een aanhouding, is de verdachten verzoeken zichzelf te melden. Dit kan uiteraard niet bij alle strafbare feiten. De wijkagent zegt:

‘Stel dat ik iemand voor drugshandel wil aanhouden. Die kan ik niet bellen om naar het bureau te komen. Zo van: gast, ga je nu melden. Die denkt natuurlijk: dat is niet goed. Die gaat snel naar huis, alles doorspoeien, alles wegmaken. Die moet je er dus gelijk in knallen.’ – Wijkagent

Ook het *gebrek aan kindvriendelijke materieel en voorzieningen op het bureau* vormt een knelpunt:

‘Als een kind dan toch mee moet naar het bureau, waar zet je het kind dan? Persoonlijk vind ik de verhoorruimte of waar een agent wacht: daar moet je een kind niet mee confronteren. Dat moet je in een andere omgeving wegzetten.’ – Operationeel expert

Een algemeen en veelvoorkomend knelpunt is dat de *Kindcheck* onbekend is binnen de politie. Van de 21 geïnterviewde politiemensen, kenden 17 de *Kindcheck* niet. Een respondent vertelt:

‘Nee, nooit van gehoord. Zoiets zou bijvoorbeeld in de mal van een draaiboek opgenomen kunnen worden... Ja, *Kindcheck*, zet ’m er gewoon in. Het is niet alleen voor arrestaties, maar het is, voordat je met z’n allen zo’n huis binnenstapt, best wel handig als je weet of er kinderen zijn.’ – Politie, Liaison Veiligheidshuis

Zoals beschreven in hoofdstuk 2, behelst de Kindcheck een procedure waarin de politie controleert of arrestanten zorg dragen voor minderjarigen. Deze check houdt in dat de politie in de GBA kijkt of er kinderen op het te bezoeken adres zijn ingeschreven. Echter, bij een aanhouding buiten heterdaad wordt de GBA, of andere politiestructuren, gecheckt om te kijken wie er op het desbetreffende adres staan ingeschreven. Dit doet de politie niet zozeer om te kijken of er kinderen op het adres staan ingeschreven, maar om de veiligheid van de politie en de verdachte in te kunnen schatten. Alle 21 politiemensen gaven aan de GBA te checken alvorens een aanhouding buiten heterdaad te doen. Het knelpunt hier is dus, dat hoewel de GBA (vrijwel) altijd wordt gecheckt, er niet structureel naar het bestaan van kinderen van de verdachte wordt gekeken.

Een ander knelpunt is dat hoewel er door de politie goed gebruik wordt gemaakt van de GBA, de GBA niet onfeilbaar is. Uit de GBA wordt alleen duidelijk wie er officieel staat ingeschreven op een adres. Kinderen die toevallig op het te bezoeken adres aan het spelen of logeren zijn, of bijvoorbeeld stiefkinderen, staan niet op het adres ingeschreven. Deze informatie kan daardoor niet uit de GBA worden gehaald. Het voorbeeld dat door acht geïnterviewde politiemensen werd gegeven, ging om kinderen van gescheiden ouders. Een kind dat voornamelijk bij de moeder woont, maar net op de dag van aanhouding bij de vader logeert (waar het kind niet is ingeschreven), staat niet in dat GBA. De politie kan dan wel voor de aanhouding in dat GBA hebben gekeken, maar zal ten tijde van de aanhouding toch geconfronteerd worden met ‘onverwachte’ kinderen.

In de periode voor de aanhouding is het heersende knelpunt dat wordt genoemd door de ketenpartners dat *politie, zorg en de gemeente elkaar niet altijd weten te vinden en uiteenlopende verwachtingen van elkaar hebben*. Zo stelt een maatschappelijk werker van het CIT:

‘Je weet elkaar niet te vinden. En dat komt denk ik ook een beetje omdat de politie kijkt met een blik van “de verdachten moeten eruit, wij hebben een aanhouding en o ja, er zijn nog kinderen en dat regelen we dan wel”. Dan ben je eigenlijk al te laat, want wij willen mee. We gaan nu langs politiebureaus in heel Haaglanden om uit te leggen wie we zijn en wat we doen; vooral bij de wijkagent.’ – Maatschappelijk werker

Een andere respondent die ook werkzaam is bij het CIT zegt:

‘De verschillende werkwijzen van de politie binnen de verschillende gebieden, daar loop ik persoonlijk tegen aan. Dat niet iedere politieagent op de hoogte is van alle protocollen die er zijn. Dat zij niet afweten van het bestaan van het CIT. Dan kan je je afvragen: aan wie ligt dat dan? Ligt het eraan dat dat niet intern gecommuniceerd wordt of doen wij misschien te weinig aan promotie? Moeten we dan wél gastlessen of presentaties geven?’ – Maatschappelijk werker

Wat betreft de wederzijdse verwachtingen komt vanuit de gemeente het volgende geluid:

‘De zorgwereld en de veiligheidswereld weten elkaar op het moment nog onvoldoende te vinden. Ik snap dat de politie nog weinig aandacht voor het sociale domein heeft, maar als wij elkaar weer weten te vinden, “wij” is niet per se de gemeente, maar de zorgwereld en de veiligheidswereld, dan kun je deze groep kinderen helpen en zorgen dat zij niet meer in de verdrukking komen. En wij moeten toch als zorgpartijen, dat is Exodus ook een beetje, dat meer kenbaar maken. Wij trekken een *black box* open. Maar op lange termijn is het duidelijk dat wij hetzelfde doel hebben, namelijk kinderen helpen en zorgen dat zij niet in de verdrukking komen. Om te voorkomen dat zij later niet in het zorgtraject terechtkomen met alle ongewenste maatschappelijke gevolgen.’ – Beleidsadviseur jeugd

Doordat de verschillende partijen elkaar niet goed weten te vinden, worden de *zorginstanties te weinig ingezet om de zorg voor de kinderen op zich te nemen*. Verschillende ketenpartners geven aan dat zij te weinig worden opgeroepen bij aanhoudingen waar kinderen bij aanwezig zijn.

4.2.2 Tijdens de aanhouding

Niet alleen voor, maar ook tijdens aanhoudingen zijn er knelpunten gerapporteerd door respondenten. Uit ons onderzoek blijkt dat herhaaldelijk gemeld wordt dat een *‘zorgspecialist’ ontbreekt tijdens aanhoudingen waar kinderen bij aanwezig zijn*. Dit komt een efficiënte werkwijze niet ten goede. De politie treft soms ook onverwachts kinderen aan tijdens een aanhouding. Dit bevordert niet de efficiëntie die geboden is wanneer een ouder aangehouden

wordt waar een kind getuige van is. Zo vertelt een respondent die jarenlang politieagente was en momenteel werkzaam is als maatschappelijk werker bij het CIT:

‘Stel er moet een doorzoeking worden gedaan vanwege vuurwapenbezit, dan zit zo’n kind in huis en zo’n kind jengelt. Logisch natuurlijk want z’n moeder is aangehouden. Dan is dat hartstikke storend voor politieagenten, want die kunnen hun werk niet doen. Het kind gaat alle kanten op in huis, dus moet er een politieagent zijn en die moet wachten, het kind op schoot houden en bezighouden. Dan ben je dus een mankracht kwijt. Dat betekent dat er iemand extra moet komen voor de doorzoeking en dat duurt langer.’ – Maatschappelijk werker

Sinds de reorganisatie van de politie in 2013 zijn er functies wegbezuinigd. Een van deze functies is die van de jeugdagent. De jeugdagent was gespecialiseerd in de zorg voor kinderen. Voorheen ging de jeugdagent mee naar een geplande aanhouding waar mogelijk kinderen bij aanwezig waren. Deze functie is er niet meer.

‘Daarom is het heel erg zonde dat de jeugdpolitie er niet is. Ik mis het heel erg. Zeker bij mishandelingszaken, vermissingszaken, onttrekkingszaken. Dat zijn zaken die gewoon heel veel tijd kosten. De recherche is er dan wel mee bezig, maar moord en doodslag gaat gewoon voor. Ik kan me daar soms wel boos om maken, maar daar schiet ik niet veel mee op. Maar ik ben ervan overtuigd dat de jeugdpolitie nog wel terug gaat komen.’ – Politie, Liaison Veiligheidshuis

Een ander knelpunt dat tijdens aanhoudingen optreedt, is de *lange duur van de aanhoudingen*. Bij strafbare feiten waar een rechter-commissaris toestemming geeft voor een doorzoeking, zijn kinderen soms *nodeloos lang bij de zoeking aanwezig*. Als een adres doorzocht moet worden betekent dat dat er een heel team met een rechter-commissaris, hulpofficier en politiemensen die de zoeking uitvoeren op het adres aanwezig is, en het betreffende huis ‘op slot’ gaat, dus niemand erin of eruit mag. Ook wordt het hele huis doorzocht naar bewijs voor het strafbaar feit. Het kan voor kinderen beangstigend zijn om een zoekingsteam door het huis te zien en horen gaan. Vaak worden de kinderen wel in een aparte ruimte gezet en blijft er een politiemedewerker of hulpverlener bij, maar het kind blijft in huis tijdens de zoeking.

Het *gebrek aan kennis over de effecten van gebeurtenissen op het welzijn van kinderen* wordt ook als knelpunt gerapporteerd. Verschillende respondenten merken hier iets over op:

‘Het is natuurlijk een hele ingrijpende gebeurtenis, want je hele huis staat vol met mannen in pak, met schilden en dat soort dingen en dat is heel heftig. Ik kan gewoon niet beoordelen wat dat dan betekent voor zo’n kind.’ – Officier van justitie

En:

‘Ik denk dat veel mensen er zich ook niet van bewust zijn dat het schadelijk kan zijn, dat zij het idee hebben dat ze heel goed handelen. En in grote mate doen ze dat ook, maar dat kan nog steeds heel schadelijk voor het kind zijn.’ – Onderzoeker/expert Veiligheidskunde

En een derde respondent:

‘Dan is het gevaar dat de politie zegt: “Ja, maar dat kind zat er heel rustig bij. Die heeft er niks van meegekregen; daar merkten we niks aan.” En dan moet je je juist zorgen maken. En nou ben ik degene die de zorgmelding maakt, omdat ik dat weet en omdat ik daar ervaring in heb. Maar er zijn heel veel collega’s, die komen uit het leger en hebben helemaal geen hulpverleningsachtergrond en die komen gewoon die persoon aanhouden. En die vertrekken dan ook weer. En daarin zien we wel dat we het nog niet zo goed doen. En dat we die zorgvuldigheid, die bewustwording... daar missen we nog echt wel wat.’ – Operationeel expert

Uit de interviews blijkt dat het *gebrek aan een geschikt aanspreekpunt bij de politie* een knelpunt vormt. Nu er geen jeugdagenten meer zijn, wordt dit gemis bij de gemeente en het Veiligheidshuis voelbaar. Respondenten rapporteren dat jeugdagenten veelal goed contact hadden met hun zorginstanties en snel de juiste instelling en de juiste persoon te pakken konden krijgen. De jeugdagent had vaak zijn of haar eigen netwerk binnen de zorg en omgekeerd wisten medewerkers van zorginstanties wie zij binnen de politie moesten spreken als er zorgen over kinderen waren. Nu duurt het vaak langer voordat politie en zorg elkaar vinden en is er geen vast aanspreekpunt meer. Een respondent die wel nauw samenwerkt met zorginstanties zegt hierover:

‘Je mag best als knelpunt noemen dat ze (de politie, red.) vinden dat iedereen, sinds de reorganisatie, het maar moet kunnen. De collega’s op straat weten echt niet wat het Veiligheidshuis is. Ze weten niet wat de Jeugdbescherming doet. Ze weten niet hoe ze contact moeten opnemen. Ik bedoel, dat merk ik aan alles.’ – Politie, Liaison Veiligheidshuis

Niet-aanwezige kinderen lijken soms te worden vergeten. Het kan natuurlijk voorkomen dat kinderen niet thuis zijn op het moment dat hun ouder wordt aangehouden. Het zou dan zaak moeten zijn dat er zo snel mogelijk contact wordt opgenomen met deze kinderen en dat er wordt geregeld dat er voor hen gezorgd wordt. Dit kan zijn door andere familieleden in te schakelen, maar als deze er niet zijn, zal dit een taak van een gecertificeerde zorginstelling moeten worden.

De reorganisatie heeft ook nadelige effecten op de *bereikbaarheid van zorg*. Dit heeft onder andere te maken met het huidige systeem waarin de zorg ingekocht moet worden door gemeenten. Een respondent zegt over het systeem:

‘Dat is het grootste probleem misschien wel. Dat zie je bij het Veiligheidshuis bijvoorbeeld. Gemeente Lelystad heeft een heleboel ingekocht, maar Emmeloord en Dronten hebben niks ingekocht. Dus dan moeten ze van Lelystad helemaal naar Emmeloord.’ – Rechter

En een ander zegt over de reorganisatie:

‘Daarmee heb je ook het nadeel dat niet alleen de politie en VT een reorganisatie doormaken, maar al dat soort instellingen. Gezinsvoogd, gecertificeerde wijkteams: alles is nieuw. Ze moeten allemaal hun eigen plekje veroveren en daar een soort van samenwerking in gaan vinden.’ – Operationeel expert

Het systeem van zorg inkopen lijkt de zorgbehoevende burger niet ten goede te komen. Over achterblijvende kinderen zegt een respondent heel raak:

‘Kinderen zijn de vergeten slachtoffers.’ – Medewerker Exodus

4.2.3 Na de aanhouding

Politiemensen rapporteren dat tijdens en na de aanhouding de samenwerking tussen politie en zorg stroef verloopt. Politie weet de zorginstanties niet voldoende te vinden en als zij elkaar wel weten te vinden, rapporteren politiemensen dat ze te lang moeten wachten voordat zij de juiste instantie en/of de juiste medewerker te pakken hebben. Een respondent uit Noord-Nederland geeft aan:

‘Als een kind in behandeling is bij Spoed4Jeugd maar hij is al wel een keer gezien door het crisisteam en ik bel dan het crisisteam, dan zeggen zij dat hij al in behandeling is bij Spoed4Jeugd. Dan kan ik weer gaan bellen. En dan loopt het wel eens vast.’ – Operationeel expert

Ondanks het veelvuldig benoemen van de stroeve samenwerking, zijn er ook respondenten die aangeven dat zij deze problemen in samenwerking niet herkennen. Het lijkt er dus op dat in bepaalde regio's de samenwerking beter is dan in andere regio's.

Een gerapporteerd knelpunt wat samenhangt met het vorige punt is dat de werktijden van de politie en zorginstanties van elkaar verschillen. Vijf respondenten noemen expliciet dat het verschil in werktijden een punt is waar zij tegen aanlopen. De politie werkt 24 uur per dag, maar bij veel zorginstanties gaat de deur om 17.00 uur dicht. Het gebeurt dus wel eens dat de politie buiten werktijden nodeloos lang met kinderen zit en zelf moet uitvinden wat zij met die kinderen doet. Een respondent uit Limburg zegt:

‘En ook met de overdracht, dat heeft natuurlijk te maken met het feit dat je met verschillende instanties te maken hebt. Tot 17.00 uur heb je te maken met instantie Q en na 17.00 weer met instantie X. Maar er is geen overdracht tussen beide, want dat heeft weer met de wet op privacy te maken. Ja, belachelijk, maar goed.’ – Hulpofficier van justitie

Politieteams zijn gewend zorgmeldingen te doen als er sprake is van slachtofferschap. Bijvoorbeeld in het geval van kindermishandeling of misbruik. Uit ons onderzoek blijkt toch dat het voor de politie niet altijd duidelijk is in welke gevallen zij na een aanhouding een zorgmelding moeten opmaken en of die melding gerechtvaardigd is. Dit vormt een opvallend knelpunt.

Tegenwoordig doet bijna elke agent een zorgmelding wanneer er een aanhouding op heterdaad plaatsvindt waarbij een kind aanwezig is (bijvoorbeeld

een ouder die winkeldiefstal pleegt terwijl het kind aanwezig is). Bij een geplande aanhouding is het onduidelijk wanneer de melding moet worden gedaan. Sommige respondenten geven aan dat het gebruikelijk is om in alle gevallen een zorgmelding op te maken, terwijl andere respondenten juist aangeven dit bijna nooit te doen indien er bijvoorbeeld nog een andere ouder aanwezig is om voor het kind te zorgen. Hoewel een zorgmelding niet per definitie leidt tot een lang traject (zie hoofdstuk 2), blijkt uit ons onderzoek dat veel politiemensen dat wel denken. Dit kan ook een reden zijn om geen zorgmelding te doen. Een respondent vertelt ons:

‘Ik vind het wel een dilemma blijven, want ik vind het ook ingrijpend als je zo’n zorgmelding uitdoet. Want dan komt er ook een onderzoek; je komt dan wel in een soort molen terecht waarbij het misschien heel moeilijk is om eruit te komen terwijl er misschien niks aan de hand is.’
– Officier van justitie

Enkele respondenten geven aan dat zij sinds kort pas weten dat een zorgmelding niet hoeft te betekenen dat een kind wordt weggehaald bij de ouders of dat het negatief voor een kind hoeft te zijn. Een respondent legt uit:

‘Ik heb in het verleden niet altijd beseft wat een zorgmelding inhoudt. Ik dacht altijd dat het slecht was voor een kind, maar dat hoeft helemaal niet het geval te zijn, door juist andere hulp te bieden. Dus het is ook een beetje, denk ik, het niet weten van.’ – Rechercheur

Een respondent maakt een treffende vergelijking over het afronden van een huiszoeking. De materiele zaken worden in orde gemaakt, maar een kind wordt eigenlijk zonder ‘afhechting’ achtergelaten:

‘Alleen bij dit soort dingen bellen we wel de slotenmaker die dan nieuwe sloten komt zetten, want die hebben we doorgeboord of eruit gestampt. We zorgen wel voor die letterlijke afhechting, maar de afhechting van zo’n kind van wat hij meegemaakt heeft, daar bellen we geen Veilig Thuis voor. Wat natuurlijk best raar is.’ – Operationeel expert

In de resultaten over de periode na aanhouding rapporteren respondenten, over de aanhoudingen waar ze bij betrokken zijn, dat de terugkoppeling niet altijd in orde is. Een respondent vertelt:

‘Als je het over knelpunten hebt, dan heb je het ook snel over keten-samenwerking. Maken we wel stappen in, maar dat zou wel beter kunnen.’ – Operationeel expert

En een andere respondent zegt over terugkoppeling:

‘De terugkoppeling van huiselijkgeweldzaken of zorgmeldingen, vaak is dit ook hetzelfde, krijg je summier terug. Die is opgepakt, we hebben het doorgezet naar die en die instantie en daarna hoor je er nooit meer wat over.’ – Operationeel expert

4.3 Successen

4.3.1 Voor de aanhouding

Hoewel er nog veel verbeterd kan worden, is de politie zich de afgelopen jaren veel bewuster van het feit dat het heel traumatisch voor kinderen kan zijn om een aanhouding van ouder(s) mee te maken. Een respondent benadrukt ook dat er steeds meer bewustzijn is:

‘Het (aandacht voor kinderen die getuige zijn van een aanhouding, red.) is nu veel geïntegreerder en de aandacht voor kinderen wordt gewoon steeds groter.’ – Beleidsadviseur en operationeel expert

Een medewerker van Politie Rotterdam-Rijnmond merkt op:

‘Het (politiemensen, red.) zijn allemaal jonge papa’s. Ze gaan echt niet zomaar naar binnen als ze weten dat daar een kind binnen is. Ze proberen het eerst op een andere manier. Kijk, is er echt geen andere mogelijkheid of iemand zit echt ondergedoken of zo, dan weet ik niet hoe ze het doen, maar ik weet wel dat ze het altijd op een andere manier zullen proberen te doen.’ – Politie, Liaison Veiligheidshuis

Vanuit deze bewustwording vloeien weer andere acties voort die als successen worden bestempeld door de politie zelf. Zo wordt er onder meer naar alternatieven gekeken om de verdachte ouder(s) op een moment aan te houden wanneer de kinderen niet aanwezig zijn, bijvoorbeeld onder schooltijden.

‘Het gaat erom dat het van tevoren goed geregeld is. Gaan we om 6 uur naar binnen of moeten we dat anders gaan aanpakken?’ – Operationeel expert

De politie probeert er steeds meer rekening mee te houden dat een verdachte ook onder schooltijd kan worden aangehouden. Dit kan natuurlijk niet altijd; dit is afhankelijk van het strafbaar feit of het type verdachte. Een verdachte die bijvoorbeeld vuurwapengevaarlijk is of een kopstuk is bij een grote motorbende, zal door een arrestatieteam (AT) van zijn bed worden gelicht. Dit gebeurt veelal in de vroege morgen (6.00 uur). In deze gevallen kan er, wegens gevaarstelling, geen rekening gehouden worden met eventueel aanwezige kinderen. Echter, dit soort aanhoudingen vindt relatief weinig plaats. Een aantal van de geïnterviewde respondenten heeft zelf meegemaakt dat er besloten werd om de verdachte ouder op een tijdstip aan te houden waarop de kinderen op school zaten. Zo vertelt een respondent uit Limburg:

‘Op het moment dat we ’s ochtends om 6 uur binnenkomen, dan is het aannemelijk dat de kinderen thuis zijn. Is het daarbuiten, dan wordt er echt wel gekeken of we tot half negen kunnen wachten, want dan zijn die kinderen toch naar school. Dus er wordt echt wel gekeken, of er wordt enigszins rekening mee gehouden. Het ligt nogmaals wel aan het feit waarvoor de verdachte wordt opgepakt.’ – Hulpofficier van justitie

Tevens komt het wel eens voor dat een verdachte, wanneer deze een dagelijkse routine heeft die bekend is bij de politie, buitenshuis (en zonder aanwezigheid van kinderen) wordt aangehouden.

Ook wordt de mogelijkheid tot zelfmelden tegenwoordig beter onderzocht. In de knelpunten werd beschreven dat het niet altijd mogelijk is dat een ouder zich meldt op het politiebureau. Dit heeft te maken met het soort strafbaar feit en het soort verdachte. Bij de successen willen wij hoofdzakelijk de momenten bespreken waarbij deze zelfmeldprocedure juist succesvol is uitgevoerd, waardoor kinderen ontzien werden. Een respondent uit de regio Haaglanden vertelt:

‘Ik heb wel eens meegemaakt dat iemand gewoon normaal was en zei: “Prima, ik ga wel mee naar het bureau.” Maar toen zijn we aan het bellen gegaan om voor het kind onderdak te krijgen, en die man kreeg echt niemand te pakken. Diegene was wel een beetje een bekende van ons en toen heeft hij gezegd: “Kan ik me niet om 9 uur op het bureau melden

en dan breng ik eerst m'n kind naar school toe en dan regel ik iemand die hem van school haalt en dan kom ik daarna naar het bureau toe.”
Toen hebben we gezegd: “Dat is goed.” Het was ook geen moord die gepleegd is. En toen heeft hij zich daarna ook echt om 9 uur gemeld.’ –
Wijkagent

Een andere politiemedewerker maakte mee dat tijdens een ongeplande aanhouding een moeder met twee baby's zat. Er was geen netwerk dat gebeld kon worden en beide kinderen hadden zorg nodig. Deze vrouw is naar huis gestuurd en heeft zich de ochtend erop op het bureau gemeld.

Tot slot kunnen wij als succesvol punt noemen dat *voorafgaand aan een geplande aanhouding de GBA en andere politiestructuren (vrijwel) altijd gecheckt worden*. Enerzijds werpt het checken van de GBA knelpunten op (zoals al eerder is beschreven), maar anderzijds laat dit ons zien dat de politie dus wel van tevoren een idee kan hebben wie zich op het adres waar de verdachte verblijft nog meer kan bevinden. De politie gaat dus niet 'blind' een aanhouding verrichten. Twee respondenten, respectievelijk uit Limburg en Groningen, zeggen:

‘En ook al is het iets wat niet kan wachten, waar je moet doorpakken, dan kijken we in de GBA. Want je wilt echt weten bij wie je naar binnen gaat. Ze worden altijd gescreend. Zowel de kinderen als de ouders.’ –
Hulpofficier van justitie

En:

‘Je start is: welke verdachte heb je, je kijkt standaard in je BVI-IB (Basisvoorziening Informatie-Integraal Bevragen, red.) bij de ouder-kindgegevens. We werken met het systeem BVI-IB. Als je daar op een persoon klikt, dan kun je daar ook meteen op familiegegevens kijken. En dan zie je meteen of er geregistreerde kinderen wonen en wie de ouders zijn en dan kom je er meteen achter.’ – Opsporingsambtenaar

De medewerkers van het CIT benadrukken dat zij 24 uur per dag inzetbaar zijn en dat de politie hen altijd kan bellen.

Het CIT werkt als volgt. Een melding komt binnen via het systeem Inter-tel. Daar wordt gescand of een melding acuut is. Als politie of ambulance belt, dan is de melding sowieso acuut. Doordeweeks werken er bij CIT

Rotterdam bijvoorbeeld drie medewerkers 's nachts van half negen tot half negen en in het weekend zijn dat vijf medewerkers. De eerste medewerker op de bellijst wordt gebeld en dan gaan deze medewerker en nummer twee op de bellijst samen op de crisis af. Komt er weer een melding binnen, dan neemt de derde op de lijst de telefoon aan. 's Nachts werken medewerkers vanuit huis. Zij rijden dan met de auto (of eigen auto of auto van het CIT) naar het betreffende adres. Het CIT heeft ook altijd kinderzitjes tot zijn beschikking.' – Maatschappelijk werker

Er wordt door ketenpartners ook initiatief genomen om bewustwording te stimuleren:

'Kijk, wijkagenten weten ons wel te vinden. En een collega van mij is nu toevallig bezig met AT's om daar contacten te leggen; kunnen we daar ook iets in betekenen? Ik ben weer bezig met de Politie school om daar lessen te geven.' – Maatschappelijk werker

4.3.2 Tijdens de aanhouding

De resultaten van dit onderzoek laten ook goed zien dat de Nationale Politie altijd de belangrijke veiligheid biedt. Ook aan de kinderen. Een respondent zegt:

'Het kind wordt niet alleen gelaten' – Recherchekundige in opleiding

Een aantal van 18 van de 21 politierespondenten gaf expliciet aan dat kinderen nooit alleen worden gelaten na aanhouding van de ouder(s). Een hOvJ werkzaam bij Politie Haaglanden illustreert:

'We laten ze (de kinderen, red.) niet aan hun lot over. En dat kan ook niet. Wij trekken niet die deur dicht, zo van: zoek het maar uit.' – Hulp-officier van justitie

In sommige teams zijn ze duidelijk verder op het gebied van zorg voor achterblijvende kinderen. In districten met jeugdafdelingen laten de teams een sterker bewustzijn zien. Ze zijn op verschillende gebieden succesvol.

Een respondent zegt:

‘De samenwerking tussen de drie Veilig Thuisorganisaties zijn gewoon prima. Dat is Zeeland, West-Brabant en Midden-Brabant Veilig Thuis. Die contacten zijn goed. Deze organisatie heeft ook een directe lijn met het Veiligheidshuis. Dus wij weten mekaar goed te vinden.’ – Operationeel expert

Een andere respondent rapporteert:

‘Sinds we de jeugdafdeling hebben, zijn wij ons ook steeds bewuster geworden.’ – Rechercheur

In deze teams wordt aan de waarde van de kennis van de wijkagent gedacht:

‘En ik denk dat we in dat opzicht een goede slag maken. En met de bewustwording dat de collega’s aan de wijkagent denken, dat de wijkagent misschien meer informatie heeft over een gezin.’ – Wijkagent

En er gaat in principe een specialist mee naar een aanhouding waarbij mogelijk kinderen betrokken zijn.

‘En ik moet zeggen dat hier op het basisteam, op het moment dat we weten: oké, er zijn kinderen bij betrokken, dan gaat er altijd iemand mee die affiniteit heeft met kinderen. Dus een jeugdagent, of iemand die jeugdagent is geweest... voor zover het kan, dan. En zeker als je het op voorhand kunt voorbereiden.’ – Hulpofficier van justitie

4.3.3 Na de aanhouding

Na de aanhouding blijft ofwel een ouder achter, of de kinderen worden opgevangen binnen hun eigen netwerk, of een kind moet naar een zorginstantie. Een kind hoeft nooit alleen te wachten totdat bijvoorbeeld opa en oma er zijn. Indien het netwerk tijdelijk de zorg over het kind krijgt, voert de politie een kort antecedentenonderzoek uit. Hierbij wordt gekeken of degene die tijdelijk voor het kind gaat zorgen voorkomt in een van de politiestructuren. Wanneer er bewijs is voor huiselijk geweld, seksuele misdrijven en drugsbezit, mag het kind niet mee worden gegeven.

De aangehouden ouder kan in de meeste gevallen zelf kiezen bij wie het kind tijdelijk terechtkomt. Een respondent die werkzaam is in Limburg noemde het volgende met betrekking tot kinderen die door het eigen netwerk worden opgevangen:

‘Wanneer kinderen worden ondergebracht bij het netwerk, wordt dat wel gecheckt. Wij doen dan antecedentenonderzoek. Dat doen we heel kort, hoor. De wijkagent weet precies wat er speelt en wie er dan hier in de buurt woont. En als het langer dan een dag is, wordt er altijd contact met Veilig Thuis gemaakt. Dus dat kind zit daar: vinden jullie (Veilig Thuis/wijkagent, red.) dat oké of denken jullie daar anders over?’
– Hulpofficier van justitie

Een groot succes is dat het opmaken van een *zorgmelding na een ongeplande aanhouding van een ouder waar kinderen bij aanwezig zijn, tegenwoordig standaard is*. Alle 21 respondenten gaven aan dat zij, en hun teams, dit standaard doen.

4.4 Conclusies

Uit het kwalitatieve onderzoek onder sleutelfiguren binnen de Nationale Politie, justitie en gecertificeerde zorginstellingen, blijkt dat er veel knelpunten zijn bij aanhoudingen waar kinderen bij betrokken zijn. Zowel in *de aanloop* naar de aanhouding, alsook *tijdens* de aanhouding en in *de nazorg* doen zich problemen voor die de zorg voor achterblijvende kinderen in de weg staan. Echter, we moeten niet vergeten dat er ook successen zijn (behaald) in de zorg voor achterblijvende kinderen.

In het algemeen valt op dat de prioriteit van het welzijn van het kind in het aanhoudingsproces een *bottleneck* vormt. Kinderen, ouderen en huisdieren vallen duidelijk buiten de hoofdzaak van de aanhouding en vormen een zaak van ondergeschikt belang. Dit zorgt ervoor dat ze in de aanloop naar de aanhouding eenvoudigweg vergeten worden. Er worden in de voorbereiding weinig actieve werkzaamheden gerapporteerd die als doel hebben om kinderen zo min mogelijk schade te laten oplopen. Nadat er in vooronderzoek ontdekt wordt dat er mogelijk kinderen zijn in een woning, wordt er ook amper actief gewerkt aan het samenstellen van een team waarin kundige politiemensen of zorgcollega's zitten.

Tijdens de aanhouding wordt het kind regelmatig vergeten als het niet aan-

wezig is in de woning. Er wordt niet automatisch actief gezocht naar een kind dat niet in de woning is maar bijvoorbeeld op school kan zitten. Als het kind wel aanwezig is, blijkt het voor politiemensen heel lastig om in te schatten in hoeverre het kind aangedaan is. Hoewel sommige politiemensen om die reden juist de hulp van zorginstellingen inschakelen, laten de meeste andere de kinderen veilig, maar zonder zorgmelding achter. Pas als de ouder ingerekend is, gaat het team over het algemeen over tot actief optreden. Maar waar voor de hond een dierenambulance gebeld kan worden, is er voor een achterblijvend kind geen passende procedure.

Ook aan de kant van gecertificeerde zorginstellingen zijn er knelpunten te benoemen betreffende procedures bij aanhoudingen van ouders. In principe is Veilig Thuis (VT) ontwikkeld voor advies en hulp rond huiselijk geweld en kindermishandeling. De organisatie biedt uiteenlopende hulp bij onder andere opvoedproblemen, bescherming tegen geweld thuis, hulp bij verslaving in het gezin, bescherming tegen uitbuiting, bescherming tegen misbruik, extra geld bij laag gezinsinkomen. Een crisissituatie na een aanhouding is echter een ongebruikelijke situatie die niet onder deze categorieën valt. Kinderen van aangehouden ouders vallen dus buiten de definitie van deze zorginstellingen. Gezien het feit dat bij VT problemen gerapporteerd worden rondom werkdruk en kwaliteit, is het niet ondenkbaar dat instellingen huiverig zijn om verantwoordelijkheid te nemen voor achtergebleven kinderen als deze zorg niet expliciet in hun takenpakket is opgenomen.

De gerapporteerde knelpunten zullen niet door elk aanhoudingsteam herkend worden, omdat jeugdhulp op verschillende manieren geregeld is in Nederland. Door decentralisatie hebben gemeenten in 2015 de verantwoordelijkheid voor jeugdzorg overgenomen van de Rijksoverheid. Elke gemeente heeft dit op een eigen manier georganiseerd. Veel gemeenten werken met buurt- of wijkteams die laagdrempelige hulp bieden. Ook is de crisisdienst in diverse regio's verdeeld over verschillende aanbieders, bijvoorbeeld jeugdzorg, de GGZ en de GGD. Als gevolg van lokale organisatie zijn er duidelijke verschillen in de procedures en samenwerkende partijen als het gaat om zorg voor achterblijvende kinderen.

Toch laat ons onderzoek ook zien dat er positieve ontwikkelingen zijn. Hoe actiever er gewerkt wordt aan het beschermen van het welzijn van kinderen bij de politie, hoe belangrijker kinderen worden in de voorbereiding. Hoe beter de samenwerking tussen politie en zorginstellingen, hoe beter de zorg voor kinderen in de aanloop van, tijdens en in de nazorg van aanhoudingen. De politie maakt in situaties waarbij kinderen aanwezig zijn bij de ongeplande aanhou-

ding van hun ouder, in toenemende mate een zorgmelding bij VT. Ook wordt er tegenwoordig vaker gekeken of een verdachte ouder kan worden aangehouden wanneer kinderen niet thuis zijn, bijvoorbeeld als kinderen op school zijn. Bewustwording begint vaak door de acties van één of een paar personen. Dit kan uiteraard zowel binnen de politie als binnen zorginstellingen zijn. Initiatieven van een kleine groep mensen lijken zich vaak als een inktvlek te verspreiden en zorgen ervoor dat steeds meer mensen zich bewust worden van de achtergebleven kinderen.

De internationale voorbeelden

Achtergrond Internationaal is er meer aandacht voor de ontwikkeling van protocollen en trainingen ten behoeve van kindvriendelijke werkwijzen bij aanhoudingen dan in Nederland.

Doel Voordat we in hoofdstuk 6 ingaan op gerichtere en effectievere omgang met achterblijvende kinderen in Nederland, beschrijven we in dit hoofdstuk welke internationale kennis kan bijdragen aan kindvriendelijker aanhouden.

Methode Om de onderzoeksvraag te beantwoorden voerden we literatuuronderzoek uit. We zochten naar publicaties over buitenlandse werkwijzen en protocollen die gebruikt worden om de zorg voor achterblijvende kinderen bij aanhoudingen te verbeteren. We selecteerden de literatuur die 1) aansluit bij de doelen van ons onderzoek en 2) naast van een praktische, ook van een theoretische onderbouwing was voorzien.

Resultaten We geven in dit hoofdstuk een actueel overzicht van internationale werkwijzen. We sluiten af met een reflectie op opvallende verschillen en overeenkomsten in de protocollen. De internationale protocollen zullen in hoofdstuk 6 gebruikt worden om *best practices* voor Nederland op te stellen.

5.1 Effectieve werkwijzen in het buitenland

In dit deelonderzoek hebben we internationale literatuur gezocht waarin protocollen beschreven worden die tot doel hadden om 1) trauma en stress bij bij aanhouding betrokkenen kinderen te verminderen, 2) de last van de politie te minimaliseren en de veiligheid van alle betrokkenen te maximaliseren en 3) hier toe de samenwerking tussen politie en zorginstanties te verbeteren. We inclusieerden zeven protocollen die aan deze criteria voldoen tot inhoudelijke saturatie bereikt was (zie in bijlage 5 de overzichtstabel).

Wat in het algemeen opviel in het literatuuronderzoek, is ten eerste dat vrijwel alle protocollen afkomstig zijn uit de Verenigde Staten. Omdat de context in de Verenigde Staten afwijkt van de Europese context, is gericht gezocht naar publicaties over protocollen uit Europese landen. Deze werden niet gevonden. We

vonden een algemeen protocol dat is opgesteld door de Europese organisatie Children of Prisoners Europe (COPE), maar dit vormt een advies; dit protocol is niet gebaseerd op de werkwijze in een Europees land. Niettemin zijn protocollen uit de Verenigde Staten waardevol voor het ontwikkelen van Nederlandse *practices*; de wenselijke omgangswijze tussen politiemensen en kinderen is in de Verenigde Staten hetzelfde.

Ten tweede vonden we ook protocollen die niet specifiek voor aanhoudingen gebruikt worden, maar voor situaties waarin politiemensen werken met kinderen die met geweld in aanraking gekomen zijn (bijvoorbeeld het *Child Development-Community Policing Program (CDCP)* (Berkowitz & Marans, 2000), *Police Action Counseling Team (PACT)* (Massachusetts General Hospital & Chelsea Police Department, 1998), *Child Development Community Policing* (New Haven Department of Police Services & Child Study Center; Yale University School of Medicine, 1992). Deze zijn niet meegenomen in het overzicht, omdat ze een te minimale bijdrage leveren aan Nederlandse *best practices*.

Ten derde zijn alle protocollen hoofdzakelijk gericht op de politie (zie tabel B5). Het *General Protocol* van Puddefoot en Foster (2007), is het enige protocol dat zich ook expliciet richt op samenwerkende ketenpartners van de politie.

Verder viel op dat in Amerikaanse literatuur heel veel nadruk gelegd wordt op de bevoegdheid van politiemensen. De politiemans of -vrouw bevindt zich in de unieke positie om contact te maken met getraumatiseerde kinderen en te zorgen voor de middelen die de kinderen op dat moment nodig hebben. Het is het politieteam dat de verantwoordelijkheid heeft om aanhoudingen uit te voeren, in samenwerking met gespecialiseerde hulpverleners. Het is aan de politiemans of -vrouw om gelegenheid te bieden voor een ‘warme overdracht’, waarbij een teamlid bijvoorbeeld de ouder met een tijdelijke verzorger uit het netwerk laat bellen. Als politieteam ben je verantwoordelijk voor het beperken van trauma bij kinderen.

Als laatste kunnen we concluderen dat er geen *evidence based practice* beschikbaar is. Dit is goed te verklaren door de kleine schaal waarop deze protocollen gebruikt worden en de relatief recente aandacht voor het onderwerp. Gegeven het prille bestaan van dit thema zijn we met name gebaad bij een *practice based evidence* (Green, 2001). Hierbij staat juist de ervaring van de beroepsbeoefenaar centraal. Binnen de werkwijze van een individu, vormen de context waarbinnen het beroep wordt uitgevoerd en de professionele autonomie het uitgangspunt.

5.2 Bruikbare elementen uit internationale werkwijzen

De politie heeft gestandaardiseerde protocollen nodig; deze zorgen ervoor dat iedereen precies weet wat hij moet doen wanneer de ouder van een kind aangehouden wordt en het kind hiervan getuige is. Belangrijk is dat deze protocollen kort en duidelijk zijn en goed samengaan met bestaande werkwijzen. Maar de literatuur laat ook duidelijk zien dat alleen het opstellen van protocollen in dit geval geen vruchten zal gaan afwerpen.

Een heel belangrijke les uit de literatuurstudie is dat het verbeteren van de zorg voor achterblijvende kinderen alleen doeltreffend kan zijn als er volgens een andere filosofie beleid gevoerd wordt binnen de gehele organisatie (o.a. *General Protocol* (Puddefoot & Foster, 2007)). In deze filosofie heeft het voorkomen van schade bij kinderen in alle gevallen de hoogste prioriteit. Alleen dan zal er voldoende aandacht zijn voor 1) werkwijzen die zich specifiek richten op het beschermen van kinderen, 2) het implementeren van het onderwerp in onderwijs en 3) het organiseren van structurele samenwerking tussen organisaties. Naast deze mentaliteitsverandering in alle lagen van de organisatie, moeten leidinggevenden hun politiemensen tijd en ruimte geven om trainingen te volgen en om individuele handelwijzen te ontwikkelen (*REACT Protocol* (Bory & Lang, 2012); *General Protocol* (Puddefoot & Foster, 2007); *Children of imprisoned parents* (Philbrick e.a., 2014); *New Mexico Protocol* (New Mexico Legislature, 2007)).

We presenteren de overige resultaten van dit literatuuronderzoek binnen de drie fases die we in onze kwalitatieve onderzoeksresultaten hebben geïdentificeerd; de fase voor, tijdens en na de aanhouding.

5.3 Voor de aanhouding

In de literatuur is relatief weinig aandacht voor de handelwijzen in de fase voor de aanhouding. In het *General Protocol* van Puddefoot en Foster (2007), in het *San Francisco Protocol* (San Francisco Police Department, 2014) en het *New Mexico Protocol* (New Mexico Legislature, 2007) wordt wel aandacht besteed aan voorbereidende werkwijzen om schade bij mogelijk aanwezige kinderen te beperken. De werkwijzen zijn onder te verdelen in: bewustwording en checklists, kindcheck in officiële systemen, kindcheck door observatie en de overweging van een alternatieve aanhouding.

5.3.1 Bewustwording en checklists

Volgens de literatuur over internationale werkwijzen staan politiemensen routinematig, voor elke geplande aanhouding, even stil bij de mogelijkheid dat er kinderen aanwezig kunnen zijn die trauma kunnen oplopen. Deze check wordt enerzijds tot stand gebracht door het toevoegen van een punt op standaard checklists, anderzijds door de bewustwording van de schadelijke gevolgen voor kinderen. Er gaan altijd contactgegevens van de jeugdhulpverlening in de desbetreffende regio mee (REACT Protocol (Bory & Lang, 2012); General Protocol (Puddefoot & Foster, 2007); New Mexico Protocol (New Mexico Legislature, 2007)).

5.3.2 Kindcheck in officiële systemen

Ook laat het literatuuronderzoek zien dat de politie officiële lijsten en computersystemen nagaat om te kijken of er kinderen aanwezig zijn, hoeveel kinderen er zijn en waar de kinderen zich kunnen bevinden op het tijdstip van de inval (General Protocol (Puddefoot & Foster, 2007); San Francisco Protocol (San Francisco Police Department, 2014); New Mexico Protocol (New Mexico Legislature, 2007)). Ook wordt tijdens de voorbereiding gewerkt door zorginstanties te bellen die mogelijk te maken hebben met kinderen in het huis (Puddefoot & Foster, 2007).

5.3.3 Kindcheck door observatie

Puddefoot en Foster (2007) beschrijven in hun *General Protocol* dat de politie ook voor de aanhouding op zoek gaat naar waarneembaar bewijs, zodat het duidelijk wordt of er minderjarige kinderen op het adres wonen en getuige kunnen zijn van de aanhouding. Echter, volgens het REACT Protocol (Bory & Lang, 2012) en de *San Jose/Santa Clara Protocollen* (San Jose Police Department & Santa Clara County Department of Family and Children's Services (SCDFCS), 2002) gaan politiemensen pas tijdens de aanhouding kijken of er waarneembaar bewijs is dat er minderjarigen op het adres wonen.

5.3.4 Overwegen alternatieve aanhoudingen

Volgens het protocol *Safeguarding children of arrested parents* (Bureau of Justice Assistance, 2014) worden alternatieve aanhoudingen in overweging genomen als de kans groot is dat er kinderen aanwezig zijn bij de aanhouding. De politie kan namelijk in de voorbereidende fase van geplande aanhoudingen nog beslissen of de aanhouding zo kan worden gepland dat kinderen hier niet bij aanwezig hoeven te zijn. De aanhouding wordt dan bijvoorbeeld ingepland als de kinderen op school zijn. Dit is afhankelijk van het soort verdachte en het soort delict. Hoewel in de sommige protocollen wel ingegaan wordt op de voorbereidende fase, vonden we in het *REACT Protocol* (Bory & Lang, 2012), de *San Jose/Santa Clara Protocollen* (San Jose Police Department & SCDFCS, 2002), het *General Protocol* (Puddefoot & Foster, 2007) en het *Children of imprisoned parents* (Philbrick e.a., 2014) niets over de voorbereiding bij een geplande aanhouding.

5.4 Tijdens de aanhouding

De werkwijzen die in de protocollen worden gevolgd tijdens de aanhouding, beschrijven werkwijzen voor observatie, wapengebruik en gerichte aandacht voor het kind.

5.4.1 Observatie

Wat ook in de verschillende protocollen is opgenomen, is dat politiemensen zich tijdens de aanhouding goed in het huis om zich heen kijken of zij op het desbetreffende adres voorwerpen zien die erop duiden dat er minderjarige kinderen wonen (*REACT Protocol* (Bory & Lang, 2012) en de *San Jose/Santa Clara Protocollen* (San Jose Police Department & SCDFCS, 2002)). Hierbij kan gedacht worden aan kinderwagens, luiers, speelgoed en kinderbedjes. Dit is belangrijk omdat het in de voorbereiding van een geplande aanhouding niet altijd duidelijk is of er kinderen op het adres aanwezig zijn. Politiemensen worden geacht zich ervan bewust te zijn dat er kinderen verstoep kunnen zitten. Ook worden politiemensen geacht zich te realiseren dat ouders terughoudend kunnen zijn om aan te geven dat zij kinderen hebben, uit angst dat deze bij hen worden weggehaald, zoals wordt beschreven in *Safeguarding children of arrested parents* (Bureau of Justice Assistance, 2014).

5.4.2 Wapengebruik

In de Amerikaanse werkwijzen zien we veel aandacht voor wapengebruik tijdens een aanhouding. Als er kinderen bij zijn, moet extra worden gelet op het voorkomen van escalatie. Politie mensen moeten wapens zo min mogelijk in het zicht van kinderen laten komen en te allen tijde vermijden het wapen op een kind te richten (*General Protocol* (Puddefoot & Foster, 2007)). Als de ouder kalm is, moet de politie rekening houden met de kinderen door bijvoorbeeld de ouder niet te boeien in het zicht van de kinderen.

5.4.3 Gerichte aandacht voor het kind

In de internationale werkwijzen zien we veel gerichte aandacht voor kinderen. In meerdere richtlijnen lezen we dat indien 1) twee politie mensen ter plaatse zijn, 2) de aangehouden ouder meewerkt en 3) de veiligheid van het team niet in het geding is, een van de politie mensen in een aparte ruimte met de kinderen praat. Hierbij overwegen politie mensen met zorg de consequenties die het ondervragen van de kinderen met zich meebrengt. In sommige protocollen vinden we dat de aanwezige kinderen gekalmeerd worden door afleiding te bieden in de vorm van een politie-teddybeer (o.a. *General Protocol* (Puddefoot & Foster, 2007)).

Volgens sommige Amerikaanse werkwijzen controleren politie mensen alle kinderen op letsel, vooral bij incidenten met huiselijk geweld of drugsdelicten. Ze controleren ook alle kinderen op symptomen van trauma (o.a. *REACT Protocol* (Bory & Lang, 2012)). Erg belangrijk is dat politie mensen de tijd nemen om kinderen, in bewoordingen die leeftijdsspecifiek zijn, uit te leggen wat er op dat moment gebeurt. Nog belangrijker is vertellen wat er met het kind en de aangehouden ouder gebeurt en waar de ouder heen gaat (o.a. *New Mexico Protocol* (New Mexico Legislature, 2007)). We lezen vaker dat de aangehouden ouder toegestaan moet worden om zijn of haar kinderen te troosten en hun uit te leggen wat er zal gebeuren (o.a. *San Francisco Protocol* (San Francisco Police Department, 2014); *Safeguarding children of arrested parents* (Bureau of Justice Assistance, 2014)).

5.5 Na de aanhouding

Werkwijzen in de fase na aanhouding zijn gericht op de opvang van het kind, de opsporing van eventueel afwezige kinderen en de nazorg en rapportage.

5.5.1 Opvang kind

De Amerikaanse literatuur laat zien dat politiemensen de verantwoordelijkheid hebben om het kind naar een andere locatie te brengen. Voordat ze hen verplaatsen moet het kind de kans krijgen om spullen vanuit huis mee te nemen die troost kunnen bieden (knuffel, lievelingsboek, schoolboeken, kleding) (o.a. *General Protocol* (Puddefoot & Foster, 2007)).

Het merendeel van de protocollen bevat ook richtlijnen voor de plaatsing van het kind. Indien een ouder wordt aangehouden en de andere ouder achterblijft, zal het kind idealiter bij de achtergebleven ouder blijven. Wanneer er sprake is van een eenoudergezin of wanneer beide ouders worden aangehouden, zal er aan de aangehouden ouder(s) worden gevraagd waar het kind terecht kan. Als het kind (tijdelijk) in de zorg wordt geplaatst van iemand binnen het netwerk van de ouders, dan zal de politie een antecedentenonderzoek moeten uitvoeren voordat de kinderen naar het netwerk kunnen. Indien er uit dit onderzoek naar voren komt dat de aangewezen (tijdelijke) verzorger antecedenten heeft op (huiselijk) geweld, zeden, (vuur)wapenbezit, kunnen de kinderen hier niet terecht (*Safeguarding children of arrested parents* (Bureau of Justice Assistance, 2014)).

Volgens het *General Protocol* (Puddefoot & Foster, 2007) en het *REACT Protocol* (Bory & Lang, 2012) neemt de politie, indien er geen ouder overblijft die de zorg van de kinderen op zich kan nemen en er ook geen netwerk beschikbaar is, contact op met officiële zorginstanties om de kinderen op te vangen. De officiële zorginstantie start direct een zorgtraject. De politie dient te allen tijde bij de kinderen te blijven totdat zij worden opgehaald door het netwerk of door een officiële zorginstantie.

5.5.2 Actief opsporen kinderen

Het kan ook voorkomen dat de kinderen niet aanwezig zijn ten tijde van de aanhouding. Zij zitten dan bijvoorbeeld op school of logeren ergens anders. In deze gevallen wordt de politie geacht contact op te nemen met de school of een andere (bekende) locatie om ze op de hoogte te brengen van de aanhouding, zo wordt beschreven in het *General Protocol* (Puddefoot & Foster, 2007) en het *Safeguarding children of arrested parents* (Bureau of Justice Assistance, 2014).

5.5.3 Nazorg en rapportage

Het enige protocol dat expliciet aan nazorg en eindrapportage refereert is het *General Protocol* van Puddefoot en Foster (2007). Zij stellen dat de politie in hun verslag zo veel mogelijk informatie opneemt over de aanwezigheid van kinderen tijdens de aanhouding. Voor alle aanhoudingen waar kinderen bij aanwezig waren of in het huishouden wonen, moet het verslag relevante informatie bevatten over deze kinderen, waaronder hun naam, geslacht, leeftijd en verblijf-adres. Deze informatie dient vertrouwelijk te blijven en wordt alleen vrijgegeven aan gemachtigde vertegenwoordigers van de verdachten. De contactgegevens van degenen die contact houden met degene bij wie het kind of de kinderen wordt/worden geplaatst, moeten ook genoteerd worden.

We vinden in de literatuur dat, om de werkwijzen te evalueren en het overzicht te houden, politieverslagen van alle aanhoudingen waar kinderen getuige van zijn geweest regelmatig worden beoordeeld door speciaal aangewezen politiemedewerkers. Zij evalueren hoe de veiligheid en het welbevinden van deze kinderen op het moment van de aanhouding werden gewaarborgd. Zij kijken ook naar eventuele verbeterpunten of veranderingen die nodig zijn om de zorg voor kinderen te verbeteren (Puddefoot & Foster, 2007).

Als laatste beschrijft de literatuur dat politiemensen geacht worden waar mogelijk doorverwijzingen in orde te maken voor kinderen en gezinnen, zoals jeugd- en gezinshulp, om trauma te kunnen verwerken (*New Mexico Protocol* (New Mexico Legislature, 2007); *Safeguarding children of arrested parents* (Bureau of Justice Assistance, 2014)).

5.6 Conclusie

De zeven geëvalueerde protocollen komen in zeer grote mate met elkaar overeen. Zoals in het begin van dit hoofdstuk werd geschreven, is het overeenkomstige doel van deze protocollen dat politiemensen stap voor stap geholpen worden om trauma en stress bij kinderen te minimaliseren wanneer de ouder aangehouden wordt. Het *General Protocol* van Puddefoot en Foster (2007) is het meest uitvoerige, omdat in dit protocol ook procedures voor samenwerkende ketenpartners zijn opgenomen. Er zijn geen grote verschillen in visies of werkwijzen geconstateerd in de literatuur, behalve hele toegespitste praktische verschillen waaraan regionale verschillen ten grondslag liggen.

Een andere opvallende overeenkomst is dat elk protocol het uitgangspunt heeft om zoveel mogelijk met de aangehouden ouder samen te werken. De ouder krijgt in eerste instantie de mogelijkheid om zelf aan te geven bij wie de kinderen kunnen verblijven. Ook worden zij bij voorkeur betrokken in gesprekken met kinderen, de uitleg aan eigen kinderen en dus het voorkomen van schade bij kinderen.

Verder blijkt heel duidelijk uit alle literatuur dat een goede implementatie van de protocollen binnen de politie alleen tot stand komt als er duidelijkheid bestaat over meldservices en het regionale samenwerkingsysteem binnen zorginstanties of crisisdiensten. Er worden in de literatuur verschillende belangrijke eigenschappen genoemd van succesvolle meldservices. Ten eerste moeten alle politiemensen één centraal telefoonnummer hebben waar ze naar kunnen bellen bij aanhoudingen waar kinderen bij betrokken zijn. Ten tweede moet dat telefoonnummer 24 uur per dag en zeven dagen per week bemand zijn. Ten derde moeten de medewerkers van de telefoondienst enerzijds kunnen informeren over traumazorg, anderzijds specifiek om kunnen gaan met politiemensen in een aanhoudingssituatie die spoedzorg zoeken voor achterblijvende kinderen.

Als laatste komt in alle literatuur naar voren dat bewustwording de kern vormt van verandering en verbetering. In alle artikelen wordt beschreven dat onvoldoende aandacht voor het onderwerp niet voortkomt uit onwil, maar uit een gebrek aan faciliteiten en een gebrek aan kennis over de effecten van aanhoudingen op jonge kinderen.

De adviezen

Achtergrond In april 2018 heeft de Raad van Europa al haar 47 lidstaten verzocht om meer zorg te dragen voor kindvriendelijkheid bij aanhoudingen van ouders. De Nationale Politie heeft de ambitie om onveilige leef- en opgroeisituaties te voorkomen en de veiligheid van die situaties te herstellen. Maar wereldwijd kampen politieteams met een gebrek aan vaardigheden en werkwijzen om trauma bij achterblijvende kinderen te voorkomen.

Doel Met dit onderzoek hebben we aan de hand van gesprekken met professionals en met de kennis van internationale succesvolle protocollen, een werkwijze ontwikkeld met een optimaal evenwicht tussen 1) minimale onbedoelde effecten voor betrokken kinderen, 2) optimale veiligheid van politiemensen en 3) maximale effectiviteit van (on)geplande aanhoudingen. De resultaten bieden handvatten voor politieteams en zorgteams in Nederland die te maken krijgen met zorg voor achterblijvende kinderen. De *best practices* sluiten zowel aan bij de ontwikkelingen in het sociaal domein als bij de doelen die de politie heeft binnen de portefeuille Zorg & Veiligheid.

Methode We hebben in hoofdstuk 2, 3 en 4 onze inzichten beschreven die we verkregen over Nederlandse kenmerken, knelpunten en effectieve handelwijzen van aanhoudingen waarbij kinderen aanwezig zijn. In hoofdstuk 5 hebben we in kaart gebracht welke internationale succesvolle werkwijzen gebruikt kunnen worden voor het verbeteren van de Nederlandse situatie. In dit hoofdstuk komen alle deelonderzoeken samen.

Resultaten Proactieve bewustwording is de essentie voor verbetering. Hiernaast vormt interdisciplinaire samenwerking een kernpunt. Naast deze algemenere aanbevelingen hebben we specifieke *best practices* opgesteld die voor de aanhouding, tijdens de aanhouding en na de aanhouding gebruikt kunnen worden om minder trauma te veroorzaken bij kinderen.

6.1 Best practices voor Nederland

De best practices vormen het resultaat van uitvoerig ‘mixed method’-onderzoek, enerzijds naar internationale protocollen en anderzijds naar de nationale behoefte aan verbetering op het gebied van dit type zorg. Ervaring met politieprotocollen leert dat het advies overzichtelijk moet zijn en zo veel mogelijk moet passen in bestaande handelwijzen. We hebben de practices samen met politiemensen en zorgmedewerkers ontwikkeld, om ervoor te zorgen dat we een uitvoerbaar advies geven. De practices sluiten aan bij doelstellingen uit de portefeuille Zorg & Veiligheid.

Als twee overstijgende aandachtspunten binnen ons thema kunnen we ‘het vergroten van bewustwording’ en ‘interdisciplinaire samenwerking’ noemen. Naast deze bredere actiepunten presenteren we een groot aantal gedetailleerdere actiepunten die een waardevolle bijdrage kunnen vormen voor kindvriendelijker aanhouden van ouders. We zien in de Nederlandse praktijk al voorbeelden van vergelijkbare werkwijzen als de voorgestelde: dit demonstreert de potentie van de practices in dit rapport. Naarmate de bewustwording stijgt, zullen de practices een vanzelfsprekendheid gaan vormen in de handelingen tijdens aanhoudingen waarbij kinderen betrokken zijn. De kindvriendelijke werkwijze zal op den duur geen extra werk opleveren, maar de werkdruk verlichten.

6.2 Het vergroten van bewustwording

Uit ons onderzoek volgt dat een proactieve bewustwording op het gebied van de zorgbehoefte van kinderen, de essentie vormt voor verbetering. Kinderen mogen niet langer als ‘complicatie’ gezien worden tijdens de aanhouding, maar voor kinderen moet volwaardig de veiligheid gewaarborgd worden. Namelijk als individuele burgers; zij vallen binnen de definitie van ‘kwetsbare personen’ die in de portefeuille Zorg & Veiligheid gehanteerd wordt. De kinderen om wie het in dit onderzoek draait, vormen een uiterst kwetsbare groep die buitengewoon gebaat is bij het unieke vermogen dat de politie heeft om ze te beschermen tegen meer leed en uit de criminaliteit te houden.

Er zijn verschillende manieren om bewustwording te vergroten. Allereerst is het wenselijk dat personen in leidinggevende functies (sectorhoofden, directies, managers, teamleiders) zich bewuster worden van dit belang. Zij zijn in de positie om de verantwoordelijkheid te nemen, regelmatig voorlichting te geven en ontwikkelingen binnen dit thema te monitoren. Ook officieren van justitie

en rechter-commissarissen kunnen in hun hoofdverantwoordelijke functies proactief bewustwording vergroten in hun teams. Hiernaast is het van groot belang om het onderwerp in het Politieacademie-onderwijs aan bod te laten komen.

Het uitvoeren van een aanhouding is een intensieve, verantwoordelijke en stressvolle taak. Het is niet vanzelfsprekend dat politiemensen weten wat ze moeten doen met kinderen, laat staan dat we van hen kunnen verwachten dat ze kunnen herkennen of een kind getraumatiseerd geraakt is. Politiemensen moeten in de gelegenheid gesteld worden om zich te ontwikkelen op dit gebied. Het zou goed zijn om politiemensen met onderwijs en training 1) te leren om te gaan met kinderen in deze situaties en 2) technieken te leren die de veiligheid van kinderen en politiemensen waarborgen.

Naast het uitbreiden van het onderwijs, is een voor de hand liggende aanpassing op dit gebied, het opnemen van het onderwerp 'zorg voor kinderen van verdachten' in alle standaardchecklists die gebruikt worden in het opsporingsonderzoek. Met een inzichtelijke introductie van deze toevoeging aan de checklijsten voor alle gebruikers van een basisteam, zal de bewustwording meteen vergroot worden.

Een derde succesvolle manier om bewustwording te vergroten is het instellen van een jeugdambassadeur in elk basisteam. Een ambassadeur is bij voorkeur een collega die affiniteit heeft met het onderwerp. Het ambassadeurschap kan zo nodig rouleren. Deze ambassadeur heeft de taak om actief te werken aan bewustwording onder de teamleden. Deze politiemedewerker heeft heel concreet als taak om collega's bewust te maken van de schade die een aanhouding van ouders bij kinderen kan veroorzaken. Ook heeft deze ambassadeur de taak om het overzicht te houden van alle acties die plaatsvinden waar kinderen bij betrokken zijn. In algemene vergaderingen zal deze ambassadeur, bij voorkeur in een vast agendapunt, verslag doen van de recente acties.

Het kan ook bevorderlijk zijn om te voorzien in kindgerichte materialen die mentaliteitsverandering teweegbrengen. Er kan gedacht worden aan materiaal dat meegenomen kan worden naar de aanhouding, zoals een knuffeltje of een informatiefolder voor de betrokkenen.

Als laatste kan gedacht worden aan het faciliteren van trainingen die door (internationale) experts of onderzoekers gegeven worden. Ook kan gedacht worden aan het uitnodigen van een teamlid uit de regio, dat onderdeel is van een team waar al succesvol en kindbewust gewerkt wordt.

6.3 Interdisciplinair werken

Naast de bewustwording sluit ook het interdisciplinaire thema goed aan bij de portefeuille Zorg & Veiligheid. Hierin staan zelfredzaamheid en veiligheid van kwetsbare personen (zoals kinderen) centraal als het gaat om de preventie van slachtoffer- of daderschap. In de portefeuille wordt benadrukt dat, om die veiligheid te waarborgen of herstellen, verbinding tussen het sociaal domein en het veiligheid/justitieel domein essentieel is. Die verbinding komt ook voor in de internationale literatuur en in veel protocollen wordt geadviseerd om *'interagency teams' te vormen*. Deze teams bestaan uit afgevaardigden van alle partijen die betrokken zijn bij het waarborgen van de veiligheid van deze groep kinderen. Deze interdisciplinaire groepen zorgen voor korte lijnen tussen de verschillende organisaties, voor vertrouwen en gezamenlijke betrokkenheid bij de zorg voor kinderen.

In ons onderzoek vonden we dat in Nederland al enkele van dit soort teams bestaan. Deze teams hebben afgevaardigden vanuit gecertificeerde zorginstellingen, vanuit politie en andere betrokken partijen. De resultaten uit de Verenigde Staten zijn veelbelovend. Het zorgt voor laagdrempeliger en comfortabeler communicatie, omdat de contactgegevens up-to-date blijven; de lijnen zijn kort. Dit verbetert de samenwerking wanneer er een crisis is. Ook in de voorbereiding levert het voorsprong op en is het effectief voor het beperken van trauma bij kinderen.

Als het gaat om het bevorderen van interdisciplinair werken zijn er verschillende adviezen. Ten eerste is het belangrijk dat alle samenwerkingspartners de kinderen die betrokken zijn bij aanhoudingen, expliciet opnemen in hun werkprotocollen. Deze kinderen vallen namelijk over het algemeen buiten de definities die gelden voor kinderen die slachtoffer zijn van misbruik of verwaarlozing. Kinderen die betrokken zijn bij aanhoudingen, zijn volwaardige cliënten. Het is dan ook uitermate belangrijk om ook deze 'cliënten' binnen de definities van de werkprotocollen te laten vallen. Zowel bij de politie als bij de zorginstellingen is het raadzaam om deze achterblijvende kinderen expliciet te vermelden in werkprotocollen en checklists.

Deze protocollen (van de zorg en de politie) hebben overlap. Zorginstellingen en de Nationale Politie zijn afhankelijk van elkaar als het gaat om de zorg voor kwetsbare kinderen. Het is dan ook wenselijk dat beide partijen nadenken over een effectieve manier van samenwerken, en helder krijgen hoe ze aan hun gezamenlijke verantwoordelijkheden kunnen voldoen.

Het is belangrijk dat samenwerkingsinitiatieven niet alleen binnen de praktijk genomen worden maar ook vanuit universiteiten en hogescholen. Experts

en onderzoekers kunnen een verbindende en centraliserende rol vervullen en zorgen dat het onderzoek, het onderwijs en de praktijk actueel blijven. Docenten uit het hoger onderwijs zouden uitgenodigd kunnen worden om over hun specialismen (bijvoorbeeld over trauma bij kinderen of ouderschap in de strafrechtssketen) te komen vertellen in interdisciplinaire overleggen.

Een van de grootste problemen in het vormen van samenwerkingsprotocollen is dat samenwerkende partijen allemaal volledig geoccupeerd zijn met hun eigen werkzaamheden. Samenwerking kost tijd en inzet, en het is lastig om hier ruimte voor te vinden in een overvolle werkplanning. Een goede samenwerking vraagt om volhardende inzet van beide kanten, het definiëren van concrete gezamenlijke doelen, het hebben van interesse in de samenwerkingspartner, veel communiceren, het opstellen van heldere wederzijdse verwachtingen en het laagdrempelig delen van informatie. Het is aan leidinggevendenden op allerlei niveaus om ruimte te creëren voor het realiseren van betere samenwerking. Een effectieve manier is om het onderwerp toe te voegen aan de agenda in een bestaand overleg.

Een belangrijk begin voor de samenwerking is het bepalen van de juiste partners die om de tafel moeten komen zitten. Wij hopen met hoofdstuk 3, waarin inzicht is gegeven in formele werkprocessen, een belangrijke aanzet te hebben geleverd om efficiënt de juiste partners te vinden voor de vorming van interdisciplinaire werkgroep.

Samenvatting actiepunten

Organisatie & Beleid

- 1 **Breng het onderwerp in het onderwijs** op de Politieacademie.
- 2 **Werk aan bewustwording** bijvoorbeeld door onderwijs, het aanpassen van checklists of door op alle bureaus een jeugdambassadeur aan te wijzen.
- 3 **Zorg voor materiaal.** Een teddybeer voor het kind en een informatiefolder met telefoonnummers voor achterblijvers kan veel bijdragen.
- 4 **Voeg het onderdeel 'kinderen' toe aan elke checklist** (bijvoorbeeld 'Checklist briefing t.b.v. van aanhouding') die gebruikt wordt in de voorbereiding van aanhoudingen van volwassenen.
- 5 **Werk aan een goedwerkend interdisciplinair netwerk** en stel een interdisciplinair overleg in waarin cases waarbij kinderen betrokken zijn behandeld worden. Bij voorkeur toevoegen aan de agenda van een bestaand overleg.

6.4 Best practices voor de Nationale Politie

Hierna volgt een omvangrijke lijst met uiteenlopende *best practices* zoals die voortgekomen zijn uit het huidige onderzoeksproject. We volgen een structuur waarin we politie en ketenpartners achtereenvolgens voor de aanhouding, tijdens de aanhouding en na de aanhouding advies geven hoe de huidige Nederlandse werkwijze te verbeteren. Na geschreven advies over algemene acties die ondernomen kunnen worden om de huidige praktijk te verbeteren, herhalen we puntsgewijs de *best practices* bij wijze van actiepuntenlijst. Idealiter pakt elk basisteam in elke regio en elke gecertificeerde zorginstelling deze informatie op om de zorg te verbeteren.

6.4.1 Tijdens opsporingsonderzoek

Tijdens het opsporingsonderzoek is het raadzaam om het achterhalen van aanwezigheid van kinderen in het huishouden, hoog op de prioriteitenlijst te plaatsen. Om te kunnen voorkomen dat het politieteam onschuldige slachtoffers maakt en niet voorbereid is op de aanwezigheid van kinderen als het team het huis betreedt, is het wenselijk dat vier belangrijke bronnen geraadpleegd worden.

Allereerst kan de GBA geraadpleegd worden. Vervolgens, onafhankelijk van het resultaat van het GBA-onderzoek, kan Veilig Thuis (VT) geraadpleegd worden zodat men weet of het adres van de verdachte voorkomt in hun systeem. Ook het sociale wijkteam of het wijkteam van de politie kan benaderd worden voor het geven van informatie over de bewoners van het adres. Verder zou bij het vermoeden van aanwezige kinderen, door observatie van het huis (bijvoorbeeld naar activiteit voor, na of rondom schooltijden, of door het kijken naar kinderfietsen in de tuin) geprobeerd kunnen worden om een beeld te krijgen van eventueel (deels) inwonende kinderen. Belangrijk bij de observatie is het observeren op verschillende tijdstippen en verschillende dagen. Dit in verband met mogelijk gedeelde zorg door vader of moeder.

Mocht uit dit onderzoek blijken dat er mogelijk kinderen aanwezig zijn in het huis, dan zijn er vier vervolgacties van belang. Ten eerste zou de school van de kinderen achterhaald kunnen worden. Mochten de kinderen niet thuis zijn tijdens de aanhoudingen, dan kan de school op de hoogte gesteld worden en dan zal eventueel in overleg of samenwerking met de school opvang voor het kind geregeld kunnen worden.

Ook is het belangrijk om zo veel mogelijk contactgegevens van de bekende kinderen te verzamelen. Allereerst is het belangrijk om de leeftijd van de kinderen te achterhalen, omdat de benadering van kinderen zeer leeftijdsafhankelijk is; voor een kind van zeventien is een andere benadering gewenst dan voor een kind van drie maanden. Naast namen en geboortedata kan het veel helpen om socialmediagegevens (bijvoorbeeld Facebook, Instagram of Snapchat) of een mobiel nummer te hebben van een kind. Het kind kan dan direct (door politie of crisisdienst) gebeld worden als het niet aanwezig is tijdens de aanhouding, om te achterhalen of het kind hulp nodig heeft. Mocht de verdachte een buitenlandse achtergrond hebben, dan is het raadzaam om te achterhalen of het kind de Nederlandse taal beheerst. Dit ook ten behoeve van een effectieve communicatie tijdens de aanhouding.

Indien er geregistreerde kinderen zijn op het betreffende adres, is het wenselijk dat voor de aanhouding contact gelegd wordt met een medewerker van de juiste zorgorganisatie en een medewerker bereid gevonden wordt om standby te staan tijdens de aanhouding. De vertrouwelijkheid van het onderzoek hoeft hierin in principe nooit een reden te zijn om de medewerker niet op de hoogte te stellen. De medewerker zou bijvoorbeeld alleen een tijdstip door kunnen krijgen. Details hoeven niet gegeven te worden. Een belangrijk doel van dit contact is helder hebben naar welk nummer er gebeld kan worden tijdens de aanhouding.

De laatste actie die kan volgen op de constatering dat er kinderen zijn, is het op de hoogte brengen van de eerder beschreven jeugdambassadeur van het basisteam. Het is goed als dit teamlid op de hoogte blijft van elke casus waarin de zorg voor kinderen een rol speelt. Deze ambassadeur houdt de registratie van cases bij, kan met het teamlid de gevolgde procedures nalopen en advies geven.

Best practices politie

Tijdens het opsporingsonderzoek

- Controleer de GBA op ouderschap van verdachte(n)
- Informeer bij Veilig Thuis of het gezin bekend is
- Informeer bij (sociale) wijkteams over eventueel aanwezige kinderen op het adres

Indien kinderen

- Achterhaal contactgegevens van kinderen (naam, mobiel nummer, etc.)
- Leg alvast contact met een medewerker van de juiste zorgorganisatie
- Vraag of een medewerker gedurende de aanhouding paraat wil staan
- Breng de jeugdambassadeur van het basisteam op de hoogte van de casus

6.4.2 Vlak voor de aanhouding

Vlak voor de aanhouding, als het eventuele voorafgegane opsporingsonderzoek is afgerond en het team klaarstaat om een huis te betreden, adviseren wij zeven *best practices* te volgen.

Allereerst is het goed om de medewerker van de zorginstantie eraan te herinneren dat hij of zij paraat moet staan. Als de aanwezigheid van de kinderen zeer evident is, heeft het de grote voorkeur om de medewerker mee te nemen naar de locatie.

Tijdens de briefing is het goed om een teamlid aan te wijzen en verantwoordelijk te stellen voor de zorg van aanwezige én niet-aanwezig kinderen. Ook als er in de gehele voorafgaande procedure geen aanwijzing is geweest die op aanwezigheid van kinderen duidt, is het toch belangrijk om een persoon aan te wijzen. Als het team verrast wordt, kan deze aangewezen persoon zorg dragen voor de kinderen, zonder dat andere teamleden zich daarmee bezig hoeven te houden.

Het teamlid dat de verantwoordelijkheid heeft over eventueel aanwezige kinderen, zal ook de contactgegevens van VT en de gegevens van een crisisdienst beheren. Het is raadzaam dat deze persoon tijdens de briefing al verantwoordelijkheid neemt voor de zorg voor kinderen en kort de eigenschappen van de kinderen en passend beleid samenvat (zie concreet het eerstvolgende kader).

Tijdens de voorbereiding kan met het team afgestemd worden wat een gewenst tijdstip is om de verdachte aan te houden. Hierin kan bijvoorbeeld besloten worden om voor een tijdstip te kiezen waarop kinderen afwezig zijn. Ook is het wenselijk om de werkwijze in het huis te doorlopen met inachtneming van de bescherming van het kind. Denk aan geschikte ruimtes waar het kind de aanhouding van de ouder niet ziet. Het team kan nog even geattendeerd worden op het belang van een zo veel mogelijk vreedzame aanhouding zonder zichtbare wapens, boeien en conflict met ouders.

Best practices politie

Vlak voor de aanhouding

- Leg contact met de medewerker van de zorgorganisatie en vraag de medewerker om paraat te staan op een bepaald tijdstip of om mee te gaan
- Wijs bij elke briefing een teamlid aan dat de verantwoordelijkheid draagt voor aanwezige en niet-aanwezige kinderen
- Zorg dat de contactgegevens van de VT/CIT-medewerker bekend zijn
- Stem de aanhouding waar mogelijk af op de leeftijd/locatie van de kinderen van de verdachte. Als kinderen naar school of kinderdagverblijf gaan, laat dan de aanhouding bij voorkeur hierna plaatsvinden
- Bespreek vooraf de werkwijze in de woning om ervoor te zorgen dat kinderen zo min mogelijk betrokken worden bij de aanhouding van ouders
- Bespreek het gebruik van wapens indien de kinderen van de verdachte aanwezig zijn
- Spreek iets af over een ruimte in het huis waar kinderen met het daarvoor aangewezen teamlid veilig opgevangen kunnen worden en gerustgesteld kunnen worden

6.4.3 Tijdens de aanhouding

Ook voor tijdens de aanhouding hebben wij een aantal *best practices* opgesteld. Deze gelden voor zowel buiten als op heterdaad aanhoudingen. Allereerst is het belangrijk dat het team, maar ook vooral het teamlid dat verantwoordelijk is voor de kinderen, de aanwezige kinderen direct onder zijn/haar hoede neemt. Kinderen zitten vaak met een heleboel lastige vragen. Belangrijke dingen om uit te leggen aan kinderen zijn bijvoorbeeld: dat het veilig is, dat dit niet hun schuld is, dat hun vader of moeder ook veilig is, wat er gebeurt met hun vader of moeder, dat ze binnenkort weer contact met hun ouder mogen hebben, dat ze nog steeds mogen houden van hun vader of moeder, dat ze mogen vertellen wat ze van de situatie vinden, dat ze zich boos of verdrietig mogen voelen, wat er nu, de komende dag of dagen, verandert en dat ze even wat spulletjes mogen verzamelen om mee te nemen.

Hiernaast is het belangrijk dat zo veel mogelijk trauma door acties van politiemensen wordt vermeden. Het is goed om te zorgen dat er geen handboeien gebruikt worden als het niet echt nodig is, zo veel mogelijk het gebruik van grove taal wordt vermeden en het team zo min mogelijk bivakmutsen draagt. De feitelijke aanhouding gebeurt bij voorkeur zo veel mogelijk buiten de fysieke aanwezigheid van het kind.

Al is er een kind aanwezig, dan is het belangrijk dat het team in de woning rondkijkt naar aanwijzingen die erop duiden dat er nog andere kinderen aanwezig zijn in het huishouden. De verdachte kan ook gevraagd worden of hij kinderen heeft, hoeveel en waar de kinderen zich op dit moment allemaal bevinden.

Voor zowel aanwezige en niet-aanwezige kinderen is het wenselijk om een plan te maken. Allereerst is het goed om (door de aangewezen persoon in het politieteam of de VT-medewerker) contactgegevens van alle kinderen te verzamelen: naam, geboortedatum, telefoonnummer, verblijfplaats, naam van de school. Ook is het raadzaam om aan de ouder te vragen waar het kind nu terecht kan. Het is gewenst dat de politieteamleden zo veel mogelijk op een rustige en conflictmijdende wijze met de ouder overleggen over het kind. Een ouder die van slag is, is bij uitstek een traumatiserende factor voor kinderen. Als de ouder goed en met veel aandacht wordt geïnformeerd over de zorg voor het kind, zal de ouder over het algemeen rustiger blijven en beter meewerken. Als afwezige kinderen op school zijn, moet er contact opgenomen worden met de directeur van de school.

Als laatste is het erg belangrijk, en dit vergt expertise, om het kind met aandacht te controleren op gedrag dat kan wijzen op ernstiger trauma. Dit kan het beste gedaan worden door een medewerker van een zorginstelling VT of CIT dient hoe dan ook op de hoogte gesteld te worden van de casus waar het kind bij betrokken is. Professionals bepalen verder welke vervolgstappen er nodig zijn voor het kind. Dit kan variëren van een kort bezoek aan het kind om de ernst van trauma in te schatten, tot langdurige intensieve hulp. Het is niet aan het politieteam, maar aan de zorginstelling om dit af te handelen.

In de laatste fase is het raadzaam dat het politieteam het kind in de gelegenheid stelt om wat favoriete spulletjes mee te nemen (knuffel, foto). Dit is zeer belangrijk voor het veiligheidsgevoel van het kind in de periode na de aanhouding van zijn/haar ouder. Ook het nemen van afscheid van de ouder is zeer wenselijk indien mogelijk. Als laatste is gebleken dat het aanbevelenswaardig is om de opvang te kiezen die de voorkeur van de ouder heeft, indien deze veilig is.

Best practices politie

Tijdens de (heterdaad en buiten heterdaad) aanhouding

- Laat het teamlid dat op het kind focust meteen het kind onder zijn/haar hoede nemen
- Zoek direct naar aanwijzingen die wijzen op (het aantal) inwonende kinderen
- Vraag aan de verdachte of hij/zij (meerdere) kinderen heeft
- Vraag aan de verdachte waar de (andere) kinderen zich bevinden
- Vermijd zo veel mogelijk het gebruik van handboeien
- Vermijd zo veel mogelijk het gebruik van grove taal
- Vermijd zo veel mogelijk het gebruik van bivakmutsen
- Zorg – indien veilig genoeg – dat het kind niet fysiek aanwezig is bij de aanhouding van de verdachte ouder en de aanhouding buiten het gezichtsveld van kinderen plaatsvindt
- Vraag contactgegevens van de kinderen/andere ouders aan de verdachte
- Vraag aan de ouder waar het kind terecht kan
- Informeer de ouder over de gang van zaken (rustige ouders veroorzaken minder trauma bij het kind)
- Zorg dat kinderen spullen kunnen pakken die belangrijk voor ze zijn (knuffel, pop, favoriete auto, kleding, deken, foto)
- Neem contact op met de medewerker van VT/CIT die op de hoogte is
- Zorg dat als kinderen op school zijn iemand (zorgverlener/politie) contact opneemt met de directeur van de school
- Zorg dat iemand (zorgverlener/politie) het gedrag van kinderen observeert en let op trauma (zie gedragingen in hoofdstuk 3)
- Zorg dat iemand (zorgverlener/politie) letsel controleert bij de kinderen

6.4.4 Na de aanhouding

Na de aanhouding zijn twee aparte periodes te onderscheiden waarvoor we best practices hebben ontwikkeld: direct na de aanhouding en de weken na de aanhouding. Direct na de aanhouding is het noodzakelijk om VT op de hoogte te stellen van de aanhouding en informatie te verstrekken over de kinderen. Niet alleen bij vermoedelijk slachtofferschap. Direct na de aanhouding zou ook een politieverslag opgemaakt moeten worden waar zo veel mogelijk informatie over de kinderen in opgenomen wordt: 1) de aanwezigheid van kinderen (wel/niet aanwezig), 2) het aantal kinderen, 3) de namen van de kinderen, 4) de verblijfplaats, 5) contactpersonen en de gegevens van deze personen, 6) de naam van de school, 7) de medewerker van de zorginstelling die het dossier behandelt, 8) bijzonderheden van het kind, zoals medicatie, allergieën, gedragsproblematiek, 9) belangrijke kenmerken van het huishouden waar het kind in aangetroffen werd en 10) de geestelijke en lichamelijke toestand van de kinderen. Het is goed om deze informatie na het rapporteren kort met de toegewezen jeugdambassadeur te bekijken. Ten eerste kan op deze manier in eventuele toekomstige aanhoudingen in dit gezin beter geanticipeerd worden. Ten tweede kan na een justitieel contact met deze verdachte de aandacht gericht worden op het welzijn van de geregistreerde kinderen. Ook kan het rapporteren van kindgegevens helpen bij advies voor toekomstige aanhoudingen. Als laatste kan op deze manier een compleet overzicht ontstaan over hoe vaak kinderen betrokken zijn bij aanhoudingen, de ingezette procedures en de zorg voor deze kwetsbare kinderen. Deze kennis kan gebruikt worden bij het verbeteren van het waarborgen van de veiligheid van deze kinderen.

In de volgende periode is het wenselijk om alle cases waarbij kinderen betrokken waren te bespreken in een interdisciplinair overleg. Indien gepast, is het goed om het teamlid dat zorg droeg voor de kinderen te laten terugkeren naar het huisadres om de kinderen in een minder stressvolle situatie te ontmoeten. Hiermee toont de politie bij uitstek haar goede wil; dit kan een cruciale bijdrage leveren aan het behouden van een positieve en vertrouwelijke relatie met de kinderen.

Best practices politie

Direct na de (op of buiten heterdaad) aanhouding

- Meld altijd bij Veilig Thuis de kinderen aan die aanwezig waren bij een aanhouding of die op school waren tijdens een aanhouding. Niet alleen bij (vermoedelijk) slachtofferschap
- Meld zo veel mogelijk informatie over de kinderen in het politieverslag
- Bespreek de informatie in het politieverslag na met de jeugdambassadeur in het basisteam

Periode na de aanhouding

- 1 Bespreek de aanhouding in multidisciplinair overleg
- 2 Indien gepast, kan de politie terugkeren naar het adres om goede wil te tonen en de kinderen in een minder stressvolle situatie te ontmoeten

6.5 Best practices voor ketenpartners

Ook voor ketenpartners hebben we *best practices* opgesteld. Deze zijn minder uitgebreid doordat deze zorginstellingen een minder actieve rol vervullen in het aanhoudingsproces. Ze zijn echter zeker niet minder belangrijk.

Als we kijken naar de fase voor de aanhouding, adviseren we alle zorginstellingen een constructieve houding in te nemen bij het verstrekken van informatie over kinderen in een huishouden waarover informatie gevraagd wordt door de politie. Deze informatie kan een belangrijke bijdrage leveren aan het minimaliseren van schade bij kinderen. De aanhouding kan hierdoor beter gepland worden en er kunnen efficiënter voorzorgsmaatregelen getroffen worden.

Een tweede fundamenteel punt is om goed bereikbaar te zijn. De politie moet te allen tijde een medewerker kunnen oproepen die informatie kan verstrekken. Ook zouden er medewerkers moeten zijn die ingepland kunnen worden om mee te gaan naar aanhouding als de politie daarom vraagt, ook buiten reguliere werktijden. In de organisatie van zorginstellingen dient het belang van dit specifieke fenomeen dan ook helder uitgedragen te worden.

De politie moet voorzien worden van betrouwbare contactgegevens die 24 uur per dag en zeven dagen per week gelden. Ook is het wenselijk dat zorginstellingen te allen tijde met spoed achterblijvende kinderen kunnen opnemen.

Een kind van wie de ouder aangehouden is, mag niet op een politiebureau terechtkomen.

Tijdens de aanhouding is het wenselijk dat de zorginstelling bereikbaar is. Ook mag verwacht worden dat er binnen een uur iemand ter plaatse kan komen om de zorg voor het kind over te nemen. Indien de medewerker van de zorginstelling aanwezig is bij de aanhouding, mag deze de taak op zich nemen om eventueel niet-aanwezige kinderen te traceren. De medewerker moet bereid zijn om bijvoorbeeld naar de school te gaan om de kinderen op de hoogte te stellen.

Na de aanhouding mag van de zorginstelling verwacht worden dat ze, naast het bieden van gepaste zorg, de politie op de hoogte stelt van de nazorg die geleverd is. Het politieteamlid dat verantwoordelijk was voor het kind, ofwel de jeugd-ambassadeur, kan het feit dat nazorg geleverd is opnemen in het politieverlag.

Best practices zorginstellingen

Voor de aanhouding

- Als de politie erom vraagt, relevante informatie geven die kan bijdragen aan het minimaliseren van schade bij kinderen
- Een medewerker paraat hebben staan/aanwezig laten zijn gedurende de aanhouding, zodat deze met spoed ter plaatste kan komen als het team daarom vraagt
- De politie voorzien van voldoende contactgegevens en anticiperen op het opnemen van achterblijvende kinderen. Het kind mag niet op het politiebureau terechtkomen
- Indien de politie daarop aanstuurt, meegaan naar de aanhouding

Tijdens de aanhouding

- Bereikbaar zijn
- Binnen een uur aanwezig zijn
- Onder geen enkele omstandigheid weigeren mee te werken
- Als er geen kinderen aanwezig zijn: kinderen opsporen

Na de aanhouding

- Gepaste nazorg bieden, trauma en letsel screenen
- Contact opnemen met het betrokken politieteamlid
- Zo veel mogelijk informatie uitwisselen met de politie over het welzijn van de kinderen

Samenwerking zal na implementatie van nieuwe werkwijzen kortdurend ongestructureerd verlopen. Maar na een of twee keer weet iedereen de juiste personen te vinden en zal de drempel minimaal zijn om elkaar om advies en hulp te vragen. Dit zal het welzijn van de betrokken kinderen aanzienlijk ten goede komen.

Literatuur

- Anda, R., Felitti, V., Walker, J., Whitfield, C., Bremner, J., Perry, B. e.a. (2006). The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood: A convergence of evidence from neurobiology and epidemiology. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 256 (3), 174-186.
- Arditti, J. A. (2012). Child trauma within the context of parental incarceration: A family process perspective. *Journal of Family Theory and Review*, 4 (3), 181-219.
- Baker, L. L. & Cunningham, A. J. (2005). *Learning to listen, learning to help: understanding woman abuse and its effects on children*. Ontario, Canada: Centre for Children & Families in the Justice System.
- Bory, C. & Lang, J. (2014). Supporting Children Following a Caregiver's Arrest: The REACT Model (Responding to Children of Arrested Caregivers Together). Presented at The Behavioral Health Partnership Oversight Council Child/Adolescent Quality, Access & Policy Committee January 17, 2014.
- Braman, D. (2004). *Doing time on the outside: Incarceration and family life in urban America*. Michigan, US: the University of Michigan Press.
- Carrion, V. G., Weems, C.F., Watson, C., Eliez, S., Menon, V. & Reiss, A.L. (2009). Converging evidence for abnormalities of the prefrontal cortex and evaluation of midsagittal structures in pediatric posttraumatic stress disorder: an MRI study. *Psychiatry Research: Neuroimaging* 172 (3), 226-234.
- Cook-Cottone, K. (2004). Childhood posttraumatic stress disorder: Diagnosis, treatment, and school reintegration. *School Psychology Review*, 33 (1), 127-139.
- Costello, E.J. (1996). The great smoky mountains study of youth: Goals, design, methods, and the prevalence of DSM-III-R disorders. *Archives of General Psychiatry*, 53 (12), 1129.
- Covington, P. (1995). *Breaking the cycle of despair: Children of incarcerated mothers*. New York, US: Women's Prison Association.
- Dannerbeck, A. M. (2005). Differences in parenting attributes, experiences, and behaviors of delinquent youth with and without a parental history of incarceration. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 3 (3), 199-213.

- Decorte, T. & Zaitch, D. (2009). Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie. In: T. Decorte & D. Zaitch (Eds.). Leuven: Acco.
- Dirkzwager, A.J.E., Nieuwbeerta, P., Beijersbergen, K.A., Bosma, A.Q., Cuyper, R. de, Doekhie, J. e.a. (2018). Cohort Profile: the Prison Project—a Study of Criminal Behavior and Life Circumstances Before, During, and After Imprisonment in the Netherlands. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 1 (4), 120-135.
- Felitti, V., Anda, R., Nordenberg, D., Williamson, D., Spitz, A., Edwards, V., e.a. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14 (4), 245 – 258.
- Glaze, L. E. & Maruschak, L. M. (2008). *Parents in prison and their minor children*. Washington, DC, US: Bureau of Justice Statistics Special Report.
- Green, L.W. (2001). From research to 'best practices' in other settings and populations. *American Journal of Health Behavior*, 25 (3), 165-178.
- Harm, N. J. & Phillips, S. D. (1998). Helping children cope with the trauma of parental arrest. *Interdisciplinary Report on At-risk Children and Families*, 1, 35–36.
- International Association of Chiefs of Police. (2014). *Safeguarding Children of Arrested Parents*. Alexandria: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Assistance.
- Johnston, D. (1991). *Jailed mothers*. Pasadena, CA, US: Pacific Oaks Center for Children of Incarcerated Parents.
- Johnston, D. (1992). *Children of criminal offenders*. Pasadena, CA, US: Pacific Oaks Center for Children of Incarcerated Parents.
- Kampfner, C. J. (1995). Post-traumatic stress reactions in children of imprisoned mothers. In: K. Gabel & D. Johnston (Eds.), *Children of incarcerated parents* (pp. 89-100). New York, US: Lexington Books.
- Kinner, S. A. (2007). Do paternal arrest and imprisonment lead to child behaviour problems and substance use? A longitudinal analysis. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 48 (11), 1148-1156.
- Kolko, D. J., Herschell, A. D., Costello, A. H. & Kolko, R. P. (2009). Child welfare recommendations to improve mental health services for children who have

- experienced abuse and neglect: A national perspective. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 36 (1), 50-62.
- Lewins, A. & Silver, C. (2007). *Using software in qualitative research: A step-by-step guide*. Londen: Sage.
- Lieberman, A. F. & Knorr, K. (2007). The impact of trauma: A development framework for infancy and early childhood. *Psychiatric Annals*, 37 (6), 416-422.
- McCrary, E. J., De Brito, S.A., Sebastian, C.L., Mechelli, A., Bird, G., Kelly, P.A. & Viding, E. (2011). Heightened neural reactivity to threat in child victims of family violence. *Current Biology*, 21 (23), R947-R948.
- Myers, B.J., Smarsh, T.M., Amlund-Hagen, K. & Kennon, S. (1999). Children of incarcerated mothers. *Journal of Child and Family Studies*, 8 (1), 11-25.
- Murray, J. & Farrington, D. P. (2005). Parental imprisonment: Effects on boys' internalizing problems through the life course. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46, 1269-1278.
- Murray, J., Farrington, D.P. & Sekol, I. (2012). Children's antisocial behavior, mental health, drug use, and educational performance after parental incarceration: A systematic review and meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 138 (2), 175-210.
- Nieto, M. (2002). *In Danger of Falling Through the Cracks: Children of Arrested Parents*. Sacramento: California Research Bureau, California, State Library.
- Nolan, C. M. (2003). *Children of arrested parents: Strategies to improve their safety and well-being*. Sacramento, CA, US: California Research Bureau, California State Library.
- Phillips, S. D., Burns, B. J., Wagner, H. R. & Barth, R. P. (2004). Parental arrest and children involved with child welfare services agencies. *American Journal of Orthopsychiatry*, 74 (2), 174-186.
- Phillips, S., Erkanli, A., Keeler, G., Costello, J. & Angold, A. (2006). Disentangling the risks: Parent criminal justice involvement and children's exposure to family risks. *Criminology and Public Policy*, 5 (4), 677-702.
- Phillips, S. D. & Zhao, J. A. (2010). The relationship between witnessing arrests and elevated symptoms of posttraumatic stress: Findings from a national study of children involved in the child welfare system. *Children and Youth Services Review*, 32 (10), 1246-1254.
- Poehlmann, J. (2005). Representations of attachment relationships in children of incarcerated mothers. *Child Development*, 76 (3), 679-696.

- Popping, R. (1987). *Via de a-priori methode van coderen naar één categorieënstelsel*. Groningen, Nederland: Rijksuniversiteit, Sociologisch Instituut.
- Puddefoot, G. & Foster, L. (2007). *Keeping children safe when their parents are arrested: Local approaches that work*. Sacramento: California Research Bureau, California, State Library.
- Pynoos, R. S. (1993). Traumatic stress and developmental psychopathology in children and adolescents. In: J. M. Oldham, M. B. Riba & A. Tasman (Eds.), *Review of psychiatry*, 12, 205-238. Washington, DC: American Psychiatric Press.
- Reef, J., Dirkzwager, A.J.E. & Nieuwbeerta, P. (2015). Children's well-being prior to paternal incarceration. *European Journal of Parental Imprisonment*, 1 (2), 25-27.
- Richards, M., McWilliams, B., Allcock, L., Enterkin, J., Owens, P. & Woodrow, J. (1994). *The Family ties of English prisoners: The results of the Cambridge Project on Imprisonment and Family Ties*. Cambridge, England: Centre for Family Research, University of Cambridge.
- Roberts, Y.H., Snyder, F.J., Kaufman, J.S., Finley, M.K., Griffin, A., Anderson, J., Marshall, T., Radway, S., Stack, V. & Crusto, C.A. (2014). Children exposed to the arrest of a family member: Associations with mental health. *Journal of child and family studies*, 23 (2), 214-244.
- Roth, S. & Friedman, M. (1998). Childhood trauma remembered: A report on the current scientific knowledge base and its applications. *Journal of Child Sexual Abuse*, 7, 83-109.
- Snyder, F.J., Roberts, Y.H. & Crusto, C.A. (2012). Exposure to traumatic events and the behavioral health of children enrolled in an early childhood system of care. *Journal of Traumatic Stress*, 25 (6), 700-704.
- Valentino, K., Berkowitz, S. & Stover, C. (2010). Parenting behaviors and post-traumatic symptoms in relation to children's symptomatology following a traumatic event. *Journal of Traumatic Stress*, 23 (3), 403-407.
- Zaag, van der, W. (2017). *Wie let er op de kleintjes: Een kwalitatief onderzoek over hoe de politie Flevoland omgaat met kinderen tijdens de aanhouding van de ouder*. Deventer, Nederland: Saxion Hogeschool.

Over de auteurs

Dr. Joni Reef is universitair docent binnen het instituut Strafrecht en Criminologie aan de Faculteit Rechtsgeleerdheid in Leiden. Aan de Universiteit Leiden en in gevangnissen geeft zij onderwijs, onder andere over forensische psychiatrie en de ontwikkeling van crimineel gedrag. Zij publiceert nationaal en internationaal over bedoelde en onbedoelde effecten van gevangenisstraf van ouders, vaderschap in detentie en het effect van detentie op het welzijn van kinderen. Zij houdt zich bezig met determinanten van straftoemeting en houdingen ten aanzien van de legitimiteit van het strafrechtelijk systeem. Ook onderzoekt zij vader-kindrelaties bij gedetineerden, gezinsbenadering in de gevangenis en de rol van vaderschap in de straftoemeting. Zij adviseert onder andere het gevangeniswezen, verschillende vrijwilligersorganisaties en overheidsorganisaties over dit thema. Zij is actief betrokken bij het verbeteren van de situatie van gedetineerde vaders en kinderen van gedetineerde ouders in Nederland.

Naomi Ormskerk, MSc heeft in 2009 haar bachelor Klinische psychologie behaald aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Aldaar behaalde zij in 2011 haar master Gezondheidszorgpsychologie. Zij heeft binnen verschillende bedrijven en instellingen als (junior) onderzoeker gewerkt, waaronder Pharos te Utrecht, waar zij onderzoek deed naar bloeddonatie onder migranten, Bureau Driessen te Utrecht, waar zij in opdracht van Politie & Wetenschap onderzoek uitvoerde naar screeningsinstrumenten voor delinquente jongeren en tot slot bij IrisZorg, waar zij projectleider was van het onderzoek naar de effectiviteit van de CRAFT (een training voor familieleden van verslaafden) in Nederland. Sinds juni 2017 is zij werkzaam bij de Universiteit van Leiden als (junior) onderzoeker. Naast haar onderzoekstaken naar Zorg voor kinderen bij aanhouding van ouders, heeft zij eind 2017 een gedetineerdensurvey in de Justitiële Inrichting Caribisch Nederland (JICN) te Bonaire afgenomen. Begin 2018 is zij naar de JICN te Bonaire teruggekeerd en heeft zij onderzoek uitgevoerd naar neurobiologische en psychosociale kenmerken van gedetineerden aldaar. Sinds februari 2018 werkt zij aan de Universiteit Leiden als docent criminologie.

Bijlagen

1 *Samenstelling begeleidingscommissie*

Dr. Marta Dozy (Politie en Wetenschap)

Adriaan Rottenberg (Politie en Wetenschap)

Prof. dr. mr. Ton Liefwaard (Universiteit Leiden)

Prof. dr. Anne-Marie Slotboom (Vrije Universiteit, Amsterdam)

Winie Hanekamp (Exodus Nederland)

Jolanda Boere (Nationale Politie)

2 Belangrijke afkortingen en begrippen

AT	Arrestatie Team
CIT	Crisis Interventie Team
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie
hOvJ	hulp Officier van Justitie
HvB	Huis van Bewaring
Inverzekeringstelling	wanneer de OvJ een verdachte in het belang van het onderzoek langer in hechtenis houdt
OM	Openbaar Ministerie
OvJ	Officier van Justitie
OTS	Ondertoezichtstelling
PI	Penitentiaire Inrichting
RC	Rechter-commissaris
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
VT	Veilig Thuis

3 Informatie interviewrespondenten (kwalitatief deelonderzoek, hoofdstuk 4)

- R1: Politie Zeeland-West-Brabant
- R2: Politie Amsterdam
- R3: Politie Utrecht
- R4: Politie Limburg
- R5: Politie Groningen
- R6: Politie Friesland
- R7: Politie Rotterdam-Rijnmond
- R8: Politie Noord-Holland
- R9: Districtsrechercheur Limburg
- R10: Politie Midden-Nederland
- R11: Inhoudelijk deskundige, Integrale Veiligheid, Saxion Deventer
- R12: Recherchekundige in opleiding
- R13: Officier van justitie Openbaar Ministerie Den Haag
- R14: Rechter-commissaris Rechtbank Noord-Holland
- R15: Vrijwilliger Exodus Venlo
- R16: Beleidsadviseur Jeugd; Afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling;
Team
Participatie en Individuele Ontplooiing bij gemeente Venlo
- R17: Maatschappelijk werkster Crisis Interventie Team (Jeugdbescherming
West)
- R18: Teamchef Basiseenheid Almere Stad West-Poort, Politie Midden-Nederland
- R19: Medewerker VT Midden-Nederland
- R20: Recherchekundige in opleiding
- R21: Hulpofficier van justitie
- R22: Medewerker Crisis Interventie Team Rotterdam-Rijnmond
- R23: Districtsrechercheur Midden-Nederland
- R24: Wijkagent Politie Haaglanden
- R25: Districtsrechercheur Midden-Nederland
- R26: Hoofdagent Oost-Nederland

4 Toestemmingsverklaring interviewrespondenten

Onderzoek naar ‘Zorg voor kinderen bij aanhouding ouder(s)’

In het kader van het onderzoek ‘Zorg voor kinderen bij aanhouding ouder(s)’ (opdrachtgever Politie & Wetenschap; uitgevoerd door Universiteit Leiden) ben ik geïnterviewd. Ik kon eventueel aanvullende, verduidelijkende vragen stellen. Mijn eventuele vragen zijn genoeg beantwoord. Ik had genoeg tijd om te beslissen of ik geïnterviewd wilde worden.

Ik weet dat deelname aan het interview geheel vrijwillig is. Ik weet dat ik op ieder moment kan beslissen om het interview stop te zetten. Ik hoef daarvoor geen reden te geven.

Het interview zal worden opgenomen met opnameapparatuur die beschikbaar wordt gesteld door Universiteit Leiden. Ik geef toestemming voor het opnemen van mijn interview.

De geluidsopname van het interview zal enkel worden beluisterd door de onderzoekers (dr. Joni Reef en Naomi Ormskerk MSc.).

Ik geef toestemming om mijn opgenomen interview te gebruiken, met als doel het onderzoeksrapport aan te vullen. Het interview zal niet woordelijk worden uitgeschreven in het onderzoeksrapport.

Ik weet dat de data anoniem worden verwerkt en anoniem worden opgeslagen.

Naam respondent: _____

Handtekening: _____ Datum: ____ / ____ / _____

*****

Ik verklaar hierbij dat ik de respondent volledig heb geïnformeerd over het genoemde onderzoek.

Als er tijdens het onderzoek informatie bekend wordt die de toestemming van de respondent zou kunnen beïnvloeden, dan breng ik hem/haar daarvan tijdig op de hoogte.

Naam onderzoeker: _____

Handtekening: _____ Datum: ____ / ____ / _____

5 Overzicht internationale protocollen

Naam protocol

- 1 Safeguarding Children of Arrested Parents
- 2 Responding to children of Arrested Caregivers Together (REACT)
- 3 New Mexico Protocol
- 4 Algemeen Protocol (Children of imprisoned parents Europe)
- 5 General Protocol
- 6 San Francisco Police Department Protocol Children of Arrested Parents
- 7 San Jose/Santa Clara County Materials

Auteur en jaartal

- 1 Bureau of Justice Assistance U.S. Department of Justice (2014)
- 2 Bory & Lang (2012)
- 3 New Mexico Legislature (2007)
- 4 Philbrick, Ayre & Lynn (2014)
- 5 Puddefoot & Foster (2007)
- 6 San Francisco Police Department (2014)
- 7 San Jose Police Department & Santa Clara County Department of Family and Children's Services (2002)

Herkomst

- 1 Verenigde Staten
- 2 Connecticut, Verenigde Staten
- 3 New Mexico, Verenigde Staten
- 4 Europa
- 5 Verenigde Staten
- 6 San Francisco, Verenigde Staten
- 7 San Jose/Santa Clara, Verenigde Staten

Doel(en)

- 1 Nieuwe samenwerkingen tussen de politie, kind- en jeugdzorginstellingen en andere belangrijke ketenorganisaties op te zetten en te verbeteren om mogelijk trauma te minimaliseren voor een kind wiens ouder is aangehouden.
- 2
  - a Minimaliseren van trauma en stress van kinderen wanneer de ouder(s) aangehouden wordt.
  - b Politie voorzien van training/ middelen wanneer zij de ouder(s) van het kind aanhouden.

- c Verbeteren van de samenwerking tussen politie, GG-zorginstellingen en jeugdzorginstellingen.
  - d Vroege identificatie van hoogerisicokinderen en het voorkomen van meerdere en kostbare interventies.
- 3 Politiepersonen die betrokken zijn bij de aanhouding van ouder(s) leren om de ontwrichting voor kinderen te minimaliseren, door hen in een zo ondersteunend mogelijke omgeving op te vangen na de aanhouding, om onnodig trauma te minimaliseren en om de beste alternatieve zorg voor de kinderen te bepalen.
- 4 Minimaliseren van traumatische gevolgen voor kinderen die getuige zijn van de aanhouding van hun ouder(s). Alle politiepersonen die betrokken zijn bij aanhoudingen moeten worden opgeleid in overeenstemming met de richtlijnen van het algemeen protocol.
- 5
- a Verbeteren van samenwerking tussen zorginstellingen, politie en overige ketenpartners zodat tijdige en passende beslissingen genomen kunnen worden ten behoeve van kinderen die aanwezig zijn bij een aanhouding van de ouder(s).
  - b Last van politie te verlichten op het gebied van beslissingen nemen en afspraken maken over de plaatsing van kinderen die aanwezig zijn bij aanhoudingen.
  - c Duidelijkere procedures op te stellen voor zorg en plaatsing van kinderen, om de veiligheid en het welzijn te verbeteren van kinderen die aanwezig zijn bij de aanhouding.
  - d Meer erkenning bewerkstelligen dat getuige zijn van een aanhouding van ouder(s) kinderen kan traumatiseren en dat het de verantwoordelijkheid is van alle ketenpartners om de negatieve gevolgen van de aanhouding op kinderen te minimaliseren.
- 6 niet gespecificeerd
- 7 niet gespecificeerd

Doelgroep(en)

- 1 Politie, kind- en jeugdzorginstellingen en andere belangrijke ketenorganisaties.
- 2 Politiepersonen die betrokken zijn bij aanhoudingen, geestelijke gezondheidszorginstellingen en jeugdzorginstellingen.
- 3 Politiepersonen die betrokken zijn bij aanhoudingen.
- 4 Politiepersonen die betrokken zijn bij aanhoudingen.
- 5 Politiepersonen die betrokken zijn bij aanhoudingen, kind- en jeugdzorginstellingen en overige ketenpartners.
- 6 Politiepersonen die betrokken zijn bij aanhoudingen.
- 7 Politiepersonen die betrokken zijn bij aanhoudingen.

Leden Redactieraad Programma Politie & Wetenschap

- Voorzitter   prof. em. dr. H.G. van de Bunt
                  Hoogleraar Criminologie
                  Erasmus Universiteit Rotterdam
- Leden   mr. drs. C. Bangma
                  Landelijk programma Vernieuwend Werken
                  Politie, Eenheid Midden-Nederland
- mr. W.M. de Jongste
                  Projectbegeleider Wetenschappelijk Onderzoek- en
                  Documentatiecentrum
                  Ministerie van Justitie en Veiligheid
- dr. P.P.H.M. Klerks
                  Raadadviseur
                  Parket-Generaal, Openbaar Ministerie
- prof. em. dr. P. van Reenen
                  Van Reenen-Russel Consultancy b.v.
                  Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM)
                  Universiteit Utrecht
- drs. M.H.M. van Tankeren
                  Operational auditor/onderzoeker, Politie, Eenheid Den Haag
- Secretariaat   Programmabureau Politie & Wetenschap
                  Politieonderwijsraad
                  Mauritskade 37
                  2514 HE Den Haag
- Postbus 25842
                  2502 HV Den Haag
                  www.politieenwetenschap.nl

Uitgaven in de reeks Politiekunde

1. **Criminaliteit in de virtuele ruimte**
P. van Amersfoort, L. Smit & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam/
TNO-FEL, Den Haag, 2002
2. **Cameratoezicht. Goed bekeken?**
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke,
Arnhem, 2002
3. **De 10 stappen van Publiek-Private Samenwerking (PPS)**
J.C. Wever, A.A. van Pel & L. Smit, DSP-groep, Amsterdam/TNO-FEL,
Den Haag, 2002
4. **De opbrengst van projecten. Een verkennend onderzoek naar de bijdrage van projecten aan diefstalbestrijding**
C.J.E. In 't Velt, e.a., NPA-Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2003
5. **Cameratoezicht. De menselijke factor**
A. Weitenberg, E. Jansen, I. van Leiden, J. Kerstholt & H.B. Ferwerda,
Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/TNO, Soesterberg, 2003
6. **Jeugdgroepen in beeld. Stappenplan en randvoorwaarden voor de shortlist-methodiek**
H.B. Ferwerda & A. Kloosterman, Advies- en Onderzoeksgroep Beke &
Politieregio Gelderland-Midden, Arnhem, 2004 (vierde druk 2006)
7. **Hooligans in beeld. Van informatie naar aanpak**
H.B. Ferwerda & O. Adang, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/
Onderzoeksgroep Politieacademie Apeldoorn, 2005
8. **Richtlijnen auditieve confrontatie**
J.H. Kerstholt, A.G. van Amelsfoort, E.J.M. Jansen & A.P.A. Broeders, TNO
Defensie en Veiligheid, Soesterberg/Politieacademie, Apeldoorn/NFI,
Den Haag, 2005
9. **Niet verschenen**
10. **De opsporingsfunctie binnen de gebiedsgebonden politiezorg**
O. Zoomer, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstuk-
ken, Universiteit Twente, 2006
11. **Inzoomen en uitzoomen op Zaandam**
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke,
Arnhem 2006
12. **Aansprakelijkheidsmanagement politie. Beschrijving, analyse en handreiking**
E.R. Muller, J.E.M. Polak, C.J.J.M. Stoker m.m.v. M.L. Diepenhorst &
S.H.E. Janssen, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement,
Den Haag/Faculteit der Rechtsgeleerdheid Universiteit Leiden, 2006

13. **Cold cases – een hot issue**
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
14. **Adrenaline en reflectie. Hoe leren politiemensen op de werkplek?**
A. Beerepoot & G. Walraven e.a., DSP-groep BV, Amsterdam/Walraven onderzoek en advies, 2007
15. **Tussen aangifte en zaak. Een referentiekader voor het aangifteproces**
W. Landman, L.A.J. Schoenmakers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, adviseurs en managers, Amersfoort, 2007
16. **Baat bij de politie. Een onderzoek naar de opbrengsten voor burgers van het optreden van de politie**
M. Goderie & B. Tierolf, m.m.v. H. Boutellier & F. Dekker, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, 2008
17. **Hoeveel wordt het vandaag? Een studie naar de kans op voetbalgeweld en het veiligheidsbeleid bij voetbalwedstrijden**
E.J. van der Torre, R.F.J. Spaaij & E.D. Cachet, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2008
18. **Overbelast? De administratieve belasting van politiemensen bij de afhandeling van jeugdzaken**
G. Brummelkamp & M. Linssen, EIM, Zoetermeer, 2008
19. **Geografische daderprofilering. Een inventarisatie van randvoorwaarden en succesfactoren**
G. te Brake & A. Eikelboom, TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg, 2008
20. **Solosurveillance. Kosten en baten**
S.H. Esselink, J. Broekhuizen & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, 2009
21. **Onderzoek naar de mogelijke meerwaarde van AWARE voor de politie. Ervaringen met een nieuwe aanpak van belaging door ex-partners**
M.Y. Bruinsma, J. van Haaf, R. Römken & L. Balogh, IVA Beleidsonderzoek en Advies, i.s.m. INTERVICT/Universiteit van Tilburg, 2008
22. **Gebiedsscan criminaliteit en overlast. Een methodiekbeschrijving**
B. Beke, E. Klein Hofmeijer & P. Versteegh, Bureau Beke, Arnhem, 2008
23. **Informatiemanagement binnen de politie. Van praktijk tot normatief kader**
V. Bekkers, M. Thaens, G. van Straten & P. Siep; m.m.v. A. Dijkshoorn, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2009
24. **Nodale praktijken. Empirisch onderzoek naar het nodale politieconcept**
H.B. Ferwerda, E.J. van der Torre & V. van Bolhuis, Bureau Beke, Arnhem/COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009

25. **Rellen om te reellen. Een studie naar grootschalige openbare-ordeverstoringen en notoire ordeverstoorders**
I. van Leiden, N. Arts & H.B. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2009
- 26a. **Verbinden van politie- en veiligheidszorg. Politie en partners over signaleren & adviseren**
W. Landman, P. van Beers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2009
- 26b. **Politiepolitiek. Een empirisch onderzoek naar politieke signalering & advisering**
E.J.A. Bervoets, E.J. van der Torre & J. Dobbelaar m.m.v. N. Koeman, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009
27. **De politie aan zet: de aanpak van veelplegers in Deventer**
I. Bakker & M. Krommendijk, IPIT, Enschede, 2009
28. **Boven de pet? Een onderzoek naar grootschalige ordehandhaving in Nederland**
O.M.J. Adang (redactie), S.E. Bierman, K. Jagernath-Vermeulen, A. Melsen, M.C.J. Nogarede & W.A.J. van Oorschot, Politieacademie, Apeldoorn, 2009
29. **Rellen in Ondiep. Ontstaan en afhandeling van grootschalige ordeverstoring in een Utrechtse achterstandswijk**
G.J.M. van den Brink, M.Y. Bruinsma (redactie), L.J. de Graaf, M.J. van Hulst, M.P.C.M. Jochoms, M. van de Klomp, S.R.F. Mali, H. Quint, M. Siesling, G.H. Vogel, Politieacademie, Apeldoorn, 2010
30. **Burgerparticipatie in de opsporing. Een onderzoek naar aard, werkwijzen en opbrengsten**
A. Cornelissens & H. Ferwerda (redactie), met medewerking van I. van Leiden, N. Arts & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2010
31. **Poortwachters van de politie. Meldkamers in dagelijks perspectief**
J. Kuppens, E.J.A. Bervoets & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem & COT, Den Haag, 2010
32. **Het integriteitsbeleid van de Nederlandse politie: wat er is en wat ertoe doet**
M.H.M. van Tankeren, Onderzoeksgroep Integriteit van Bestuur, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
33. **Civiele politie op vredesmissie. Uitzendervaringen van Nederlandse politie-functionarissen**
H. Sollie, Universiteit Twente, Enschede, 2010
34. **Ten strijde tegen overlast. Jongerenoverlast op straat: is de Engelse aanpak geschikt voor Nederland?**
M.L. Koemans, Universiteit Leiden, 2010

35. **Het districtelijk opsporingsproces; de black box geopend**
R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2010
36. **Balanceren tussen alert maken en onrust voorkomen. Publiekscommunicatie over seriële schokkende incidenten (casestudy Lelystad)**
A.J.E. van Hoek, m.m.v. P.F. van Soomen, M.D. Abraham & J. de Kleuver, DSP-groep, Amsterdam, 2011
37. **Sturing van blauw. Een onderzoek naar operationele sturing in de basispolitiezorg**
W. Landman, m.m.v. M. Malipaard, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011
38. **Onder het oppervlak. Een onderzoek naar ontwikkelingen en (a)select optreden rond preventief fouilleren**
J. Kuppens, B. Bremmers, E. van den Brink, K. Ammerlaan & H.B. Ferwerda, m.m.v. E.J. van der Torre, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011
39. **Naar eigen inzicht? Een onderzoek naar beoordelingsruimte van en grenzen aan de identiteitscontrole**
J. Kuppens, B. Bremmers, K. Ammerlaan & E. van den Brink, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011
40. **Toezicht op zedelinquenten door de politie in samenwerking met de reclassering**
H.G. van de Bunt, N.L. Holvast & J. Plaisier, Erasmus Universiteit, Rotterdam/Impact R&D, Amsterdam, 2012
41. **Daders over cameratoezicht**
H.G.A. van Schijndel, A. Schreijenberg, G.H.J. Homburg & S. Dekkers, Regioplan Beleidsonderzoek, Amsterdam, 2012
42. **Aanspreken op straat. Het werk van de straatcoach in al zijn verschijningsvormen**
L. Loef, K. Schaafsma & N. Hilhorst, DSP-groep, Amsterdam, 2012
43. **De organisatie van de opsporing van cybercrime door de Nederlandse politie**
N. Struiksma, C.N.J. de Vey Mestdagh & H.B. Winter, Pro Facto, Groningen/Kees de Vey Mestdagh, Groningen, 2012
44. **Politie in de netwerksamenleving. De opbrengst van de politieke netwerkfunctie voor de kerntaken opsporing en handhaving openbare orde en de sturing hierop in de gebiedsgebonden politiezorg**
I. Helsloot, J. Groenendaal & E.C. Warners, Crisislab, Renswoude, 2012
45. **Tegenspraak in de opsporing. Verslag van een onderzoek**
R. Salet & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit Nijmegen, 2012

46. **Tunnelvisie op tunnelvisie? Een verkennend en experimenteel onderzoek naar de besluitvorming door VKL-teams met betrekking tot het onderkennen van tunnelvisie en andere procesaspecten**
I. Helsloot, J. Groenendaal & B. van 't Padje, Crisislab, Renswoude, 2012
47. **M.-waarde. Een onderzoek naar de bijdrage van Meld Misdaad Anoniem aan de politionele opsporing**
M.C. van Kuik, S. Boes, N. Kop, M. den Hengst-Bruggeling, T. van Ham & H. Ferwerda, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2012
48. **Seriebrandstichters. Een verkennend onderzoek naar daderkenmerken en delictpatronen**
Y. Schoenmakers, A. van Wijk & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2012
49. **Van wie is de straat? Methodiek en lessen voor de politie om ongrijpbare veiligheidsfenomenen grijpbaar te maken – op basis van vijf praktijkcasus**
H. Ferwerda, T. van Ham, B. Bremmers, K. Tijhof & M. Grotens, Bureau Beke, Arnhem, 2013
50. **Recherchesamenwerking in de Euregio Maas-Rijn. Knooppunten, knelpunten en kansen**
H. Nelen, M. Peters & M. Vanderhallen, Politieacademie, Apeldoorn/ Universiteit Maastricht, 2013
51. **De operationele politiebrieffing onderzocht. Een onderzoek naar de effectiviteit van de operationele politiebrieffing**
A. Scholtens, J. Groenendaal & I. Helsloot, Crisislab, Renswoude 2013
- 51a. **De operationele politiebrieffing onderzocht (2). Een actie(vervolg)onderzoek om tot een effectievere politiebrieffing te komen**
A. Scholtens, Crisislab, Renswoude 2015
52. **Sociale media: factor van invloed op onrustsituaties?**
R.H. Johannink, I. Gorissen & N.K. van As, Politieacademie Apeldoorn/ VDMMP, Houten, 2013
53. **De terugkeer van zedelinquenten in de wijk**
C.E. Huls & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit Groningen/Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, Groningen, 2013
54. **Van meld- naar aantoonplicht. Een onderzoek naar een systeem van digitale surveillance**
C. Veen & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit Groningen, 2013

55. **Heterdaadkracht in twee Haagse pilotgebieden**
B. van Dijk, J.B. Terpstra & P. Hulshof, Politieacademie, Apeldoorn/DSP-groep, Amsterdam, 2013
56. **Inzet op Maat. Onderzoek naar kenmerken en mogelijkheden van duurzame inzetbaarheid van oudere medewerkers**
H. de Blouw, I.R. Kolkhuis Tanke & C.C. Sprenger, Politieacademie, Apeldoorn, 2013
57. **Interventies in de opsporing. Impulsen in kwaliteit en effectiviteit van het opsporingsproces**
R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013
58. **De plaats delict in beeld. Fotografie in de dagelijkse en gesimuleerde praktijk**
G. Vanderveen & J. Roosma, Instituut voor Strafrecht & Criminologie, Universiteit Leiden, 2013
59. **Jeugdgroepen van toen. Een casusonderzoek naar de leden van drie criminele jeugdgroepen uit het einde van de vorige eeuw**
H. Ferwerda, B. Beke & E. Bervoets, Bureau Beke, Arnhem/Beke Advies, Arnhem/LokaleZaken, Rotterdam, 2013
60. **Tussen hei en hoofdbureau. Leiderschapsontwikkeling bij de politie**
W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013
61. **Gemeentelijk blauw. Het dagelijks werk van gemeentelijke handhavers in beeld**
E. Bervoets, J. Bik & M. de Groot, LokaleZaken, Rotterdam, 2013
62. **Excessief geweld op en om de voetbalvelden. Praktijkonderzoek naar omvang, ernst en aanpak van 'voetbalgeweld'**
P. Duijvestijn, B. van Dijk, P. van Egmond, M. de Groot, D. van Someren & A. Verwest, DSP-groep, Amsterdam, 2013
63. **Beeld van gezag bij de politie. Maatschappelijke verbeelding en de impact van gezagsbeelden op burgers**
H. de Mare, B. Mali, M. Bleecke & G. van den Brink, m.m.v. Motivaction, Tilburg University, Stichting IVMV, Leiden, 2014
64. **Informatiegestuurde dienders. Informatiesturing tussen theorie en praktijk**
A. van Sluis, P. Siep, V. Bekkers, m.m.v. M. Thaens & G. Straten, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2014
65. **Hard op weg. Onderzoek aanpak verkeersveelplegers**
B. Bieleman, M. Boendermaker, R. Mennes & J. Snippe, INTRAVAL, Groningen/Rotterdam, 2014

66. **Tussen hulp en hype. De inzet van opsporingsberichtgeving in ontvoeringszaken**
Y.M.M. Schoenmakers, J.V.O.R. Doekhie & J.C. Knotter, Yvette Schoenmakers Onderzoek en advies, Weesp, 2014
67. **Nachtdienst bij de politie en verkeersveiligheid. Onderzoek naar ervaringen van politieagenten met verkeersonveiligheid in woon-werkverkeer na de nachtdienst**
P. Boekhoorn, BBSO, Nijmegen, 2014
68. **Buit van woninginbraak. Onderzoek onder inbrekers en helers**
J. Snippe, M. Sijstra, R. Mennes & B. Bieleman, INTRAVAL, Groningen/Rotterdam, 2014
69. **Privaat blauw. Portiers, evenementbeveiligers en voetbalstewards op risicovolle locaties en tijdens risicovolle momenten**
E. Bervoets & S. Eijgenraam, LokaleZaken, Rotterdam, 2014
70. **Met grof geschut. Reconstructie van een moordonderzoek binnen de criminele woonwagenwereld**
I. van Leiden, B. Bremmers & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2014
71. **Met fluwelen handschoenen? Politie en de omgang met verwarde personen in Amsterdam**
J. Kuppens, T. Appelman, T. van Ham & A. van Wijk, Bureau Beke, Arnhem, 2015
- 72a. **Vermisten op de kaart. Aard en omvang van langdurige vermissingen**
I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2015
73. **Van intel tot operatie. De impact van veiligheidsanalisten bij de aanpak van misdaad**
M. den Hengst, M. Bruinsma, Y. Schoenmakers, W. Niepce, Bureau Bruinsma, Tilburg, 2015
74. **De bestuurlijke rapportage. Gezamenlijke inspanning in de aanpak van (georganiseerde) criminaliteit en overlast**
I. Gorissen, m.m.v. R.H. Johannink, PBLQ, Den Haag, 2015
75. **De aangifte van delicten bij de multichannelstrategie van de politie**
P. Boekhoorn & J. Tolsma, Bureau Boekhoorn/Radboud Universiteit, Nijmegen, 2016
76. **Die pakken we toch niet op? Afstemming tussen politie en Openbaar Ministerie in zaken van veelvoorkomende aangiftecriminaliteit**
R. Kouwenhoven & L. Kleijer-Kool, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2016

77. **Het real-time informeren van noodhulpeenheden. Een onderzoek naar de RTI-functie om frontlijnpolitiefunctionarissen snel te voorzien van relevante informatie**
A. Scholtens, M. den Hengst & R. Waterreus, Crisislab, Renswoude/Politieacademie, Apeldoorn, 2016
78. **Hoe lang kun je 'schijt hebben'? Dertien desisters uit criminele jeugdgroepen aan het woord**
C.E. Hoogeveen, A.E. van Burik & B.J. de Jong, m.m.v. E.M. Klooster, Bureau Alpha, 's-Hertogenbosch/VanMontfoort, Woerden, 2016
79. **Onbenutte kansen. Een onderzoek naar het gebruik van restinformatie in de opsporing**
A. van Wijk & L. Scholten, m.m.v. B. Bremmers, Bureau Beke, Arnhem, 2016
80. **Verbale leugendetectie-wizards**
G. Bogaard & E.H. Meijer, Maastricht University, Maastricht, 2016
81. **Mensenhandel in de prostitutie opsporen zonder aangifte? Een vervolgonderzoek om de doorzettingsmacht van de politie te verduidelijken**
M. Goderie, m.m.v. R. Kool, Goderie Onderzoek, Klarenbeek, 2016
82. **De onvindbaren. Op zoek naar voortvluchtige veroordeelden in Nederland**
Y. Schoenmakers, I. de Groot, J. van Zanten, A. van Rooyen & J. Baars, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2017
83. **Elke dump is een plaats delict. Dumping en lozing van synthetisch drugs-afval: verschijningsvormen en politieaanpak**
Y. Schoenmakers, S. Mehlbaum, M. Everartz & C. Poelarends, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2016
84. **Naar handhaafbare noodbevelen en noodverordeningen. Een analyse van het gemeentelijke noodrecht**
A.J. Wierenga, C. Post & J. Koornstra, Rijksuniversiteit Groningen, Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, 2016
85. **Vermisten op het spoor. Rechercheren naar langdurige vermissingen**
I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017
86. **De aard van het beestje. Kenmerken en achtergronden van dierenmishandelaars**
A. van Wijk & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017
87. **Modus operandi van de recherche. De recherchepraktijk in moord- en verkrachtingszaken**
A. van Wijk, I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2017

88. **Over grenzen in de sport. De rol van de politie in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport in samenwerking met relevante partners**
A. van Wijk, M. Hardeman, L. Scholten & M. Olfers, Vrije Universiteit Amsterdam, Bureau Beke, Arnhem, 2017
89. **Defensiehulp. Legergroene bijstand aan de politie bij handhaving van de rechtsorde**
E. Bervoets, m.m.v. S. Eijgenraam, T. Dijkhuizen & J. van de Werken, Bureau Bervoets, Amersfoort, 2017
90. **Tussen onder en boven. Productie en distributie van softdrugs in Noord-Nederland**
J. Snippe, R. Mennes, M. Sijstra & B. Bieleman, INTRAVAL, Groningen/Rotterdam, 2017
91. **Vechten op afspraak. Inzicht in het fenomeen en input voor de ontwikkeling van een politiestrategie**
T. van Ham, L. Scholten, A. Lenders & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2018
92. **Notoire straten. Over de lokale inbedding van georganiseerde criminaliteit**
S. Mehlbaum, Y. Schoenmakers & J. van Zanten, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2018
93. **Ondermijning door criminele 'weldoeners'**
M. Bruinsma, R. Ceulen & T. Spapens, m.m.v. C. Deij, Tilburg University, Tilburg/Bureau Bruinsma, Tilburg, 2018
94. **Kiezen voor politie. Een onderzoek onder mbo-studenten met een migratie-achtergrond in het veiligheidsdomein**
S. de Winter-Koçak, E. Klooster & M. Day, m.m.v. S. Mehlbaum, M. van Vugt & K. Leschonski, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, 2018
95. **Doe-het-zelf-surveillance. Een onderzoek naar de werking en effecten van WhatsApp-buurtgroepen**
S. Mehlbaum & R. van Steden, m.m.v. M. van Dijk, Vrije Universiteit Amsterdam, Mehlbaum Onderzoek, Amsterdam, 2018
96. **Een klacht is een gratis advies**
G. Jacobs, T. Hak, G. Vanderveen, M. Flory, T. Thuis, S. Valkeman & M. Franken, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2018
97. **Voortgezet crimineel handelen tijdens detentie: je gaat het pas zien als je het doorhebt. Onderzoek naar aard, omvang en aanpak**
A. Verwest, W. Buysse, P. van Egmond & D. Hofstra, DSP-Groep, Amsterdam, 2018

